МЕТОДИЧНІ СЛУЖБИ БІБЛІОТЕК РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зміст

Розділ 1. Пам'яті Віктора Бабюка – бібліотекознавця, наставника, новатора .. 2
Щербан Р. М. Відданість бібліотечній справі. Віктор Павлович Бабюк 2
Ярощук В. П. Історичний екскурс в методичну діяльність Рівненської ОУНБ 10
Ступницька С. П. Методична діяльність Рівненської ОУНБ на сучасному етапі . 24
Розділ 2. Обласний методичний центр: до 70-річчя заснування методичного відділу Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки 33
Костильова Л. А. З історії роботи обласної школи з питань довідково-бібліографічної та інформаційної роботи 33
Слесаренко Л. С. Радіочитацькі конференції як засіб методичного впливу на бібліотеки області 36
Степанюк Л. А. Корпоративна каталогізація – ефективний засіб створення зведених електронних краєзнавчих каталогів та краєзнавчих баз даних 41
Волян Н. П. Проектна діяльність бібліотек області крізь призму часу 45
Матушевська Т. Інноваційні технології в системі навчання бібліотечних працівників 52
Кравченко С. В. З історії методичної діяльності Рівненської обласної бібліотеки для молоді 56
Лісова Л. М., Онофрійчук Н. А. Методичні вектори діяльності Рівненської обласної бібліотеки для дітей 62
Розділ 3. Методичні служби районів: історія та сучасність 68
Л. Андрощук. Березнівський район 68
Г. В. Швирид. Володимирецький район 76
В. О. Москалик. Гощанський район 82
Л. Ковальчук. Демидівський район 87
Ю. Г. Кирильчук. Дубенський район 89
М. І. Ромаш, Л. В. Соя. Дубровицький район 92
О. А. Чекун. Зарічненський район 99
Н. А. Пилипчук. Здолбунівський район 103
О. Ф. Суха. Корецький район 105
А. В. Захожа. Костопільський район 110
Млинівський район 115
Острозький район 120
В. Г. Копцюх. Радивилівський район 125
Рокитнівський район 131
Л. К. Лавор. Сарненський район 136
Семенюк Р. П. Підвищення кваліфікації бібліотекарів Кузнецовської міської бібліотеки 141
Спогади 143
Список скорочень 147

Розділ 1. ПАМ'ЯТІ ВІКТОРА ПАВЛОВИЧА БАБЮКА – БІБЛІОТЕКОЗНАВЦЯ, НАСТАВНИКА, НОВАТОРА

Відданий бібліотечній справі
(пам'яті Віктора Павловича Бабюка)

Раїса Щербан, головний бібліотекар РОУНБ,
заслужений працівник культури України

«Життя тримається на людяності, на гідності, на любові»
Олесь Гончар

Віктор Павлович Бабюк – в. о. директора Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки, відомий бібліотекар, науковець. Вчитель і наставник цілої плеяди бібліотечних працівників області, громадський діяч, високопрофесійний практик, толерантний психолог, викладач бібліотечного відділення Рівненського інституту культури (нині – Рівненський державний гуманітарний університет).

Народився Віктор Павлович 23 вересня 1933 року в селі Майків Гощанського повіту Волинського воєводства (на той час – Польща, після 1939 року – Гощанського району Рівненської області) в сім'ї селян. Після закінчення школи, зовсім юним, очолив (1950 р.) Корецьку районну бібліотеку для дітей. З 1954 року проходить службу в радянській армії. Фахову освіту здобував без відриву від виробництва в Ленінградському інституті культури. У 1959 році отримав диплом бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації. Відтоді своє життя назавжди пов'язав з бібліотечною справою.

З 1959 року – методист Корецької районної бібліотеки. В 1960 році Віктор Павлович, як дипломований спеціаліст-практик, запрошується на роботу в Ровенську обласну бібліотеку (з 2012 р. – Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (РОУНБ)). Спочатку на посаду методиста, а з 1965 року – старшого методиста. Ерудований, здібний, він відразу виділився серед інших. «Улюбленець директора бібліотеки Пальохина О. С.», так жартома називали його колеги. Протягом десяти років роботи в методичному відділі Віктор Павлович бере активну участь в організації та розбудові методичної та наукової роботи.

З 1960 р. обласна бібліотека набуває статусу наукової установи універсального профілю. З 1967 року наукова робота регламентується «Положенням про науково-дослідну роботу обласної бібліотеки»

У 1971 році в штат бібліотеки вводиться посада заступника директора з наукової роботи. Очолити цю відповідальну ланку роботи керівництво без вагань запропонувало спеціалісту високої кваліфікації, старшому методисту – Віктору Павловичу Бабюку. В зв'язку із хворобою (1972-1973 рр.) директора бібліотеки Пальохина О. С., Віктор Павлович практично виконує його обов'язки. У 1973 р. він офіційно призначений як в. о. директора РОУНБ.

З перших днів роботи на новій посаді керівника головної книгозбірні, Бабюк Віктор Павлович приділяє велику увагу питанням кадрового забезпечення бібліотеки. 1977 року до бібліотеки було запрошено відразу 7 молодих спеціалістів, випускників Рівненського інституту культури. Серед них майбутні методисти – Лариса Костильова, Тетяна Борисюк.

Саме бібліотечний факультет Рівненського інституту культури був «кузнею», котра готувала кадри для бібліотеки, у тому числі для науково-методичного відділу. Молоді спеціалісти відразу зі студентської лави долучалися до науково-методичної роботи і вже в процесі діяльності набували практичних навичок. Віктор Павлович вміло проводив призначення у відділ молодих спеціалістів, враховуючи їхні професійні здібності та особистісні властивості.

Волею долі моя трудова діяльність також пов'язана з Рівненською обласною науковою бібліотекою, її керівником Віктором Павловичем, моїм учителем. Влітку 1978 року на запрошення завідувача Рівненського міського відділу культури Анатолія Івановича Дацкова, я прибула з Ужгорода, де пропрацювала чотири роки методистом в обласній науковій бібліотеці, щоб у рідному місті очолити бібліотеку. Випадкова зустріч у центрі міста з Віктором Павловичем, змінила всі мої плани. Він тут же запросив мене на роботу в головну книгозбірню області на посаду бібліотекаря у відділ комплектування. Я відмовилася, бо не мислила себе без активної, творчої роботи, якою в цій бібліотеці, на мій погляд, тоді могла бути лише методична. Не вагаючись Віктор Павлович сказав, що пропонує мені роботу в науково-методичному відділі, щоправда тимчасову. І тут же запевнив, що згодом я буду мати постійне місце роботи в цьому відділі.

Лише мить на обдумування. І я погодилася.

Віктору Павловичу вистачило кілька хвилин розмови, і я була «перевербована», бо він був психологом, володів великим даром переконувати, зацікавити співрозмовника. Через рік мені уже довірили виконувати обов'язки завідувачки науково-методичного відділу РОУНБ. З того часу, протягом десяти років, я кожний день вчилася у свого наставника. Завдячуючи десятирічному навчанню в «школі Віктора Бабюка», я відбулася як бібліотечний спеціаліст, як керівник.

В 70-ті роки під керівництвом Віктора Павловича активно розробляється нова регламентуюча документація. Одним із головних завдань науково-методичного відділу відповідно до «Положення…» є участь у науковій розробці теорії, практики та історії бібліотекознавства; вивчення, узагальнення і впровадження передового досвіду бібліотек. У структурі відділу створюється виробнича група науково-дослідної та видавничої роботи. З метою підвищення ефективності і якості роботи науково-методичного відділу (наказ № 24 від 28 лютого 1978 р.) створюється група «З впровадження наукової організації праці в бібліотеках області, організації соціалістичного змагання» до складу якої ввійшли: завідувачка відділу – Юськова (Щербан) Р. М., головний бібліотекар з координації роботи бібліотек всіх систем і відомств – Гречковський А. Ф., два бібліотекарі структурних підрозділів РОУНБ.

Здійснюється система заходів з метою запровадження в практику роботи бібліотек області нових державних стандартів. Впровадження кожного стандарту відбувалося відповідно до наказу директора РОУНБ та затвердженого плану, в якому передбачалися семінари-практикуми, консультації та виїзди працівників РОУНБ для надання практичної допомоги бібліотекам області. Не менше уваги надавалося постійному контролю за дотриманням бібліотеками області державних стандартів.

Віктор Павлович є засновником і організатором науково-дослідної роботи бібліотек області. За його керівництва бібліотеки області беруть активну участь у проведенні всесоюзних і всеукраїнських соціологічних досліджень, щорічно проводять обласні та локальні соціологічні дослідження, готують рекомендації, що є підґрунтям стратегічного розвитку бібліотечної галузі регіону [1].

Не меншу увагу звертає Віктор Павлович на проведення науково-практичних конференцій. Їхня тематика визначалася в п'ятирічних планах роботи РОУНБ. У 1977 р. на базі Млинівської районної бібліотеки проведено міжрегіональну науково-практичну конференцію спільно з Волинською ОУНБ на тему: «Підвищення діяльності бібліотек по пропаганді радянського способу життя». Бібліотечні працівники Рівненщини і Волині урочисто обмінялися міжобласною естафетою.

У 1979 р. відбулася конференція «Шляхи вдосконалення діяльності бібліотек на селі в світлі вимог XXIV з'їзду партії і постанови ЦК КПРС «Про дальше поліпшення ідеологічної політико-виховної роботи». В наступне десятиліття 80-х науково-практичні конференції проводяться щорічно. На них обговорювалися здобутки бібліотечної практики, висвітлювалися проблеми, приймалися рекомендації щодо покращення діяльності книгозбірень. 40-річчю заснування бібліотек на Рівненщині була присвячена конференція (1980 р.) «В. І. Ленін і розвиток бібліотечної справи на Рівненщині».

Методичний відділ під керівництвом Бабюка В. П. був головним «мозковим» центром, що виробляв стратегію розвитку бібліотечної галузі в області, забезпечував впровадження інновацій, здійснював контроль за роботою книгозбірень.

У другій половині 70-х років XX ст. працівники відділу проводять потужну роботу на допомогу централізації бібліотек районів. Віктору Павловичу був притаманний виважений, системний підхід до вирішення складних питань функціонування бібліотек в умовах централізації, вміння передбачити тенденції їхнього розвитку і відстоювати інтереси бібліотек. На допомогу бібліотекам було розроблено регламентуючі документи, надавалася необхідна практична та методична допомога на місцях з питань об'єднання фінансів, кадрових та документальних ресурсів. За кожним районом закріплено методиста-куратора, який забезпечував успішну діяльність централізованої системи. Великий внесок у виконання програми централізації зробили працівники високої кваліфікації – Побережник Михайло Іванович та Стецюк Лариса Тимофіївна.

Науково-методичний відділ РОУНБ в 70–80 рр. XX ст. був головним ідеологічним центром, що забезпечував популяризацію в бібліотеках області

політики партії та уряду: рішень з'їздів та пленумів Компартії України; участь книгозбірень у науково-практичних конференціях, як, наприклад, по книгах генерального секретаря ЦК КПРС Л. І. Брежнєва «Мала земля», «Відродження», «Цілина»; проведення обласних, міжобласних естафет, оглядів-конкурсів, соціалістичного змагання між централізованими бібліотечними системами. Окрім кураторства районів, методисти були закріплені за окремими питаннями діяльності бібліотек: робота закладів на допомогу суспільно-політичному, патріотичному, правовому та атеїстичному вихованню населення, розвитку науково-технічного прогресу, формування та збереження бібліотечних фондів тощо. Ці та ще багато інших питань, наприклад, подвірні обходи для забезпечення виконання плану із заготівлі яєць, щорічного перепису господарств (кількість дерев, живності тощо) мешканців села виконували завідувачки сільських бібліотек.

Працівники відділу на допомогу книгозбірням розробляли методику проведення заходів, готували методичні листи, поради (щорічно 7-10 документів), здійснювали 100-120 виїздів. Якщо вважати, що кожний виїзд тривав у середньому 3 дні, то це 360 днів, майже рік, працівник методичного відділу був у відрядженні. Чимало питань готувалося на засідання колегії обласного управління культури, комісій, що діяли при обласній державній адміністрації, серед них – підготовка бібліотек до роботи в зимовий період, культура виробництва тощо. Щотижня, а деколи щоденно, надсилали інформацію про роботу бібліотек області органам влади.

Великою підмогою в роботі методистів був бібліобус РОУНБ, на якому можна було їхати у відрядження, відвідувати найвіддаленіші бібліотеки області. Оперативність у виконанні завдань, прийнятті рішень, підготовка численних довідок, інформацій щодо роботи бібліотек області потребували від методистів високої кваліфікації, злагодженої командної роботи. Часто доводилося працювати і у вихідні дні. Разом з методистами на роботу виходили працівники машбюро. Серед тих, хто працював з Віктором Павловичем – Тирак Зінаїда Миколаївна, яка й досі займається улюбленою справою, очолюючи відділ редакційно-видавничої роботи.

Щоразу, коли Віктор Павлович повідомляв підлеглого про термінову роботу в позаурочний час, він говорив це так, що йому не можна було відмовити. Вислів Віктора Павловича «Не в службу, а в дружбу» надовго ввійшов до лексикону багатьох працівників.

Методичний відділ був провідним структурним підрозділом в обласній книгозбірні, працівники лише цього відділу отримували надбавку за напруженість у роботі. У різні періоди в методичному відділі працювало 7-11 чоловік, деякі з них не завжди витримували великі навантаження і вимоги до оперативного та якісного виконання завдань, роботи у вихідні, святкові дні. Спостерігалася плинність кадрів.

Та в оточенні Віктора Павловича завжди були високопрофесійні методисти, які впродовж багатьох років працювали пліч-о-пліч з керманичем, як і він, були віддані своїй професії. Серед них: легенда методичної роботи – Онуфрій

Корнійович Бондарчук. За його плечима півстоліття бібліотечної діяльності, котра потребує окремого дослідження саме тепер, напередодні 100-річного ювілею від дня народження корифея. Відповідальний та надійний колега Адам Федорович Гречковський, відомий і поза межами Рівненщини бібліограф Віталій Пилипович Гайдук, а ще подружжя Побережників – Лариса і Михайло.

Пріоритетними в науково-методичній роботі були питання вивчення та узагальнення кращих здобутків бібліотек (2-3 матеріали щорічно), забезпечення впровадження їх у практику книгозбірень області.

Узагальненню матеріалу передувала велика робота: вивчення досвіду бази практики, розробка нових методик роботи з читачами, підготовка проспекту, узагальнення матеріалу, розповсюдження його в бібліотеках області. Не менш важливим був контроль за впровадженням досвіду в практику книгозбірень. Окремі методики того періоду використовуються методистами і в сучасній практиці.

Як новатор бібліотечної галузі, Віктор Павлович Бабюк, особисто ініціював впровадження кращого досвіду бібліотек союзних республік, дбав про поширення здобутків бібліотечних працівників краю, формування позитивного іміджу книгозбірень. Завдячуючи Віктору Бабюку, про бібліотеки Рівненщини знали в багатьох містах і селах Радянського Союзу. Він систематично розповідав про успіхи книгозбірень на шпальтах періодичних видань: місцевих газет «Червоний прапор», «Зміна», всеукраїнських «Соціалістична культура», «Культура і життя», «Друг читача», журналу «Бібліотекар». Деякі матеріали виходила під псевдонімом Павлюк В. У 1963-86 рр. було опубліковано 46 його статей, в яких висвітлювалися багатогранні аспекти діяльності бібліотек.

Заповітною мрією Віктора Павловича було об’єднання розрізнених пристосованих приміщень в єдиній просторій світлій будівлі. Він жив цією мрією, вміло поєднуючи в собі здібності науковця і зодчого. Вироблення проектної документації, пошук підрядника і чимало інших питань доводилося вирішувати Віктору Павловичу. Це була важка, та водночас приємна робота.

І, коли нарешті розпочалося будівництво, він кожний день зранку, ще до основної роботи, йшов туди. У нього світилися очі, коли розповідав про перші забиті сваї майбутньої будівлі, про зведені стіни. До будівництва долучалися всі працівники. Бібліотекарі різного віку почергово впродовж тижня працювали на будові: встеляли щебенем підлогу, розвантажували будівельні матеріали, прибирали сміття, мили вікна, чистили підлогу. А скільки зусиль необхідно було прикласти, аби забезпечити бібліотеку стелажами, новими меблями! І тут допомагали колеги-чоловіки. Здавалося зовсім скоро важкий період завершиться, приміщення здано в експлуатацію. А керманичу установи, успішному менеджеру, можна буде повністю віддатися бібліотечній роботі. Та не судилося.

Система, якій все життя віддано служив Віктор Павлович, не довірила йому відповідальну посаду директора бібліотеки у новозбудованому приміщенні, зведену разом із колективом. Бо такі посади могли обіймати лише члени комуністичної партії. Свого часу В. Бабюку було відмовлено у вступі до

правлячої партії, бо, як донесли вірні її члени в партійне бюро, не все було «чисто» в біографії Віктора Павловича.

25 грудня 1980 року Віктору Павловичу Бабюку запропонували посаду заступника директора з наукової роботи, ту саму, з якої колись пішов виконувати обов'язки директора. Він погодився, бо всіма фібрами своєї душі любив все, що було пов'язане з цією установою, дружнім колективом. Такий поворот долі скромний, сильний духом чоловік пережив мужньо.

Чи передбачав Віктор Павлович такий результат?.. Очевидно що так, бо добре знав систему, в який жив і працював. Підтвердженням цьому є те, що протягом всього періоду виконання ним обов'язків директора, він був готовий у будь-який момент обійняти посаду заступника директора, на якій тимчасово перебував Онуфрій Корнійович. Я також тимчасово виконувала обов'язки завідувачки методичного відділу. Отже, за потреби всі могли повернутися на попередні, постійні посади. Такий стан не давав Віктору Павловичу впродовж усього періоду (9 років) перебування на посаді в. о. директора можливості розслабитись, перепочити чи схибити. В. П. Бабюк стовідсотково віддавався роботі, разом із колективом розбудовував обласну бібліотеку.

Про особисте ніколи не говорив. А ось про успіхи єдиної доньки, яка здобувала освіту педагога, розповідав із захопленням. Він пишався нею, радів кожному зарахованому заліку, складеному на відмінно екзамену.

Та яку б посаду не посідав Віктор Павлович, для працівників бібліотеки він залишався мудрою людиною, авторитетним учителем, до якого йшли за порадою. Бо відомо: не посада красить людину, а людина – посаду. Він був справжнім учителем, прагнув навчити колег мислити самостійно, аналізувати.

Навіть у питаннях, на які завчасно знав рішення, Віктор Павлович радився. Його демократичний стиль роботи в діючій тоталітарній системі був новаторським, ефективним, згуртовував колектив.

– Як Ви думаєте – говорив Віктор Павлович, – який варіант з ймовірних ми можемо використати в своїй роботі?

Уважно вислуховував думку кожного, і лише після цього пропонував найкращий варіант.

Перечитував усі підготовлені методистами матеріали. Радив, рекомендував, тож і новачку, і досвідченому працівнику все ставало зрозумілим.

І, навіть, коли Віктор Павлович за станом здоров'я став погано бачити, він приходив на роботу, бо знав: тут його чекають. Він не мислив свого життя без бібліотеки, без колективу. Я часто зачитувала йому вголос найважливіші документи науково-методичного відділу, а він радив, давав добро на друкування.

Це була школа Бабюка Віктора Павловича, з якої вийшла ціла когорта висококваліфікованих кадрів, які в перспективі примножили здобутки бібліотеки на інших посадах, очолили структурні підрозділи, стали керівниками бібліотек області: Борисюк Тетяна Василівна, Щербан Раїса Миколаївна, Недоводієва Тамара Петрівна, Побережник Михайло Іванович, Кухлевська

Надія Леонідівна, Слесаренко Лілія Сергіївна, Зиткіна Лія Петрівна, Костильова Лариса Анатолівна та інші.

В особі Бабюка Віктора Павловича поєднувалися хист керівника, науковця, талант високопрофесійного практика. Його постать – це образ доброї, світлої, відкритої до спілкування людини, яка з великою повагою ставилася до кожного працівника. Щоранку, зайшовши о 9-ій годині в методичний відділ, він бачив не лише працівників, які виконують планові завдання, але відчував настрої кожного з них. І коли помічав, що хтось з методистів пригнічений або засмучений говорив.

– Ви щось не в настрої сьогодні. Щось сталося? Будьте добрі, зайдіть до мене.

Уважно вислуховував проблеми, що часто виходили за рамки бібліотечної роботи, радив і наостанок говорив «Все перемелеться, все буде добре». Цю фразу донині пам’ятає колишній методист Галина Споденюк.

– Після такої розмови, – згадує вона, – ставало легше на душі, виростали крила, і проблеми були не такими вже й складними.

Як керівник, він ніколи не стояв над людьми, а був разом, поруч. Виїжджав з колективом в підшефний колгосп допомогти збирати сільськогосподарські продукти, виходив на суботники, брав участь у святкових заходах та відпочинку.

Віктор Павлович тривалий час вів спецкурс в Рівненському державному інституті культури, співпрацював з Рівненським факультетом Інституту підвищення кваліфікації працівників культури. Його учні працюють в бібліотеках Рівненської області, в інших куточках України.

Долею йому було відпущено лише 54 роки. Життя Віктора Павловича обірвалося 27 січня 1987 року після важкої хвороби. Для мене, зав. науково-методичного відділу, відразу було трохи боязко й незвично, самостійно, без Віктора Павловича, приймати рішення, організовувати роботу методичних центрів області. Та щоразу, коли виникали питання, допомагали знання та навички, отримані в школі Бабюка Віктора Павловича.

За життя Віктор Павлович не мав за свою працю державних нагород чи подяк. Та, думається, найвагомішою нагородою для людини виняткової скромності є глибока повага і вдячна пам’ять колег, тих, хто отримані від свого вчителя знання спрямовує на розбудову бібліотечної справи.

Внесок у бібліотечну справу Віктора Павловича, як наукового працівника, вчителя, зодчого, заслуговує на збереження його доброго імені для прийдешніх поколінь. І сьогоднішня науково-практична конференція, перша за 29 років після його смерті, є свідченням збереження пам’яті про доброго імені вчителя і наставника. Думається, варто присвячувати його імені визначні заходи бібліотеки: конкурси інноваційного досвіду імені Віктора Павловича Бабюка, на кращу наукову роботу. Не зайвою буде бодай скромна меморіальна дошка на будівлі із зазначенням прізвищ очільників закладу, імені та дати побудови установи. Адже відомо, що людина живе доти, доки про неї пам’ятають.

Допоки живе пам'ять, доти живе народ.

Список використаних джерел

1. Щербан Р. М. Науково-дослідна робота РОУНБ. Етапи розвитку // Історія бібліотек м. Рівне : до 90 річчя від дня народж. О. М. Клімової : зб. матеріалів наук. конф., м. Рівне, 31 берез. 2015 р. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка ; загал. ред. та упоряд. О. Л. Промська ; ред.: З. М. Тирак, Л. Г. Сахнюк ; відп. за вип.: В. П. Ярощук. – Рівне : [б. в.], 2015. – С. 85–94.

2. Бабюк В. П. // Личные дела работников библиотеки, уволенных в 1987 г. – С. 1–17.

3. Гречковський А. Ф. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи обласної бібліотеки // Головна книгозбірня області: історія і розвиток. – Рівне : РОУНБ, 1997. – С. 66–69.

4. Звіти про роботу Рівненської обласної бібліотеки за 1971–1986 роки. – Рівне, 1972–1987.

5. Літопис головної книгозбірні Рівненщини : Рівненська державна обласна бібліотека на сторінках друкованих видань : ретросп. бібліогр. покажч. (1940-2009 рр.) / уклад. Л. М. Стадницька. – Рівне : Волинські обереги, 2010. – 168 с.

Історичний екскурс у методичну діяльність Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Ярощук В. П., директор РОУНБ,
кандидат історичних наук,
заслужений працівник культури України

З часу заснування Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека виконувала функції методичного центру для бібліотек області різних систем і відомств. Своєю діяльністю бібліотека вплинула на розвиток та становлення бібліотечної мережі області і створення бібліотечної системи за стандартами радянської держави. Становлення бібліотеки припало на період інкорпорації західноукраїнських земель до складу СРСР, коли влада прагнула встановити повний контроль у духовному та культурному житті населення Рівненщини, бібліотеки були інструментом ідеологічної роботи. Процеси перебудови і національне пробудження народу, побудова незалежності держави, зміна політики і законодавства в бібліотечній сфері реформували систему і нові підходи до методичної функції бібліотеки. Таким чином, методична функція розвивалась разом з розвитком бібліотеки і завданнями, котрі ставило суспільство.

У статті вперше подається фактичний архівний матеріал, що висвітлює методичну діяльність обласної книгозбірні і охоплює період з 1940 до 1991 року. Матеріал викладений у хронології розвитку подій.

Бібліотека була заснована у лютому 1940 року і відомості з нашої теми сорокового року відсутні.

У післявоєнний період бібліотека очолила роботу з організації мережі бібліотечних закладів Ровенської області. Мережа культосвітніх установ на 1 січня 1946 р. була такою: районних бібліотек для дітей – 3; районних бібліотек – 30; сільських бібліотек – 170; обласна бібліотека – 1; обласна бібліотека для дітей – 1; сільських хат-читалень – 680**.** [1, С. 3]

Здійснювався суворий контроль за формуванням фондів, про що свідчить наказ № 174 по Ровенському обласному відділу культосвітньої роботи від 21.09.1946 р. Подаємо текст наказу: «На виконання Постанови Ради Міністрів УРСР від 06.09.1946 р. № 1566, н а к а з у ю : 1. Перевірити літературу, щоб вся була переписана в Інвентарні книги. 2. На літературу, яка викликала сумнів, не може бути занесена в Інвентарні книги. На неї скласти списки. 3. Завідуючим бібліотеками доставити до 15 жовтня Інвентарні книги і списки до облліту для перевірки. 4. До 2 жовтня вилучити з усіх сільських бібліотек і районних бібліотек всю іноземну літературу і передати за актом в обласну бібліотеку. Зав. відділом Чаленко». [2, С. 199]

Про увагу до формування фонду свідчить і звіт за 1946 рік, де завідувач відділу культосвітньої роботи Кривошея вказує, що бібліотеки області «не мають комплекту книг ні класиків марксизму-ленінізму, ні класиків художньої літератури, а в окремих бібліотеках відсутні нові розрізнені твори більшості

класиків літератури». «Комплектування проходить централізовано через бібколектор, який в 1946 р. комплектував 2 обласні бібліотеки, міську, 30 районних та 72 сільських, а також по 250–500 книг для 200 хат-читалень і клубів системи Комітету». Добірки книг формувалися під контролем працівників бібліотеки, але, як зазначає Кривошея, згодом «бібліотеки комплектувались не систематично, засилалась у великій кількості вже застаріла література, а цінна художня видавалась по записках завідувача книгокультторга тов. Новака на сторону». [3, С. 4]

Разом із тим «книжкові фонди по інвентарях раз на квартал перевіряються обллітом. На виконання Постанови уряду «Про упорядкування та перевірку книжкових фондів бібліотек» обллітом перевірені у IV кварталі інвентарі всіх районних бібліотек, 30 сільських, в яких не виявлено жодної не рекомендованої книги і цим встановлено, що книжкові фонди бібліотек системи Комітету не засмічені. Іноземну літературу з бібліотек було вилучено й передано в обласну – всього 218 екземплярів, але її ще не впорядковано, як і всю іншу іноземну літературу». [4, С. 5]

1946 рогу в структурі бібліотеки почав роботу методичний кабінет та бібліограф. Головним завданням методичного кабінету було створити мережу хат-читалень і бібліотек в області. Бібліографом розпочато створення довідкового апарату бібліотеки.

З посади бібліографа на посаду завідувачки методичного кабінету було призначено Ченокал Валентина Вікторівна (наказ № 4 від 30.06.1946 р.), після неї – Щербину Федота Йосиповича з 6.08.1946 р., Ніколаєнко Наталію Миколаївну з 1.10.1946 р. З 1950 року (15.09) до роботи приступила Крупа Єфросинія Данилівна, яка працювала до 1954 року. Надалі багато років кабінетом, а потім відділом, керував Онуфрій Корнійович Бондарчук.

У кінці 40-х років методична робота складалася з підготовки методичних розробок для популяризації ідеологічно значимих дат, подій, книг, укладання рекомендаційних списків літератури та інструкцій для організації роботи бібліотеки, проведення виїздів з надання допомоги та контролю за роботою, проведення семінарів та нарад, надання консультацій, організації обміну досвідом між бібліотеками. Здійснювалась бібліографічна робота та робота з активом бібліотеки.

Надавалось значення наочним формам пропаганди. У 1950 році було виготовлено 23 бібліотечних плакати на теми: «СССР – великая морская держава», «60 лет со дня рождения Молотова», «Руки прочь от Кореи», «30 лет со дня гибели героя Гражданской войны О. Дундича», «15 лет со дня смерти Куйбышева», «За социалистические преобразования на селе». До кожного плакату розроблялись бібліографічні списки літератури, це, як вважалося, полегшувало роботу сільського бібліотекаря.

У документах обласного відділу культосвітніх закладів у 1951 році в наказі № 54 від 28.08 зустрічаємо відомості про створення бібліотечно-методичної ради «для покращання змісту роботи районних бібліотек і більш оперативного керівництва ними». «Перша методична рада була у складі: завідуючої

методичним кабінетом т. Крупи, завідуючої відділом обробки книг т. Соколовської, завідуючої абонементом т. Ромашко, завідуючої читальним залом т. Омельяненко, бібліографа т. Журилової». [5, С. 16]

Пропоную вашій увазі документ – наказ директора О. С. Польохіна, що розкриває зміст і форми методичної роботи: «Приказ № 57 по Ровенской областной библиотеке от 7 сентября 1952 г. В целях подъема общеполитического уровня и деловых качеств районных библиотекарей предлагаю зав. методкабинетом т. Крупе организовать с 6 по 10 октября 1952 г. проведение областного семинара библиотекарей абонементов районных библиотек. Всем ниже поименованным сотрудникам областной библиотеки соответственно указанным темам подготовиться и представить зав. методкабинетом т. Крупе для просмотра полные тексты лекций, рассчитанных на 2 часа чтения с 23-го по 25 сентября. Представленный мне т. Крупой учебный план утверждаю, согласно которому сотрудники готовятся по следующим темам: 1. Лысенко «Изучение книжных фондов библиотеки и их комплектование». – 2 часа. 2. Соколовская «Библиотечная обработка книг» (практические занятия по всем видам работ). – 4 часа. 3. Крупа «Абонемент – основной участок работы с читателем в библиотеке». – 2 часа. 4. Крупа «Техника выдачи книг на дом и учет работы на абонементе» – 2 часа. 5. Романенко «Пропаганда библиотеки и работа по привлечению новых читателей» – 2 часа. 6. Скородумова «Организация работы междубиблиотечного абонемента, передвижек, книгоношества и пунктов выдачи книг» (с практическими занятиями). 7. Романенко «Задачи библиотеки по руководству чтением. Работа с читателем на абонементе». – 2 часа. 8. Сушко «Аналитический формуляр как форма организации планового чтения». – 2 часа. 9. Журилова «Планы чтения как средство руководства чтением». – 2 часа. 10. Лысенко «Каталоги и картотеки как один из деловых способов в руководстве чтением». – 2 часа. 11. Омельяненко «Работа библиотеки в помощь занимающимся самообразованием». – 2 часа. 12. Лысенко «Работа на абонементе с естественно-научной литературой (с обзором литературы). – 2 часа. 13. Бондарчук «Пропаганда сельскохозяйственной литературы среди населения» (с обзором литературы). – 2 часа. 14. Мячина «Работа с производителями, награжденными Сталинскими премиями и международными премиями мира» (обзор литературы). – 2 часа. Завхозу библиотеки т. Регановой Н. Д. обеспечить всех участников областного семинара на период их пребывания в г. Ровно ночлегом. Директор Полехин». [6, С. 36–37]

На згаданому методичному заході бібліотекарям читалися лекції, кожна з яких розрахована на дві години часу. А в той же час популярною формою були консультації. У 1953 р. їх надано 260, не враховуючи тих, що надавалися при виїздах у райони та по телефону. За консультаціями звертались працівники міських, районних, сільських бібліотек Міністерства культури, а також працівники бібліотек інших відомств.

«Усні і письмові консультації давались з різноманітних питань, наприклад: «Масова робота з літературою на тему «Комуністична партія – керівна і

спрямовуюча сила радянського суспільства», «Як створити картотеку на допомогу вивчаючим матеріали вересневого Пленуму ЦК КПРС», «Робота бібліотеки по пропаганді літератури до 300-річчя возз'єднання України з Росією», «Як провести переінвентаризацію профспілкових фондів бібліотеки», «Організація роботи пересувних бібліотек», «Як створити службовий каталог», «Організація роботи по очищенню книжкових фондів бібліотеки від застарілої та зайвої літератури» та інші. [7, С. 20]

Важливим показником методичної роботи були: методичні листи (їх у 1954 р. надіслано 4); інструктивно-методичні листи, аналізи та рецензії навчальних планів, бібліографічних оглядів (надіслано 20); відповіді на листи різного характеру на запити бібліотекарів області (63); семінари (2); виклики працівників з області (12); виїзди в райони та сільські бібліотеки (22). [8, С.17–23]

Не можна не зупинитися на особистості завідувача методичного відділу Онуфрія Корнійовича Бондарчука. Народився він 1918 року в с. Непедовка Козятинського району Житомирської області. Закінчив Бердичівський педагогічний технікум (учитель). Відповідно до списку робітників культосвітніх закладів Ровенської області за 1948 рік [9, С.4], відзначено, що він числився бібліотекарем в обласній бібліотеці, навчався в Ровенському учительському інституті, мав стаж 1,5 року. Наказом № 30 від 12.05.1954 року [10, С.9] О. К. Бондарчук призначений завідувачем методичного кабінету. Він вніс значний вклад у розвиток методичної роботи, запровадив новітні методи роботи, котрі пізніше стали сталими напрямами діяльності. Так, наприклад, була утворена комісія під керівництвом О. К. Бондарчука для відбору рідко запитуваних книг. Це стало початком формування при відділі книгозберігання обласного депозитарію краєзнавчих документів. [11, С. 1–6, 14]

Багато професіоналів і кадрових фахівців зростали професійно поряд з ним. Відомо, що Онуфрій Корнійович керував першою навчальною практикою бібліотекаря Гайдука Віталія Пилиповича. Були періоди, коли Онуфрій Корнійович виконував обов'язки заступника директора з наукової роботи і навіть тимчасово виконував обов'язки директора бібліотеки. У 1983 році О. К. Бондарчук передав посаду завідувача методичного відділу Юськовій (Щербан) Раїсі Миколаївні. Він продовжував працювати у бібліотеці на посаді завідувача сектору редакційно-видавничої роботи, упорядковував архів бібліотеки.

Методисти продовжували опікуватися проблемами комплектування фондів як для самої обласної бібліотеки, так і для бібліотек області. У 1955 році наказом директора бібліотеки № 3 від 16.01.55 р. створено раду сприяння комплектуванню Ровенського облбібколектора. До ради ввійшли: завідувачка відділу обробки книг Соколовська В. М., завідувачка методичного кабінету Дробишева О. І. та бібліограф Сердюк Н. Я. У наказі відзначено «вказаним товаришам встановити з Бібколектором тісний зв'язок у питаннях відбору і пересилки книг у бібліотеки, добитися регулярної пересилки видавничих бланків замовлень у районні бібліотеки, здійснювати консультації робітниками Бібколектора та працівниками…». [12, С. 54]

У 1957 році «у методичному кабінеті крім завідувача працює 2 методисти». [13, С. 3]

У 1959 році обласною бібліотекою запроваджувався у бібліотеках області вільний доступ до бібліотечних фондів. Був розроблений і надісланий методичний лист, досвід москвичів детально вивчений. Розпочиналась робота з перевірки книжкового фонду, очищення від застарілої літератури, «упорядковуються каталоги, вивчаються фонди, щоб доукомплектувати, пристосовують приміщення і обладнання для переходу на нову форму обслуговування. Вільний доступ показав збільшення використання галузевої літератури на 40–45%». [14, С. 23]

Бібліотеки, як усі установи і організації, були залучені до соціалістичного змагання. У 1960 році обласним управлінням культури було організовано конкурс-змагання за звання «Бібліотека відмінної роботи». Організаційні питання реалізовували обласні методисти. «За підсумками першого року конкурсу 32 бібліотеки області отримали звання». [15, С.27]. Згодом цей конкурс проходив ще декілька десятиліть. Так, у 1973 році в області вже була 191 бібліотека з цим званням.

У результаті методичної діяльності стан бібліотечної системи області в 60-х роках охарактеризовано в звіті так: «Колектив обласної бібліотеки вів наполегливу роботу по виконанню постанови ЦК КПРС «Про стан і заходи покращення бібліотечної справи в країні» та постанови III сесії Верховної Ради Української РСР «Про стан і заходи по дальшому поліпшенню культурно-освітньої роботи серед трудящих Української РСР». В 1961 році всі населені пункти області охоплені бібліотечною книгою. 93.3% сімей читає бібліотечну літературу. Тепер на 1000 чоловік населення приходиться 648 читачів бібліотек. В середньому на 1 читача по області припадає по 20 прочитаних книг. Дещо поліпшилась матеріально-технічна база бібліотек. 36 бібліотек перейшло в кращі приміщення. 527 бібліотек області відкрили вільний доступ читачів до книжкових фондів. До роботи все ширше долучалася громадськість». [16, С. 2]

З метою посилення пропаганди сільськогосподарських знань серед населення у 1961 році було проведено огляд-конкурс бібліотечних плакатів на сільськогосподарську тематику, виготовлених сільськими бібліотеками. На конкурс було подано 66 найкращих бібліотечних плакатів, відібраних на районних конкурсах, з текстами бібліографічних оглядів літератури, вміщеної на плакатах, та інформацією про проведену роботу з пропаганди сільськогосподарської літератури. Перше, друге, третє місце відповідно посіли сільські бібліотеки Березнівського, Здолбунівського і Ровенського районів. [17, С. 21]

В області працювало 414 бібліотечних рад, роботу яких вивчав методичний кабінет. Члени бібліотечних рад допомагали бібліотекам у вирішенні всіх питань, починаючи з матеріально-технічної бази бібліотеки і закінчуючи організацією масової роботи і пропаганди книг. Ось як описано досвід з цього напряму роботи. «Члени бібліотечної ради Ровенської міської бібліотеки ім. В. Г. Короленка систематично чергують у бібліотеці (біля полиць відкритого

доступу), дають читачам змістовні консультації з різних питань. Силами членів бібліотечної ради для читачів систематично проводять політінформації, бесіди, читки статей з газет і журналів як у бібліотеці, так і в пунктах видачі книг, пересувках. Члени бібліотечної ради випускають стінну газету про роботу ради і її окремих секцій». [18, С. 34]

Через методичну функцію бібліотеки формувались ідеологічні засади діяльності бібліотек і здійснювалось насадження ідеології діючої партії щодо населення. Цю тезу розкриває робота бібліотеки в області з пропаганди рішень листопадового (1962 р.) та грудневого (1963 р.) пленумів ЦК КПРС, в яких окреслювалися завдання в галузі розвитку сільського господарства. [19, С. 42]

З цією метою було проведено з бібліотечними працівниками 6 обласних семінарів: «два п'ятиденних семінарів завідуючих районними, міськими і зональними бібліотеками для дорослих та завідуючими районними і міськими дитячими бібліотеками; п'ятиденний семінар завідуючих читальними залами районних та міських дитячих бібліотек; чотирьохденний міжобласний (Ровенської і Волинської областей) семінар бібліотекарів і завідуючих дитячими відділеннями дитячих бібліотек; чотирьохденний обласний семінар методистів районних та завідуючих зональними бібліотеками; дводенний семінар інспекторів райвідділів культури з питань бібліотечної роботи». [20, С. 62–63]

При обласній бібліотеці створено і обладнано методичний кабінет, як центр методичної допомоги сільським бібліотекам. Такі кабінети створені в Ровенській, Березнівській районних бібліотеках. В інших зональних бібліотеках створені і обладнані методичні кутки. [21, С. 67]

У 1962-му в бібліотеку прийшов працювати Віктор Павлович Бабюк. Він народився 23.09.1933 року у с. Майків Гощанського району Рівненської області. У 1959 році Віктор Павлович закінчив Ленінградський бібліотечний інститут. Розпочав трудовий шлях у п'ятдесятих роках. Працював завідувачем Корецької районної бібліотеки для дітей. У 1954–1957 роках служив в армії. Згодом продовжив працювати у вищеназваній бібліотеці. З 1959 до 1960 року Віктор Павлович – методист Корецької районної бібліотеки. З 1960 до 1962 року він працює методистом Рівненської обласної бібліотеки для дітей, а з 23.08.1962 року – методистом Рвненської обласної бібліотеки, з 1965 року – старший методист. З 23.03.1971 до 20.02.1973 року – заступник директора з наукової роботи обласної бібліотеки. З 20 лютого 1973 року до 25 грудня 1980 року Віктор Павлович обіймав посаду в.о. директора. На посаді директора не був затверджений тому, що не був членом КПРС. З 25 грудня 1980 року Бабюк В. П. виконував обов'язки заступника директора з наукової роботи. У вересні 1986 року пішов у відпустку, захворів і 2 лютого 1987 року – помер. За скупими рядками біографії – велика робота і великі досягнення, до яких долучився В. П. Бабюк. Він розвивав усі форми методичної роботи, стояв біля витоків наукової роботи обласної бібліотеки.

Уперше в звіті бібліотеки за 1964 рік ми зустрічаємо розділ «Науково-дослідна робота в галузі бібліотекознавства і бібліографії», де акумульовано

діяльність з цього напряму. У звіті вказано, що «наукова робота обласної бібліотеки спрямовувалась в основному на висвітлення і узагальнення передового досвіду в бібліотечній практиці. З цією метою підготовлено і надруковано в періодичній пресі ряд статей». [22, С. 11; 23, С. 11]

«Згідно зведеного видавничого плану Республіканської державної бібліотеки УРСР ім. КПРС на 1964–1965 роки підготовлено до видання чотири праці. Дві з них видано на ротаторі у 1964 році. Підготовлені роботи обговорювалися на методичній раді обласної бібліотеки та були надіслані на рецензування до наукових бібліотек». Це такі документи: «Раціональне використання землі – основа крутого піднесення сільського господарства» – анотований список рекомендованої літератури, автор – головний бібліограф В. П. Гайдук; «Книгу читає кожен»: з досвіду роботи бібліотеки Здолбунівського цементно-шиферного комбінату», автор – головний бібліотекар В. П. Корсун; «Вони порвали з релігією» – анотований список рекомендованої літератури, автор – бібліограф Н. І. Тертишна; «Пропаганда передового досвіду в сільськогосподарському виробництві»: з досвіду роботи бібліотек, автор – зав. методичного відділу О. К. Бондарчук. [24, С. 34]

У напрямі наукової діяльності бібліотеки зроблено аналіз видань закладу за 1961–1965 рр. Встановлено, що: а) загальна кількість видань – 66 (1961 р. – 9; 1962 р. – 12; 1963 р. – 16; 1964 р. – 19; 1965 р. – 10); З них: матеріали з досвіду роботи бібліотек – 17, бібліографічні матеріали – 39; б) на допомогу бібліотекареві видано: з питань комплектування – 1; з підвищення кваліфікації – 1; у пропаганді літератури – 44; з досвіду роботи – 17; з інших питань – 18; в) визначено, що укладено рекомендаційної бібліографії – 37 (за тематикою: суспільно-політична – 9; сільськогосподарська – 2; природничо-наукової, атеїстичної – 13; з питань літератури і мистецтва – 8; інше – 5. [25, С. 4]

У той час в бібліотеці відсутній заступник директора з наукової роботи. Науковою роботою займаються 2 методисти і бібліографи. Не створена наукова рада при директорі. Деякі функції наукової ради виконує методична рада, котру очолює директор О. С. Польохін. [26, С. 1]

З часом виконуються більш значимі дослідження. Так, на базі Дубнівського і Дубровицького районів було проведено комплексне соціально-психологічне дослідження під керівництвом В. П. Бабюка та І. І. Білоусової «Книга і читання в житті сільської молоді». Дослідження видане на ротаторі Рівненської обласної бібліотеки за редакцією О. К. Бондарчука. [27, С. 28]

Шістдесяті роки характерні тим, що розвивалася й поглиблювалася методична функція бібліотек різних рівнів на базі вже існуючого досвіду. Тому пересічною подією є міжрегіональні семінари з обміну досвідом. Так, на базі Дубнівської міської бібліотеки проведено міжбібліотечний семінар завідувачів районних, зональних, міських бібліотек Ровенської і Житомирської областей. На семінарі надано консультації з тем «Методика аналізу діяльності бібліотек району, зони, мікрорайону» та «Шляхи поліпшення діяльності сільських бібліотек на допомогу колгоспному виробництву». Учасники семінару ознайомилися з методичним кабінетом і роботою Здолбунівської районної

бібліотеки, з методичною роботою Мізоцької зональної і Гільчанської сільської опорної бібліотек. Були присутні на засіданні і взяли участь в обговоренні роботи методичної ради Здолбунівської районної бібліотеки. [28, С. 36]

Всього за рік обласною бібліотекою проведено 18 семінарів для працівників бібліотек області. [29, С. 38]

Наукова робота бібліотеки корегувалась відповідно до вимог «Положення про наукову роботу обласних бібліотек Міністерства культури УРСР». [30, С. 25] Асортимент форм методичної роботи розширювався, вивчалися нові методи роботи, як, наприклад, заочні конференції. У звіті роботи бібліотеки за 1968 рік зазначено, що «з метою покращення комплектування книжкових фондів та поліпшення їх якісного складу, обласною бібліотекою разом з обласним бібколектором проведено заочну читацьку конференцію. В ході конференції вивчено якісний склад книжкових фондів бібліотеки, виявлено недоліки з комплектування і внесено пропозиції щодо поліпшення книжкових фондів бібліотек. На основі анкетних даних конференції зроблено аналіз книжкових фондів бібліотек області, обговорено його на обласній нараді завідуючих райвідділами культури та завідуючими районними бібліотеками». [31, С. 42].

Значна увага приділялась роботі бібліотек з населенням. За допомогою громадськості організовувалась робота нестаціонарних форм бібліотечного обслуговування населення. У 1968 році працювало 1369 громадських бібліотекарів, у т.ч. 60 чол. в районних і 48 – в міських бібліотеках.

У сільських бібліотеках громадськими заступниками завідувачів були 821 чоловік. «277 бібліотек працювало з продовженим робочим днем та 19 бібліотек – без вихідного дня. Бібліотеки мали 374 пересувки, 5252 книгоноші». [32, С. 69].

У квітні 1969 року було створено відділ обслуговування працівників сільського господарства, що формував свої фонди відповідно до потреб сільськогосподарської галузі. Метою проведення широкого кола заходів було сприяння вивченню спеціалістами сільськогосподарського виробництва досягнень науки і техніки, та досвіду, котрий можна впровадити у регіоні. Працівники бібліотеки разом із референтами з числа провідних спеціалістів обласних установ виступали по радіо, організовували виставки і огляди літератури. Особливо активно проходила участь бібліотеки в інформаційному сприянні реалізації Продовольчої програми. З 1972 року стали традиційними випуски зведеного покажчика «Новинки сільськогосподарської літератури».

У 1970 році розпочато новий вид діяльності, про який вказано у звіті бібліотеки. «Бібліотека є координатором міжвідомчої співпраці. Робота здійснювалась планово. План роботи на 1970 рік секції методичної роботи обласної Міжвідомчої ради затверджений головою обласної міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи Григорієм Івановичем Іжиком. Секція координувала ідеологічну роботу бібліотек. Наприклад, було узагальнено досвід пропаганди творів В. І. Леніна, заплановано видати його на ротаторі і надіслати в усі бібліотеки області. Систематично здійснювалося вивчення і використання складу книжкових фондів бібліотек Міністерства культури і інших відомств.

Надавалась практична допомога. Відслідковувалась координаційна робота на місцях в райцентрах та в м. Ровно». [33, С. 1]

«Так було проаналізовано координаційну міжвідомчу діяльність. У м. Ровно в той час працювали 61 бібліотека різних систем і відомств, в т.ч.: 12 бібліотек системи Міністерства культури, 4 – профспілкових, 22 – відомчих, 21 – шкільні. Для бібліотек різних систем і відомств проводилися семінари. До популяризації літератури залучались різні організації, що володіли інформацією, наприклад, Будинок техніки для здійснення поінформованості бібліографів і споживачів інформації.

В рамках міжвідомчої ради активно працювали В. П. Корсун – головний бібліотекар обласної бібліотеки, Раїса Яківна Шустіна – старший бібліотекар з комплектування, Віталій Пилипович Гайдук – головний бібліограф». [34**,** С. 104]

70-ті роки характерні пожвавленням координації роботи бібліотек різних систем і відомств, успішно працювала рада директорів обласних бібліотек. Адам Федорович Гречковський зумів створити зацікавленість керівників бібліотек різних рівнів у поданні на розгляд проблемних питань. Міжвідомча рада розглядала впровадження стандартів у діяльність бібліотек, хід розвитку бібліотек з різних напрямів діяльності, заслуховувала наслідки комплексних перевірок роботи бібліотек. Значна частина засідань проходила в присутності начальника або заступника начальника управління культури.

Адам Федорович Гречковський народився 3 лютого 1938 року у с. Видерта Камінь-Каширського району Волинської області. У 1966 році Адам Федорович закінчив Харківський бібліотечний інститут. За направленням інституту прийнятий з 22 лютого 1965 року в обласну бібліотеку на посаду методиста, з 6 лютого 1969 року – старший методист. З 5 червня 1971 року Адам Федорович призначений на посаду головного бібліотекаря методичного відділу, а з 1 січня 1981 року – головний бібліотекар з міжвідомчої координації. 03.02.1987 року А. Ф. Гречковський призначений на посаду заступника директора з наукової роботи, а з 1991 року курував розвиток автоматизації.

А. Ф. Гречковський зарекомендував себе як освічений високопрофесійний працівник. Йому притаманні аналітичне мислення, цілковите охоплення широкого кола питань, очевидно тому він часто очолював бригади працівників з обстеження бібліотечної роботи у районах. Непересічна його роль у централізації бібліотечних систем.

Помер Гречковський А. Ф. 26 червня 1995 року.

У 1971 році утворений відділ науково-методичної роботи, який впроваджував у практику роботи сучасні напрями бібліотекознавства і бібліотечної справи. У ньому працювали авторитетні корифеї бібліотечної справи Онуфрій Корнійович Бондарчук, Михайло Іванович Побережник, Лариса Тимофіївна Стецюк, Катерина Михайлівна Гаврилова, Адам Федорович Гречковський, Володимир Пантелеймонович Корсун.

Володимир Пантелеймонович Корсун вдало відтворив атмосферу професійних та міжособистісних відносин тих літ у автобіографічній трилогії

«Стежина поміж забудь-травою», де у першій частині книги ми відкриваємо для себе його враження про «западенське» місто Ровно, директора обласної бібліотеки О. С. Польохіна, працівників управління культури, партійних органів і звичайно про бібліотеку на вул. Червоноармійській та її колектив. [35]

У 1973 році «На виконання постанови ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР від 07.08.1973 р. у бібліотеці і бібліотеках області розпочато створення довідково-інформаційних фондів та зразкової служби інформації. Для вирішення цих питань укладались угоди між підприємствами і управлінням культури, де виконавцем виступала бібліотека». [36, С. 15]

Для читачів був представлений бібліотекою увесь комплекс ідейно-виховної роботи, зокрема пропаганда: творів класиків марксизму-ленінізму і літератури про них, рішень XXIV з'їзду партії та наступних постанов партії і уряду, літератури до 70-річчя II з'їзду РСДРП, літератури на допомогу патріотичному та інтернаціональному вихованню читачів, роботи бібліотеки на допомогу пропагандистам і слухачам політосвіти, літератури на допомогу формуванню матеріалістичного світогляду, роботи бібліотеки на допомогу розвитку науки, культури, освіти, техніки, і впровадження їх досягнень у виробництво, роботи бібліотеки на допомогу самоосвіті читачів. За переліченими напрямами роботи працювали усі відділи бібліотеки і відділ методичної роботи керувався цими напрямами, надаючи допомогу бібліотекам різних систем і відомств. [37, С. 9–17].

Працівники виїжджали у райони області 96 разів з метою надання практичної допомоги, вивчення досвіду роботи. В основному виїзди були тематичними, тривали 4–5 днів. Методисти і провідні працівники входили до груп з перевірки діяльності бібліотек. Тільки у 1973 році про роботу 169 бібліотек було заслухано на виконкомах районних рад депутатів трудящих. На радах районних відділів культури заслухано 263 бібліотеки, на методичних радах районних бібліотек – 201 заклад. [38, С. 65–66]. Науково-методична рада наукової обласної бібліотеки розглянула 15 питань. [39, С. 71].

«Відповідно до рішення виконкому обласної ради депутатів трудящих № 609 від 26.12.1974 року «Про перспективний план переведення державних масових бібліотек Ровенської області на централізовану систему обслуговування населення книгою на 1975–1979 рр.» та на виконання Постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек в комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» було затверджено Перспективний план створення ЦБС у Рівненській області. До рішення додавався «Перспективний план переведення державних масових бібліотек Рівненської області на централізовану систему обслуговування» в 1975–1979 роках», що визначав: 1975 року це буде здійснено в Костопільському районі, 1976 року – в Дубнівському, Березнівському, Млинівському районах та в м. Ровно, 1977 року – в Здолбунівському, Корецькому, Рокитнівському, Червоноармійському районах, 1978 року – в Гощанському, Дубровицькому, Острозькому, Сарненському районах, 1979 року – у Володимирецькому, Зарічненському, Ровенському районах. У результаті мало утворитися 16 ЦБС, що налічували 801

бібліотеку, в т.ч.: 15 районних, 28 міських, 723 сільських, 35 бібліотек для дітей.

Створення централізованих бібліотечних систем на районному і міському рівні обумовило необхідність визначення раціональних шляхів реалізації методичної функції як ОУНБ так дитячою і юнацькою бібліотеками регіону. Однак зміна структури масових бібліотек не зумовила перебудову роботи трьох методичних центрів. Фактично було відзначено, що відсутність координації і кооперації в роботі не призводить до ефективності, а веде до дублювання методичного впливу. Для покращення ситуації, що склалася, було впроваджено у 1983 році типовий Статут і типову Структуру ОУНБ. Впровадження цих документів мало б покращити системний підхід до управління бібліотечною справою в регіоні. Ключовою засадою було те, що ОУНБ ставала головною бібліотекою по відношенню до дитячої і юнацької регіональних бібліотек. Вона забезпечувала б узгодження методичної діяльності цих закладів щодо масових бібліотек. У порівнянні зі Статутом 1965 року значно розширилася методична функція.

Методична діяльність 70-х років характеризується впровадженням «Техніки роботи ЦБС», котра уніфікує діяльність технологічно. Значна частина бібліотечних працівників мала середню спеціальну освіту, тому для впровадження застосовувались семінари і практикуми, вівся контроль за дотриманням заходів з усіх напрямів роботи.

Бібліотека позиціонувала себе центром методичної діяльності для бібліотек різних систем і відомств. Так, тільки у 1977 році бібліотекою організовано науково-практичні конференції, у яких взяли участь працівники бібліотек різних систем і відомств Рівненської і Волинської областей на теми: «Соціалістичний спосіб життя і питання ідеологічної роботи» (травень); «Підвищення діяльності бібліотек по пропаганді радянського способу життя» (липень); «Розвиток бібліотечної справи на Рівненщині за роки Радянської влади» (жовтень).

Бібліотека виступила ініціатором зі створення методичної ради обласних державних бібліотек. Було розроблено Положення Ради обласного управління культури, затверджено склад такої ради і Положення. У 1977 році було проведено 4 засідання, де розглядались питання ефективності роботи централізованих систем, поліпшення формування і використання бібліотечних фондів, піднесення інформаційно-бібліографічної роботи, участь бібліотек у Всесоюзному огляді-конкурсі бібліотек, присвяченому 60-річчю Великого Жовтня. Прийняті рекомендації направлялись у райони області. [40, С. 34]

Науково-методична діяльність вісімдесятих років тісно пов’язана з Юськовою (Щербан) Раїсою Миколаївною, яка очолила відділ. Раїса Миколаївна народилася 1 січня 1952 року в с. Сапожин Корецького району Рівненської області. У 1974 році закінчила Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука. Працювала методистом у Закарпатській ОУНБ, а з 16.03.1978 року обіймала посаду методиста в Рівненській ОУНБ. З 01.02.1979 року виконувала обов’язки завідувачки науково-методичного

відділу, а з 01.01.1984 року була затверджена на цій посаді, працювала до 11.12.1995 року в зв'язку з призначенням на посаду заступника директора з наукової роботи та автоматизації.

Раїсою Миколаївною підтримувався високий сталий рівень діяльності відділу та значні обсяги методичної діяльності. Вона вміло розподіляла обов'язки між працівниками для виконання завдань не тільки центрів бібліотечної роботи, а й облвиконкому, обкому партії. На її діяльність припала перебудова методичної діяльності відділу.

Друга половина вісімдесятих років для методичної діяльності носить ознаки перебудови організаційно-методичної роботи. Демократія і гласність, розкриття культурних можливостей особистостей і зростання соціальної і життєвої активності людей – все це відображалось на методичному керівництві.

У тезах до науково-теоретичної конференції «Хмельницькому – 500» Валентина Петрівна Ярощук подає бачення підсумків і шляхів удосконалення організаційно-методичної роботи обласної бібліотеки, де визначено, «що ефективність методичної роботи бібліотек залежить від того, наскільки актуальна її проблематика, чи відповідає вона проблемам практики, настільки обґрунтовані методичні рекомендації, і як оперативно вони доводяться до низових бібліотек, чи ведеться систематична робота з виявлення, узагальнення і розповсюдження передового досвіду**».** [41, С. 151–152]

Таке бачення сформувалось унаслідок швидкоплинних процесів, що відбувались у вісімдесятих роках. Так, на їх початку увага приділялась підвищенню якості й удосконаленню технологічних процесів наукової обробки видань, уніфікації правил і методики опису згідно ДСТУ 7.1–84 «Бібліографічний опис документа». [42, С. 3] Впровадження нового державного стандарту було покладено на завідувача бібліографічного відділу Віталія Пилиповича Гайдука. Він досконало вивчив стандарт, що викликав багато запитань і виступав експертом-консультантом для працівників області та республіки. Свої міркування і зауваження щодо застосування стандарту Віталій Пилипович надсилав як до республіканської бібліотеки, так і до всесоюзної.

Широке коло фахівців було охоплено навчанням у школах передового досвіду, що діяли на базі Острозької районної бібліотеки та Дубенської міської бібліотеки. Відділи бібліотеки технічної літератури та обслуговування спеціалістів сільського господарства надавали допомогу бібліотекам області та спеціалістам народного господарства. Тісна співпраця з інформаційними центрами підприємств, організацій та установ, ЦНТІ, різноманітність заходів для донесення інформації, її поширення через обласне радіо робило галузеві відділи затребуваними як працівниками бібліотек так і спеціалістами, які працювали за межами обласного центру. Як наслідок, велика кількість запитуваних документів замовлялась через МБА.

У період перебудови, як бібліотека, так і працівники методичного відділу шукають своє місце в нових процесах. Перші відкриті і не заангажовані масові заходи «Свято книг у парку», створення клубів з інтелігенції міста «Співрозмовник» та «У світі прекрасного», відкриття «білих плям» в історії

України та літературі спонукало молодих працівників відділу до формування нового змісту методичної діяльності.

Як наслідок, був яскраво представлений досвід роботи РОУНБ з планового комплектування бібліотечних фондів ЦБС та роль у цьому обласного методичного центру. Було проведено дві республіканські школи передового досвіду на базі Ровенської ОУНБ та Сарненської центральної районної бібліотеки. Цю діяльність організувала і провела головний бібліотекар з координації роботи з фондами, відомий в області методист Віра Дмитрівна Кундюк разом із зав. відділу комплектування РОУНБ Тетяною Федорівною Фенглер та колегами з обласного бібліотечного колектору. На ці заходи прибули методисти, комплектатори ОУНБ з усієї України і національних бібліотек – унікальний досвід був позитивно сприйнятий.

Отже, підводячи підсумок, ми можемо констатувати, що методична діяльність Рівненської ОУНБ за весь період з часу заснування бібліотеки була динамічною, гнучкою, відповідала соціально-політичній, економічній, книговидавничій, книгорозповсюджувальній справі та інформаційній ситуації, що складалась у регіоні. Спрямована на партійно-ідеологічний підхід, методична діяльність, до якої залучались усі відділи бібліотеки, принесла значні результати для розвитку народного господарства та широкого залучення населення до читання книг та використання бібліотек. Була створена система підвищення кваліфікації бібліотекарів-практиків. Форми і методи методичної роботи створили передумови для подальшого впливу на розвиток системи бібліотек і впровадження змін, що прийшли з наступними десятиліттями.

Список використаних джерел

1. Державний архів Рівненської області, Ф. Р-1847, од. зб. 6. – С. 3.
2. Там само, арх. Ф Р-1146, оп. 2. – спр. 160. – С. 199.
3. Там само, арх. Ф Р-1146, оп. 2. – спр. 160. – С. 4.
4. Там само, арх. Ф Р-1146, оп. 2. – спр. 160. – С. 5.
5. Там само, Ф Р-1947, оп. 1. – од. зб. 52. – С. 16.
6. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 66. – С. 36–37.
7. Там само, арх. Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 76. – С. 20.
8. Там само, арх. Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 76. – С. 17–23.
9. Там само, Ф Р-1146, оп. 2, спр. 69. – С.4.
10. Архів обл. б-ки, оп. 1 л., од. зб. 17. – С.9.
11. Державний архів Рівненської області, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 1267. – С.1–6, 14.
12. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 89. – С. 54.
13. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 102. – С. 3.
14. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 112. – С. 23.
15. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 160. – С.27.
16. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 180. – С. 2.
17. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 180. – С. 21.

18. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 180. – С. 34.
19. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 240. – С. 42.
20. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 240. – С. 62–63.
21. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 240. – С. 67.
22. Літопис головної книгозбірні Рівненщини: (Рівненська державна обласна бібліотека на сторінках друкованих видань) : ретросп. бібліогр. покажч. (1940–2009 рр.) / уклад. Л. М. Стадницька ; наук. ред. та відп. за вип.: В. П. Ярощук ; ред. Л. Г. Сахнюк. – Рівне : Волин. обереги, 2010. – С. 11.
23. Там само, С. 11.
24. Державний архів Рівненської області, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 381. – С.34.
25. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 359. – С. 4.
26. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 359. – С. 1.
27. Там само, Ф Р–1847, оп. 1. – од. зб. 654. – С. 28.
28. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 372. – С. 36.
29. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 372. – С. 38.
30. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 422. – С. 25.
31. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 479. – С. 42.
32. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 479. – С. 69.
33. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 594. – С. 1.
34. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 594. – С. 104.
35. Корсун В. П. Стежина поміж забудь-травою: автобіографічна трилогія. Кн. 2 / В. П. Корсун. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. – 488 с.
36. Державний архів Рівненської області, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 858. – С.15.
37. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 878. – С. 9–17.
38. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 878. – С. 65-66.
39. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 878. – С. 71.
40. Там само, Ф Р-1847, оп. 1. – од. зб. 1272. – С. 34.
41. Ярощук В. П. Шляхи вдосконалення організаційно-методичної роботи обласної бібліотеки / В. П. Ярощук // Хмельницькому – 500 ; тези наук.-теоретич. конф. – Хмельницький : Ред.-вид. відділ, 1991. – С. 151–152.
42. Архів обл. б-ки, Звіт РОУНБ за 1987 рік. – С. 3.

Методична діяльність РОУНБ на сучасному етапі

Світлана Ступницька,
завідувачка відділу маркетингу і наукової роботи РОУНБ

Бібліотечна діяльність, як і будь-яка сфера суспільного життя, потребує постійного оновлення, апробації і застосування інноваційних методик і напрямів роботи, викликаних потребами часу. Цю функцію впродовж 70 років виконує служба методичного забезпечення Рівненської ОУНБ. На змістовному рівні зміни в діяльності науково-методичного відділу, а нині відділу маркетингу і наукової роботи, визначалися появою нових напрямів діяльності бібліотек, нових методів, форм, прийомів роботи,

Сьогодні в структурі відділу діють сектори: сектор організаційного та методичного забезпечення бібліотек області, логістики та бібліотечної реклами, сектор науково-дослідної роботи, моніторингу бібліотечної діяльності, сектор впровадження інноваційних послуг з навчально-тренінговим центром та Інтернет-центром «Окуляр».

Головними напрямами роботи відділу є:

- Впровадження у діяльність бібліотек області інноваційного бібліотечного досвіду, послуг, заснованих на ІКТ.
- Підвищення фахового рівня бібліотечних спеціалістів, розвиток дистанційних форм навчання.
- Проведення наукових досліджень та моніторингу у сфері науково-інформаційної діяльності, бібліотечної справи, розробки стратегії розвитку бібліотек регіону.
- Організаційне та методичне забезпечення пріоритетних напрямів діяльності бібліотек області: сприяння впровадженню електронного урядування у регіоні, розвитку краєзнавства та бібліотечного туризму, інформаційному забезпеченню навчально-виховного процесу, популяризація книги і читання, соціалізація людей старшого віку, проектна діяльність.
- Організація діяльності бібліотеки щодо надання соціальних послуг та послуг для людей з інвалідністю.
- Формування позитивного іміджу бібліотеки на основі запровадження основних принципів маркетингової концепції.
- Організація координації діяльності бібліотек різного відомчого підпорядкування.
- Логістика заходів РОУНБ.

Для реалізації кожного напряму розробляється комплексна система заходів. Основою є науково-дослідницька, аналітична, моніторингова, експертно-діагностична діяльність, котра дозволяє відслідковувати позитивні і негативні зміни в роботі, здійснювати порівняльний аналіз діяльності, виявляти ефективність інновацій, стимулювати запозичення успішних практик.

Щороку організовуються науково-практичні конференції, присвячені історії та розвитку бібліотечної галузі області. До участі в них запрошуються фахівці

музеїв, науковці, викладачі рівненських вишів. Якісному покращенню бібліотечних послуг, розширенню їх номенклатури, відслідковуванню потенційних груп клієнтів сприяли проведені маркетингові дослідження: «Електронні послуги місцевій громаді», «Якою має бути бібліотека нашої громади?», «Сільська бібліотека – поглядом територіальної громади». „Організація краєзнавчого ресурсу центральних районних та міських бібліотек Рівненської області

Ефективній роботі бібліотек сприяють розроблені інструктивно-регламентуючі документи: «Модельний **с**тандарт діяльності публічної (публічно-шкільної) бібліотеки Рівненської області», «Положення про ЦСПШБ», «Положення про ПШБ», «Положення про Центр доступу громадян до електронної інформації».

Готуються рекомендації за підсумками проведених круглих столів «Майстерність популяризувати книгу», «Організація сучасного бібліотечного середовища», «Організація обслуговування людей старшого віку» і інші. Позитивні зміни в роботі здійснюються відповідно до рекомендацій спеціалістів, які провели експертно-прогностичний моніторинг діяльності ЦСПШБ на місцях.

Щорічно узагальнюються статистичні показники діяльності бібліотек області та укладається статистичний збірник «Бібліотеки Рівненщини в цифрах» з аналітичною довідкою.

Здійснюється тематичний аналіз на теми: «Бібліотеки у Вікіпедії», «Бібліотеки – бази інноваційного досвіду», «Популяризація ресурсів і послуг в соціальних мережах», «Бібліотеки області в ЗМІ», «Стан комп'ютеризації бібліотек області».

Потужним стимулом до впровадження інноваційних послуг став динамічний процес автоматизації бібліотек області, зокрема в сільській місцевості, стрімкий розвиток інноваційних бібліотечних послуг, заснованих на ІКТ. Завдяки грантам Програми «Бібліоміст-Україна» у 2011 році комп'ютеризовано 57 бібліотек, в т.ч. 47 сільських. Придбано 225 ПК (з них 201 – для бібліотек-філій, 158 – для сільських), принтери, сканери, мультимедійні пристрої, що дозволило бібліотекам розвивати сучасні інноваційні бібліотечні послуги. Відповідно динамічного розвитку набула організація навчання бібліотекарів області з освоєння автоматизованих технологій та впровадження інноваційних послуг. У рамках проекту застосовувалось 5-денні модульні заняття різної тематики: «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та мережі Інтернет», «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек», «Можливості Веб 2.0 для популяризації книги та читання: створюємо буктрейлер», «Електронне урядування»; «Створення мультимедійних презентацій». Процес навчання бібліотекарів інноваційним технологіям продовжується: організовуються одноденні тренінги: запис аудіоподкастів, створення буктрейлерів, формування колекції аудіокниг; бліц-тренінги з освоєння електронних послуг для подальшого навчання представників громад.

Підвищення фахового рівня спеціалістів галузі відповідно до нових завдань та умов роботи бібліотек упродовж всієї історії функціонування відділу було й залишається пріоритетним напрямом методичної допомоги Рівненської ОУНБ. З цією метою вибудувано комплексну систему професійного розвитку спеціалістів галузі, котра включає: активне фахове навчання, конкурси, підтримку й супровід проектних ініціатив, професійні візити для обміну інноваційним досвідом роботи.

Особливо потужно цей напрям розвивався впродовж 2009–2013 років завдяки Програмі «Бібліоміст». Якісному проведенню навчань сприяли: відкриття на базі ОУНБ сучасно оснащеного регіонального навчально-тренінгового центру та підготовка тренерів для проведення занять. Для різних категорій бібліотекарів – від сільського працівника до директора ЦСПШБ проводилося 40-годинне модульне навчання у формі тренінгів, спрямоване на освоєння інформаційно-комунікативних технологій, і на їхній основі розвиток сучасних бібліотечних послуг. Так, упродовж 2012 року було проведено 65 занять різних форм і тематики для 479 фахівців бібліотечної галузі області різних категорій. Після завершення дії Програми «Бібліоміст» запроваджуються нові форми навчання: бліц-тренінги з освоєння електронних послуг, майстер-класи з освоєння прикладних комп'ютерних програм для створення подкастів, буктрейлерів. Для проведення бліц-тренінгів з освоєння електронних послуг залучаться провідні фахівці профільних установ та організацій. У 2015 році ініційовано проведення прикладних майстер-класів для сільських бібліотекарів. Тематика різноманітна: від створення відео у техніці stopmotion до виготовлення актуальних виробів зі стрічок і бісеру. Передбачається, що таке навчання сприятиме впровадженню і розвитку нових послуг для сільських громад. Варто підкреслити, що тематика майстер-класів визначалася відповідно до попередньо проведеного опитування сільських бібліотекарів. Впровадженню у діяльність бібліотек області інноваційного бібліотечного досвіду, послуг, заснованих на ІКТ, сприяють семінари-практикуми, Круглі столи, Школи керівника та методичні воркшопи, де розглядаються теоретичні і методологічні основи формування нового іміджу бібліотеки, як інформаційно-дозвіллєвої установи, виявлення нових можливостей в обслуговуванні користувачів, перехід на якісно вищий рівень їхнього обслуговування. Базою для проведення занять стають центральні районні, міські та сільські бібліотеки, котрі мають успішний досвід роботи у визначеному напрямі.

У 2013 році ініційовано проведення щорічної регіональної Літньої школи молодих бібліотекарів. Перша Школа на тему: «Сучасна бібліотека – активна громада. Застосовуємо інструменти адвокації» проведена за підтримки Володимирецької ЦСПШБ на базі публічно-шкільної бібліотеки с. Великі Цепцевичі. У наступні роки методичні центри обласних бібліотек для дітей і для молоді взяли на себе ініціативу проведення Школи і організували її відповідно у Гощанській та Рівненській ЦСПШБ, цьогоріч молодих бібліотекарів прийматиме Острозька ЦСПШБ.

У партнерстві з Рівненським інститутом Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва проводяться 40-годинні заняття на тему: «Інноваційна діяльність бібліотек» для бібліотечних працівників Рівненської області та західного регіону.

Поряд із традиційними, набувають активного впровадження інтерактивні форми навчання – вебінари та відеоконференції.

Розвитку творчих ініціатив бібліотекарів сприяють конкурси, оголошені РОВ УБА. Четвертий рік поспіль Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека спільно з Рівненським обласним відділенням Української бібліотечної асоціації за підтримки партнерських організацій та установ організовує обласний фестиваль-конкурс інноваційного бібліотечного досвіду «Бібліофест», спрямований на виявлення ефективних форм бібліотечного досвіду для залучення читацьких груп в бібліотеку. Кожного року конкурс проходить в новому форматі, урізноманітнюються форми представлення досвіду, розширюється спектр демонстраційних матеріалів. Переможці нагороджуються подарунками від РОВ УБА. Матеріали узагальнюються, записуються на диск та викладаються на сайті РОУНБ для вільного доступу.

У травні 2014 р. вперше ініційовано конкурс бібліотечних ініціатив на здобуття міні-грантів серед членів УБА. Мета конкурсу – пошук та втілення креативних форм бібліотечної роботи з цільовими групами, інноваційних бібліотечних послуг, заснованих на інформаційно-комунікативних технологіях, корисних громаді, шляхом підтримки творчих бібліотечних ініціатив. Професійному збагаченню сприяють обмінні візити делегаціями фахівців різних рівнів.

Професійному діалогу бібліотекарів області сприяє методичний блог «Libr.net» (http://rdob-blog.ucoz.ua/), створений у 2011 році. До його наповнення долучаються структурні підрозділи бібліотеки, окремі ЦМБ, розкриваючи методику проведення власних інноваційних ініціатив. Упродовж року блог поповнюється 100 публікаціями, з яких 70 опубліковано спеціалістами відділу. Його контент розкривають розділи «Новини», «Бібліотечні інновації», «Конкурси», «Професія бібліотекар», «Дискусійний майданчик», «Візаві», «Іноземка». Це ресурс з власною аналітикою, статтями про інноваційний бібліотечний досвід, цінними ідеями, конструктивними пропозиціями, професійною точкою зору. Він корисний для бібліотекарів різних систем і відомств.

На допомогу бібліотекам області розробляються методичні матеріали: «Правила користування електронною доставкою документів», «Інструкція з обліку електронних видань локального доступу», «Технології веб 2.0. в бібліотеці», «Організація інформаційних ресурсів на електронних носіях у центральних районних та сільських бібліотеках», «Бібліотечна блогосфера: досвід, критерії оцінки, рекомендації», дайджести «По сторінках фахових видань», відеоінструкції, відеоконсультації. Інноваційний досвід діяльності бібліотек області висвітлюється в рамках проведення обласного фестивалю-конкурсу інноваційного досвіду «Бібліофест», узагальнюється та

популяризується в збірнику «Мапа бібліотечного досвіду» за результатами проведеного конкурсу.

Організаційне та методичне забезпечення пріоритетних напрямів діяльності бібліотек області передбачає: сприяння впровадженню електронного урядування в регіоні, розвиток краєзнавства та бібліотечного туризму, інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, популяризацію книги і читання, реалізацію соціальної функції бібліотек, зокрема, соціалізацію людей з інвалідністю та людей старшого віку, активізацію проектної діяльності як незворотного механізму забезпечення достойного функціонування бібліотеки.

Кожен з напрямів зумовлює реалізацію комплексу заходів, поширеного в регіоні бібліотеками всіх рівнів. Так, сприяння розвитку електронного урядування передбачає: проведення низки тренінгів для бібліотекарів, керівників ініціативних груп громад, голів сільських рад, соціально вразливих груп користувачів з освоєння механізмів е-урядування та е-сервісів повсякденного використання, потужну інформаційну кампанію, впровадження електронних бібліотечних послуг, як, наприклад: електронна доставка документів, е-розсилка інформації про ресурси і послуги бібліотеки, віртуальна довідка, організація на базі комп'ютеризованих бібліотек Центрів доступу громадян до електронної інформації.

Методичний аспект у розвитку краєзнавства та бібліотечного туризму спрямований на відкриття музейних експозицій, проведення екскурсійних маршрутів, наповнення інформацією контенту сайту «Rivne_Travel», організацію на базі бібліотек інформаційних туристичних центрів.

На підтримку популяризації книги і читання спрямовані такі заходи: щорічний обласний конкурс «Краща книга Рівненщини» (традиційно підводяться підсумки, визначаються і нагороджуються переможці до Всесвітнього Дня книги і авторського права (23 квітня)), регіональний проект «Письменницький маршрут», мережеві заходи флешмоби, інформаційні акції «Книжкова весна у Рівному (на Острожчині)», «Рівненщина читає…», методичні матеріали «Книги – ювіляри року». «Письменницький маршрут» проводиться у партнерстві з Рівненською обласною організацією Національної спілки письменників України. У ході проведення акції на базі центральних районних та сільських бібліотек організовуються зустрічі з письменниками Рівненщини. До кожної зустрічі методисти РОУНБ готують мультимедійну презентацію, котра візуально доповнює розповідь письменника. Кожен захід завершувався автограф-сесією. Упродовж року з літераторами краю проводиться 10-12 зустрічей, до участі в них долучається щонайменше 600 мешканців області. Інформація та фотозвіт про проведені зустрічі публікується на сайтах бібліотек, на їхніх сторінках в соціальних мережах.

Методичний супровід інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу набув нового звучання в умовах об'єднання публічних і шкільних бібліотек (2002 р.). На допомогу бібліотекам розроблена низка регламентуючих документів, здійснювались вивчення запитів педагогів і учнів на послуги

бібліотеки, на базі Березнівської ЦСПШБ створено медіа-простір з базовими медіа-центрами на базі шкільних відділень публічно-шкільних бібліотек, на їхній базі проведено семінари-практикуми для бібліотекарів області, досвід вивчався і поширювався на професійних заходах національного та обласного рівнів. На допомогу педагогам, учням, батькам створено (у 2008 р.) і підтримується ОУНБ сайт «Освітній навігатор» (http://navigator.rv.ua/), де представлені методичні розробки педагогів області, наукові роботи учнів МАНу, корисна інформація для забезпечення якісного освітнього процесу. Ініційовано і забезпечується участь бібліотекарів у серпневих нарадах педагогів. Здійснюється електронна розсилка інформації керівникам навчальних закладів міста щодо ресурсів та послуг РОУНБ, а керівникам ЦСПШБ – актуальної інформації щодо реформування освітньої галузі.

Соціальну функцію бібліотеки відділ маркетингу і наукової роботи реалізовує двовекторно: організовує обслуговування людей з інвалідністю на базі Інтернет-центру «Окуляр», що діє при регіональному НТЦ, тим самим апробуючи заходи для подальшого їх поширення в районних та міських бібліотеках, та організовує заходи методичного спрямування для впровадження соціальних послуг, зокрема для людей з інвалідністю в бібліотеках області. Так, для спеціалістів районних та міських бібліотек проводяться практикуми «Нові інформаційні технології у бібліотечному обслуговуванні людей із обмеженнями зору», програма «Jaws» для навчання слабозорих користувачів», тренінги «Як створювати подкасти в програмі Audacity». Розпочато створення тактильних книг для незрячих діток. Формується колекція фільмів із субтитрами та «жестовим» супроводом. Для слабкозорих та незрячих користувачів на сайті бібліотеки відкрито розділ «Аудіоподкасти», який щорічно поповнюється 80 оригінальними звуковими документами. Для користувачів з інвалідністю ЦРБ (ЦМБ) щоквартально організовують інтерактивні конференції «Соціальний захист інвалідів» за участю профільних спеціалістів Головного управління праці і соціального захисту населення Рівненської ОДА, Пенсійного Фонду України в Рівненській області, Обласного центру медико-соціальної експертизи. Започатковано юридичні онлайн-консультації «Твоє право» за сприяння адвокатів Центру надання вторинної правової допомоги. В Інтернет-цетрі «Окуляр» користувачі мають можливість набути навичок роботи на ПК для пошуку інформації в Інтернеті. Зважаючи на запити громадян, запроваджено навчання основам комп'ютерної грамотності користувачів старшого віку, що сприяє підвищенню їхнього статусу в суспільстві. Для людей з інвалідністю проводиться потужна дозвіллєва робота: організовуються презентації їх творчих робіт, квести, флеш-моби, майстер-класи, цикл заходів «Невипадкові зустрічі» з відомими особами з інвалідністю. Більше 15 років видається інформаційний бюлетень «Інва.net», який безкоштовно поширюється в бібліотеки області і спрямований на подолання інформаційного вакууму в соціальній групі інвалідів. Серед бібліотек області були розповсюджені «Рекомендації та основні принципи етикету спілкування з людьми з інвалідністю, підготовлені спільно з Рівненським обласним осередком

Всеукраїнської молодіжної громадської організації інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії». Ефективності соціальній роботі додає співпраця з громадськими організаціями, установами, навчальними закладами, котрі опікуються людьми з інвалідністю.

Проектна діяльність є ключовою в методичному супроводі бібліотек області. Найвища фаза проектної активності бібліотек зафіксована у 2008–2013 роках, саме тоді бібліотеки взяли участь у 33 проектах Програми «Бібліоміст-Україна» і в 23 здобули перемогу, тим самим залучивши більше мільйона гривень інвестицій на комп'ютеризацію 57 бібліотек області, оснащення регіонального навчально-тренінгового центру, проведення навчання для фахівців галузі з впровадження інноваційних послуг. Працівники здійснили комплекс заходів з поширення механізмів електронного урядування та використання мешканцями Рівненщини електронних послуг для забезпечення життєдіяльності. Сьогодні стимулюванню проектної діяльності сприяє конкурс міні-грантів бібліотечних ініціатив, організований у партнерстві з ГО «РОВ УБА». Переможці конкурсу отримують фінансування на впровадження і реалізацію власних ефективних проектів. Бібліотекарі подають проектні заявки на участь у міжнародних та національних конкурсах, спрямованих на розвиток місцевих громад, перемагають і отримують фінансування на сучасне оснащення і комп'ютеризацію бібліотек, оплату Інтернету, придбання нових книг, передплату періодики, створення умов для впровадження нових послуг, необхідних місцевій громаді.

Щороку спеціалісти відділу беруть участь і активізують бібліотеки області до участі в конкурсі на здобуття гранту голови облдержадміністрації та голови обласної ради обдарованій молоді для реалізації творчих проектів. Завдяки отриманим грантам в РОУНБ реалізовано 6 проектів, серед яких створення першої в області аудіокниги та колекції звукових файлів, формування краєзнавчих БД.

РОУНБ, як методичний центр для бібліотек різних систем і відомств, здійснює комплекс заходів для їх успішного функціонування та координації діяльності: навчання фахівців бібліотек різного відомчого підпорядкування, залучення до роботи в корпоративних проектах, зокрема, зі створення електронних ББД, організації спільних заходів, залучення до адвокаційної діяльності. Щороку на базі РОУНБ проходить секційне заняття бібліотекарів шкільних книгозбірень у ході серпневих нарад педагогів. Спеціалісти відділу беруть участь у навчанні працівників книгозбірень системи професійно-технічної освіти, запрошуються на заняття для бібліотекарів в РОІ ППО. Бібліотека ГО УТОС долучається до проведення інформаційно-дозвіллєвих заходів Інтернет-центру «Окуляр».

Розвиток партнерства, формування позитивного іміджу бібліотеки у громаді та суспільстві, доведення владним структурам значущості бібліотек – один із пріоритетів діяльності відділу. Ефективними в цьому напрямі є проведені адвокаційні заходи: громадські обговореннями «Якою має бути бібліотека нашої громади?» (2012 р.), велотур бібліотеками міста «Крути педалі уперед!»

(2013 р.), рекламна кампанія «Бібліотека – безліч можливостей для тебе!» (2013 р.). З метою привернення уваги містян до ресурсів і послуг РОУНБ організовуються щомісячні інформаційно-просвітницькі акції, проводяться тижні соціальної реклами.

У рекламній діяльності та формуванні позитивного іміджу використовуються різні способи інформування місцевої громади: виготовлення друкованої інформаційної продукції, співпраця з засобами масової інформації, e-mail розсилка, підтримка акаунтів бібліотеки у соціальних мережах тощо.

Спеціалістами відділу актуалізуються рубрики "Бібліотекарю", "Новини" веб-сайту бібліотеки (http://libr.rv.ua), для слабозорих та незрячих користувачів на сайті бібліотеки відкрито рубрику «Аудіоподкасти», підтримується методичний блог «LIBR. NET» (http://rdob-blog.ucoz.ua/). Віртуальне середовище РОУНБ представлене у Вікіпедії, створено сторінки бібліотеки в соціальних мережах: ВКонтакте, Facebook, регіональних рекламно-інформаційних Інтернет-виданнях «Афіша розваг Рівного» та «tyt.rv.ua», де систематично висвітлюються акції, заходи, ресурси і послуги бібліотеки. Аудиторії цих ресурсів достатньо чисельні, а це дозволяє налагодити діалог з реальними користувачами бібліотек та залучати потенційних. Активно використовуються соцмережі для популяризації ресурсів і послуг, привернення уваги громади до бібліотеки, підтримки інтересу до читання через рекомендацію книг, огляди літератури і веб-сайтів, обговорення прочитаного. На каналі бібліотеки в YouTube створено окремі списки відтворення для популяризації нових напрямів роботи бібліотеки – створення буктрейлерів та бібліотечних вебінарів.

Розроблено електронний путівник РОУНБ, розміщений на комп'ютерах у в функціональних відділах бібліотеки. Діяльність книгозбірні традиційно рекламується в засобах масової інформації. Впродовж року на сторінках місцевої періодики публікується більше 30 статей, розміщується 300 оголошень, звучить стільки ж повідомлень на радіо та майже 100 телерепортажів. Сприяє збільшенню відвідуваності бібліотеки зовнішня реклама, представлена друкованою продукцією: банерами, сіті-лайтами, плакатами, буклетами, календарями, книжковими закладками, підготовленими спеціалістами відділу.

Моделюючи процес розвитку методичної служби плануємо наступне:

- підвищення рівня безперервної фахової підготовки бібліотекарів області всіх рівнів, акцент на особистісній професійній ефективності;
- розвиток віртуальних каналів професійного навчання, консультування, спілкування;
- підтримка професійного середовища в соцмережах;
- реалізація корпоративних проектів, спрямованих на впровадження якісних бібліотечних послуг;
- розвиток соціального партнерства;
- створення методичних електронних продуктів.

Перебуваючи на новій реформаторській хвилі «від зібрання книг до зібрання людей», бібліотеки області потребують нових методичних послуг. Допомогти їм динамічно адаптуватися до вимог суспільства, стати комфортною інформаційною базою життя місцевої громади – стратегічна місія методичної служби РОУНБ.

Використані джерела:

1. Авраева Ю. Б. Сага о методистах, или «О бедном методисте замолвите слово» (мысли вслух о наболевшем) // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 5. – С. 32–37
2. Авраева Ю. Б. Талант быть методистом // Библиотека. – 2002. – № 4. – С. 70–71.
3. Ванеев А. Н. Нужно ли библиотекам методическое руководство? // Науч. и техн. б-ки. – 1999. – № 8. – С. 4–14.
4. Методическая служба современной публичной библиотеки: от теории к практике: Материалы Всероссийской научно-практической конференции (Санкт-Петербург, 27–28 ноября 2014 г.) : сборник / Центральная городская публичная библиотека им. В.В. Маяковского ; сост. Е.Г. Ахти, Ю.А. Груздева, Л.А. Семенова. – СПб, 2014. – 192 с.

Розділ 2. ОБЛАСНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР – ДО 70-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО ВІДДІЛУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

З історії роботи обласної школи з питань довідково-бібліографічної та інформаційної роботи

Костильова Л. А. – провідний бібліограф відділу формування бібліографічного ресурсу, баз даних та обслуговування користувачів

Одним з основних напрямів роботи наукової бібліотеки як інформаційно-комунікативного центру є максимальне задоволення потреб користувачів необхідною інформацією в оптимальний термін, накопичення та збереження інформаційних ресурсів.

Саме тому одним з головних напрямів діяльності РОУНБ протягом її історії було інформаційне забезпечення користувачів.

Метою статті є ознайомлення з досвідом роботи обласної школи з питань довідково-бібліографічної та інформаційної роботи протягом 1975-84 років та осмислення її впливу на подальший розвиток бібліотечної справи в області.

Питання щодо необхідності пошуку й створення нових методів бібліографічно-інформаційного забезпечення потреб користувачів неодноразово поставало в процесі роботи Рівненської обласної бібліотеки. Науково-методична та практична допомога зі згаданих питань регулярно надавалась районним та сільським бібліотекам Рівненщини протягом років, що передували створенню обласної школи з питань довідково-бібліографічної та інформаційної роботи.

Зокрема, у 1970 році було проведено 3-денний семінар завідуючих читальними залами районних та міських бібліотек з питань бібліографічної роботи.

На Міжвідомчій раді обласних бібліотек при обласному управлінні культури у 1973 році було розроблено та затверджено «План координації інформаційно-бібліографічного обслуговування спеціалістів народного господарства, науки і культури», яким передбачалось надання конкретної допомоги на місцях з вищезгаданих питань, розробка науково-бібліографічних матеріалів.

На бібліотечних семінарах 1973-74 років бібліографи РОБ неодноразово виступали з консультаціями «Створення довідково-бібліографічного апарату бібліотеки», «Інформаційна та довідково-бібліографічна робота на допомогу промисловому виробництву» та ін.

При аналізі стану інформаційно-бібліографічного обслуговування на місцях (на науково-методичній раді) виявлені недоліки в роботі бібліотек, відсутність знань зі специфіки бібліографічної роботи. Це зумовило необхідність створення постійно діючої обласної школи передового досвіду з цих питань.

На той час саме бібліотеки Острозького району накопичили достатній досвід з питань співпраці з органами держапарату, партійними працівниками, спеціалістами регіону з інформаційного забезпечення їхньої діяльності і в 1975 році проходить перше заняття школи передового досвіду.

Але першому заняттю передувала значна практична робота з підготовки бази школи. Протягом 1974 року провідні бібліографи Рівненської обласної бібліотеки виїжджали в Острозьку районну бібліотеку і допомагали в створенні довідково-бібліографічного апарату, зокрема систематичної картотеки статей з періодичних видань. Відкривались актуальні предметні рубрики, упорядковувались персоналії краєзнавчої картотеки, була створена «Картотека організацій м. Острога», розроблено та затверджено «Координаційний план бібліографічної роботи бібліотек м. Острога» з метою уникнення дублювання заходів із пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань.

Перед слухачами школи: бібліографами, бібліотекарями читальних залів районних бібліотек, завідувачами сільських бібліотек виступали спеціалісти обласної книгозбірні Княгницька В. М. і Краєвська К. В. з консультаціями щодо специфіки інформаційно-бібліографічної та довідкової роботи, проводились практичні заняття, слухачі обмінювалися досвідом. На заняттях розглядалися видані протягом 1975 року методично-бібліографічні матеріали «Інформаційно-бібліографічне обслуговування вчителів», «Бібліотечно-бібліографічне обслуговування молоді», рекомендаційний покажчик на допомогу бібліотекарям у створенні картотеки «Лауреати Ленінської та Державної премій у галузі літератури» (підготовлений Княгницькою В., що охоплював період з 1957 до 1974 року).

Доцільно згадати про психологічний клімат під час проведення занять. Дискусії позитивно впливали на ефективність роботи, виявлялися вузькі місця інформаційно-бібліографічної роботи, надавалися конкретні консультації з окремих аспектів бібліографування. Цікавими і пізнавальними були екскурсії по давньому Острогу, відвідини Музею книги, що стали традицією.

В основу роботи бібліотек з інформаційного обслуговування населення протягом 1976-80 рр. були покладені завдання, що базувалися на партійних та урядових постановах, наприклад: «Про поліпшення організації інформаційного обслуговування та підвищення ефективності використання НТІ в народному господарстві». Заняття на базі школи проводилися регулярно, в більшості випадків – у травні або жовтні. Систематично надавалися консультації з питань стандартизації бібліографічного опису творів друку. Заняття в школі доповнювалися виїздами провідних бібліографів в райони – Рівненський, Дубнівський, Острозький, Березнівський, Рокитнівський.

Здійснювався регулярний моніторинг стану інформаційно-бібліографічного обслуговування населення області. Так, на Міжвідомчій раді з питань бібліотечної роботи при обласному управлінні культури розглядались питання «Про стан та заходи щодо поліпшення бібліотечно-бібліографічного обслуговування студентів вузів м. Ровно», «Про роботу секції по координації довідково-бібліографічної та інформаційної роботи обласної міжвідомчої

ради». На науково-методичній раді Рівненської обласної бібліотеки затверджено «Зведений план інформаційної роботи бібліотек Ровеншини на 1976-1980 роки», розглянуто стан інформаційно-бібліографічної роботи бібліотек Гощанського району.

Робота обласної школи, що надавала значну допомогу бібліотекарям у поліпшенні інформаційно-бібліографічної роботи, сприяла виникненню подібних шкіл у районах. Зокрема, цікавий досвід з питань надання інформації висвітлювався під час занять школи Здолбунівського району на базі бібліотеки села Устенське-2 (1978 р.), також робота бібліотек Здолбунівщини з питань інформаційно-бібліографічного обслуговування робітників промисловості, будівництва і транспорту було розглянуто на Міжвідомчій раді.

У 1980 році на заняттях обласної школи на базі Острозької ЦРБ вивчалась методика складання «Новин краєзнавчої літератури», «Бюлетенів про нові надходження», досвід роботи з доведення інформації до користувачів, використовуючи місцеві пресу та радіо. Зокрема слухачі школи ознайомилися з досвідом співпраці Острозької ЦРБ з районною газетою «Зоря комунізму» та місцевим радіо, де регулярно друкувалися та звучали інформаційні огляди літератури, списки на допомогу пропагандистам та політінформаторам.

Новим напрямом роботи з питань інформаційно-бібліографічної діяльності стало запровадження протягом 1981-82 років системи вибіркового розповсюдження інформації, що сприяло забезпеченню систематичною та оперативною інформацією споживачів. В обласній школі проходили практичні заняття з методики ведення талонів зворотного зв’язку, що визначали ступінь задоволення інформаційних запитів користувачів, уточняли тематику цих запитів, вивчали ефективність використання інформації.

У 1983 році бібліографи РОНБ виступали на заняттях з консультаціями «Поліпшення інформаційно-бібліографічної роботи в світлі рішень XXVI з’їзду КПРС», «Роль рекомендаційної бібліографії в системі керівництва читанням».

З 1984 року на базі Острозької ЦРБ починається робота з підготовки бази для обласної школи з краєзнавства, і у 1986 році відбувається перше заняття нової школи, але це вже тема для іншої розвідки.

Висновки: функціонування обласної школи з питань довідково-бібліографічної та інформаційної роботи покращило діяльність бібліотек області із згаданого питання, сприяло формуванню інформаційно-бібліографічних ресурсів, забезпечило якісне бібліотечно-бібліографічне обслуговування, що в загальному сприяло розбудові бібліотечної галузі Рівненщини.

Радіочитацькі конференції як засіб методичного впливу на бібліотеки області

Л. С. Слесаренко, завідувачка відділу соціокультурної роботи РОУНБ

Одним із засобів методичного забезпечення бібліотек Рівненської області з проблем популяризації сільськогосподарської літератури та економічних знань впродовж 10 років (1972-1982 рр.) були радіочитацькі конференції, що мали на меті значно підвищити професійну майстерність працівників сільського господарства, сприяти глибокому аналізу та вивченню наукових досягнень і передового досвіду, впровадженню їх у практику роботи господарств.

У 1972 році Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека, обласне управління сільського господарства спільно із комітетом по радіомовленню і телебаченню започаткували проведення радіочитацьких конференцій. Їхньому проведенню передувала велика організаційна робота. Бібліотекарі відділу обслуговування працівників сільськогосподарського виробництва узгоджували теми конференцій з керівниками та фахівцями сільськогосподарських структур, які на той час були найбільш актуальними, готували плакати-афіші з програмою проведення конференцій, методично-бібліографічні матеріали або методичні поради, що містили цикл заходів, списки літератури, моделі книжкових виставок з відповідних тем конференцій. Усі вищезазначені матеріали були надіслані в кожну сільську бібліотеку області.

Тематика першої конференції була присвячена економічним проблемам – «Знати економіку – право кожного». Тривала вона з 17 по 24 червня. За час проведення конференції відбулося 19 відкритих переглядів, прочитано понад 80 оглядів літератури та оформлено книжкові виставки. У бібліотеках сіл Висоцьк, Орв'яниця Дубровицького району обговорено книгу «Майстри тваринництва». В Острозькому районі бібліотекарі організували колективне прослуховування радіопередач у селах Межиричі, Плоска, Слобідка, Українка, Хорів та ін. У бібліотеках сіл Могиляни, Михайлівка, Завизів, Розваж оформлені книжкові виставки, тематичні полиці, прочитані інформаційні огляди на тему: «Бережливість – закон господарювання». У 18–ти бібліотеках Гощанського району проведено відкриті перегляди «За піднесення економіки сільського господарства».

Вивченню передового досвіду господарств і досягнень науки та впровадженню їх у власне виробництво були приурочені читацькі конференції (1973, 1978 рр.): «Досвід передових – кожному господарству» та «Досягнення науки і передовий досвід в кожне господарство». Бібліотеками області були розроблені заходи до участі в цих конференціях. Темами для обговорення стали: «Міцні сільськогосподарські знання – запорука успіху», «Фермам –

комплексну механізацію», «За високі і сталі врожаї картоплі», «Досягнення науки і передового досвіду – всім».

Особливо відзначились у проведенні конференцій бібліотекарі Дубенського району. До радіопередачі «Резерви бурякового поля» бібліотекою с. Іванне оформлено книжкову виставку «Для вас – буряководи», після колективного прослуховування передачі бригадир рільничої бригади Н. Солонська виступила із доповіддю «Підвищення продуктивності праці у буряківництві – веління часу». Спеціалісти місцевого колгоспу обговорили книгу І. Крамара «500 центнерів цукрових буряків не рекорд, а норма». Бібліотеки сіл Тараканів, Стовпець, Грядки, Верба до цієї передачі обговорили книгу М. Савчиної «700 центнерів цукрового буряка з гектара».

З березня 1975 року до червня 1976 року в області був оголошений огляд під назвою «Бібліотека на допомогу сільськогосподарському виробництву». У межах цього проекту була проведена і обласна радіочитацька конференція з технології вирощування цукрових буряків – «Прогресивну технологію виробництва цукрових буряків – у кожне господарство». У п’яти передачах по обласному радіо, що звучали 13, 27 лютого та 6, 20, 27 березня, ділилися досвідом вирощування високих врожаїв кращі буряководи області, виступали з рекомендаціями по агротехніці вирощування цукрових буряків науковці Рівненської дослідної станції (с. Шубків), провідні спеціалісти обласного управління сільського господарства. Працівники обласної бібліотеки познайомили слухачів з найновішими виданнями з питань буряківництва. Неабияку активність у проведенні конференції виявили головні спеціалісти Здолбунівського району – головний агроном В. Ярмолюк, головний інженер Мартинюк та агроном М. Куленко.

Особливу увагу у цей період бібліотекарі звертали на поглиблення індивідуальної роботи з читачами-буряководами, на планове читання літератури зі спеціальності, поєднували пропаганду книг з конкретними завданнями господарства або окремої ланки.

Про значимість цієї радіочитацької конференції, яка стала хорошою школою передового досвіду для буряководів області на виконання високих виробничих показників, розповів у статті заступник завідувача сільськогосподарського відділу обкому Компартії України А. Каліновський «Ширити досвід майстрів буряківництва» у газеті «Червоний прапор».

У квітні-серпні 1977 року Рівненська ОУНБ організувала радіочитацьку конференцію на тему «За підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва». 10 радіопередач прозвучало по обласному радіо. У них ставилися актуальні питання аграрної політики держави, йшла ділова розмова про шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, поліпшення всіх його якісних показників. По обласному радіо виступили провідні спеціалісти обласного об’єднання спеціалізованих колгоспів і міжколгоспних інкубаторно-птахівничих станцій, науковці М. Кітриш, В. Ірванець, Г. Киричок та ін. Досвідом роботи ділилися головний агроном колгоспу «Зоря комунізму» Гощанського району В. Гук, голова колгоспу

«Жовтень» Володимирецького району А. Рижий, головний економіст колгоспу ім. XXII з'їзду КПРС Костопільського району Г. Педик та ін. У радіопередачах багато говорилося про роль сільськогосподарської книги в поширенні досягнень науки і передового досвіду, рекомендувалася краща література, йшов коментар до неї.

У Будинках тваринника і механізатора були оформлені книжкові виставки, проводилися відкриті перегляди літератури, колективні обговорення книг, читацькі конференції тощо. Після радіопередачі «Кожному полю – знак якості» у багатьох колгоспах та радгоспах області відбулися читацькі конференції, вечори сільськогосподарської книги, усні журнали на тему «Висока культура землеробства – запорука високих врожаїв», колективні обговорення книг С. Орпа і П. Бойка «Правильна сівозміна – запорука високих врожаїв», В. Нарцисова «Наукові основи системи землеробства». Питанню заготівлі кормів для тваринництва була присвячена окрема радіопередача. У бібліотеках Здолбунівського, Дубнівського, Млинівського та Костопільського районів відбулися відкриті перегляди літератури, читацькі конференції: «Кормовиробництво – на промислову основу», «Шляхи підвищення якості кормів», «Інтенсифікація виробництва кормів». Змістовно пройшли читацькі конференції у селищі Першотравневе Березнівського району «Тваринництву – міцну кормову базу», у бібліотеках Здолбунівського району «Ефективне використання техніки – запорука успіху».

«На позивні передового досвіду» – так називалася стаття В. Бабюка, в.о. директора обласної бібліотеки, яка висвітлила зміст та хід організації проведення радіочитацьких конференцій.

Радіочитацькі конференції наступних років (1979–1982) проходили за такими назвами: «Підвищення родючості ґрунтів – основа високих врожаїв сільськогосподарських культур», «Інтенсифікація кормовиробництва», «Впровадження системи управління якістю праці і продукції в сільськогосподарське виробництво», «Індустріальна технологія – основа підвищення сільськогосподарського виробництва». До кожної з цих конференцій було підготовлено вісім радіопередач, на яких обговорювалися актуальні проблеми розвитку сільського господарства головними спеціалістами районних управлінь, колгоспів і радгоспів області, спеціалізованих об'єднань та господарств, науковцями дослідних станцій, лабораторій, інститутів.

Найактивнішими учасниками радіочитацької конференції у 1979 році виявилися бібліотеки Червоноармійського, Володимирецького, Гощанського, Зарічнянського, Костопільського, Сарненського, Дубенського та Рівненського районів, які на польових станах, в кімнатах механізаторів, тваринників проводили огляди, бесіди, конференції однієї книги, оформляли книжкові виставки, організовували зустрічі з передовиками виробництва. Усні журнали «Висока культура землеробства – запорука високих врожаїв» пройшли у бібліотеках-філіях сіл Сновидовичі, Блажево, Осницьк, Будки-Сновидовицькі Рокитнівської ЦБС. У період підготовки до радіопередачі «Меліорація земель та ефективне їх використання – основний засіб сільськогосподарського

виробництва в умовах Ровенської області» Степанська міська бібліотека-філія провела колективне обговорення досліджень Сарненської науково-дослідної станції по освоєнню боліт УкрНДІГМ «Використання меліоративних земель Полісся».

Неабиякою активністю відзначились бібліотеки-філії сіл Вичівка, Морочне, Борове Зарічнянського району та Тумень, Ясинець, Берестовець, Сварицевичі Дубровицького району в організації проведення заходів до радіопередач конференції (1980 р.) «Інтенсифікація кормо виробництва». У вищезазначених бібліотеках відбулися відкриті перегляди літератури, усні журнали, обговорення книг І. Несміяна та Б. Цилика «Виробництво і використання зелених кормів» та Г. Квітко і Ф. Сікори «Підвищення якості врожаю кормових культур».

Радіочитацька конференція «Впровадження системи управління якістю праці …» (1981 р.) висвітлювала питання оцінки якості праці і продукції, здійснення систематичного контролю рівнів якості, організації матеріального стимулювання якості на основі діючої системи оплати праці і госпрозрахунку. В передачах також йшла мова про роль сільськогосподарської книги в поширенні передового досвіду, теоретичних знань, рекомендувались кращі видання – книги, статті, інформаційні листи, оглядова інформація. Бібліотеки Млинівського, Здолбунівського, Березнівського районів підготували і провели низку заходів на теми: «Оцінка і визначення якості», «За високу якість молока», «Якість продукції та висока рентабельність сільськогосподарського виробництва» та ін. Бібліотеки-філії Зарічнянського, Острозького, Володимирецького, Гощанського районів змістовно провели на тваринницьких фермах Дні якості на тему: «Якість молока – марка ферми».

В практику роботи окремих бібліотек області в межах організації радіочитацьких конференцій, як доповнення до них, стало проведення заочних читацьких конференцій на сторінках районних газет. Так, на сторінках районних газет «Зоря», «Радянське Полісся», «Поліський маяк» Млинівська, Зарічнянська, Дубровицька ЦРБ провели читацькі конференції «Передовий досвід – кожному трудовому колективу, передові методи праці на кожне робоче місце» (1981 р.); газета «Зоря комунізму» підтримала проведення заочної конференції Острозької ЦРБ «Хліб і люди» (1979 р.). На сторінках районних газет «Жовтневі зорі» та «Будівник комунізму» бібліотекарі Корецької та Сарненської ЦРБ організували заочні конференції на тему «Спеціалізація і концентрація – магістральний шлях розвитку сільського господарства». Газета «Радянське життя» підтримала бібліотекарів Гощанського району в проведенні читацької конференції «Тваринництву – ударний фронт».

З вищевикладеного зазначимо, що справжніми центрами популяризації всього нового, передового, яке впроваджувалось у сільськогосподарське виробництво в період проведення радіочитацьких конференцій, стали бібліотеки. Спираючись на свій актив, залучаючи до цієї роботи спеціалістів галузі, бібліотекарі організовували широке ознайомлення з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної науки, з передовим досвідом. І саме

радіопередачі стали початком тієї великої розмови з виробничих проблем сільського господарства та інформаційного забезпечення спеціалістів, яка продовжувалась на різних рівнях структур галузі та бібліотеках упродовж десятиліття.

Література

1. Бабюк В. На позивні передового досвіду / В. Бабюк // Червоний прапор. – 1977. – 20 серп.

2. Каліновський А. Ширити досвід майстрів буряківництва / А. Каліновський // Червоний прапор. – 1975. – 11 лют.

3. Тишковець М. А. З історії відділу обслуговування працівників сільськогосподарського виробництва / М. А. Тишковець // Головна книгозбірня області: Історія і розвиток : зб. статей. – Рівне, 1997. – С. 56–59.

4. Звіт про роботу Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки за 1972–1982 рр. [Машинопис]. – Рівне, 1973–1983.

Корпоративна каталогізація – ефективний засіб створення Зведених електронних краєзнавчих каталогів (ЗвЕКК) та краєзнавчих баз даних (БД)

Степанюк Л. А., головний бібліотекар відділу акумуляції краєзнавчих документів та бібліографії РОУНБ

Початок XXI століття відкрив нові можливості та перспективи у розвитку українського краєзнавства й підвищенні його ролі у розбудові національної освіти, науки і культури. І головну роль у перебудовчому процесі вітчизняного краєзнавства відіграють бібліотеки. Основними їх завданнями стали наукові регіональні дослідження, просвітницька діяльність, популяризація краєзнавчих матеріалів, доведення їх до широкого загалу за допомогою сучасних інформаційних технологій та Інтернет.

Першочерговим завданням сучасного краєзнавства Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека вбачає:

- виявлення, збір, збереження та надання у користування краєзнавчих документів та місцевих видань (книг, буклетів, листівок, CD, DVD дисків, періодичних видань та ін.);
- створення єдиного в області Зведеного краєзнавчого каталогу (карткового та електронного);
- надання довідок та консультацій з питань краєзнавства;
- формування регіональної електронної бібліотеки «Історична Волинь»;
- укладання краєзнавчих бібліографічних покажчиків;
- організація книжкових виставок, проведення презентацій, вечорів-зустрічей, бесід та ін.

Впровадження в бібліотечну галузь, зокрема в РОУНБ, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій відкрило нові можливості для реалізації цих завдань, зумовило перехід від традиційних до електронних форм роботи, дало змогу розширити номенклатуру краєзнавчих ресурсів, поліпшити обмін краєзнавчою інформацією, удосконалити зберігання краєзнавчої документної інформації, підвищити доступ до краєзнавчих, бібліографічних ресурсів і т.д. Обмін краєзнавчою інформацією за умов електронного середовища дає змогу налагодити обмін краєзнавчими повнотекстовими базами даних між бібліотеками та іншими установами, а також надавати бібліографічну інформацію про наявність і місцезнаходження краєзнавчих і місцевих документів. Багаторічна робота РОУНБ у новому електронному середовищі створює додаткові можливості як для самої бібліотеки, так і для бібліотек-партнерів.

Важливою складовою частиною краєзнавчих електронних ресурсів бібліотеки є краєзнавчі БД, що дають змогу забезпечити швидкий та якісний пошук краєзнавчої інформації. Краєзнавча база даних, за визначенням – «це сукупність взаємопов'язаних даних, що за своїм змістом стосуються певної

місцевості всередині країни, поданих у відповідному форматі на машинному носієві».

Ефективним засобом створення ЗвЕКК і краєзнавчих БД є корпоративна каталогізація, котра об'єднує зусилля бібліотек щодо створення електронних краєзнавчих ресурсів. Два її компоненти, зокрема економічна доцільність та орієнтованість на обслуговування, становлять суть корпоративної каталогізації, прийнятої в усіх провідних державах світу. Вона дає змогу запобігти дублюванню в аналітико-синтетичній обробці конкретного краєзнавчого чи місцевого документа, а також спільно створювати ЗвЕКК і краєзнавчі БД на договірних засадах.

Рівненська Регіональна корпоративна бібліотечна інформаційна система (РКБІС) з аналітико-синтетичної обробки документів розпочала свою роботу в 2004 році з придбання АБІС ІРБІС, що дало можливість розпочати формування зведеного електронного краєзнавчого каталогу (ЗвЕКК). Було розроблено Угоду про співпрацю, створено інструкції та організовано навчання бібліотечних працівників. Навчання проводились у формі семінарів, тренінгів, консультацій, стажувань і включали: методику роботи в системі АБІС ІРБІС, використання функцій експорт-імпорт для створення ЕК, використання електронної пошти з метою отримання інформації, впровадження в практику роботи державних стандартів з аналітичної обробки документів. Працівниками РОУНБ було проведено низку розширених консультацій, практичних занять, стажувань, семінарів-практикумів.

Входження в корпоративне об'єднання здійснювалося поступово. На початковому етапі об'єдналося 11 бібліотек: Рівненська державна обласна бібліотека, Березнівська ЦРБ, Володимирецька ЦРБ, Здолбунівська ЦРБ, Костопільська ЦРБ, Кузнецовська ЦМБ, Радивилівська ЦРБ, Рокитнівська ЦРБ, Сарненська ЦРБ, бібліотека Аграрного коледжу та бібліотека Острозької академії.

На даний час корпоративна мережа включає вже 21 бібліотеку: РОУНБ, 16 ЦРБ (Березнівськ, Володимирецьку, Гощанську, Демидівську, Дубенську, Дубровицьку, Зарічненську, Здолбунівська, Корецьку, Костопільську, Млинівську, Острозьку, Радивилівську, Рокитнівську, Рівненську, Сарненську), 3 міські бібліотеки (Рівненську ЦМБ, Рівненську міську бібліотеку (селище Ювілейне), Кузнецовську ЦМБ) та бібліотеку Аграрного коледжу. Координує діяльність корпоративного об'єднання Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека.

Вироблено схему взаємодії та обміну інформацією між членами корпорації, відповідно до якої кожна бібліотека-учасниця надсилає до РОУНБ БО статей з місцевих періодичних видань, що виходять у районі, місті. У перший рік роботи кожним учасником корпорації оброблялося по 2 періодичні видання, одне з яких – краєзнавче (районна газета). Другий рік співпраці – період становлення і розвитку. У подальшому список періодичних видань поступово збільшується до 25-26 назв регіональних періодичних видань, відповідно збільшується масив обміну інформацією. Інформацію, яку отримує бібліограф,

імпортує в чорнову БД і після редагування вибірково переносить в ЕБД. У свою чергу РОУНБ передає всім членам корпорації БО статей з періодичних видань, що виходять у місті Рівне і передплачуються бібліотеками-учасницями («Вільне слово», «Вісті Рівненщини», «Волинь» та «Рівне вечірнє»). Об'єктивною причиною, що не дозволяє збільшити кількість періодики є обмежена їх передплата районними бібліотеками. Бібліотекар РОУНБ виконує функції редактора, редагує БЗ і розсилає їх за визначеною схемою, при потребі даючи рекомендації щодо допущених помилок.

Провідним бібліотекарем відділу щоквартально проводиться моніторинг роботи корпоративної системи. Здійснюється аналіз надісланих БО на предмет допущених помилок. За результатами аналізу партнерам по корпоративному об'єднанню надсилаються методичні листи та рекомендації. У рамках регіонального корпоративного бібліотечного об'єднання працює «Школа ІРБІС», де працівники РОУНБ забезпечують створення інформаційно-бібліографічних ресурсів, повнотекстових баз даних, пишуть інструкції, проводять консультації, он-лайн навчання, вебінари. Тобто, бібліотекарі віддалених районів області отримують консультації від спеціалістів методичного центру. Так, за період з 2013 до 2016 р. провідним бібліотекарем відділу краєзнавчої літератури було проведено 13 навчань в онлайн-режимі. У березні 2014 р. в стінах РОУНБ відбувся вебінар «Електронні каталоги регіонального корпоративного об'єднання: стан та перспективи розвитку», де один із виступів (провідного бібліотекаря відділу краєзнавчої літератури) був присвячений особливостям формування пошукової мови при обробці краєзнавчих документів. Оскільки наочність – це один з найбільш ефективних методів засвоєння інформації, під час презентації спочатку демонструвалися слайди з описами, в яких були виявлені помилки, а потім описи, в яких дотримані всі вимоги до створення пошукового образу документа, що передбачають всебічне та повне розкриття його змісту. Існують відповідні правила, яких необхідно дотримуватись під час аналітико-синтетичної обробки документів. Функціонування корпорації можливе лише за умови уніфікації записів інформації, дотримання єдиних правил обробки документів.

БО в більшості краєзнавчих документів містять анотацію, що робить БД особливо корисним та цікавим для читачів. Анотація (складається відповідно до діючого стандарту 7.9-95 «Реферат и аннотация. Общие требования») стисло і лаконічно висвітлює краєзнавчий зміст документа. Визначення видавничого індексу кожного документа є важливим для подальшого формування щоквартальника «Новини краєзнавчої літератури». З метою забезпечення функціонування корпорації спеціалістами РОУНБ було створено авторитетний файл «Предметна рубрика» з урахуванням краєзнавчого тематичного рубрикатора. Особливо відповідально підходять бібліографи до визначення предметних рубрик, які відповідають змісту документа. Їх може бути кілька. Працівниками РОУНБ розроблено і запропоновано всім членам корпорації краєзнавчий тематичний рубрикатор, де за основу було взято «Тематичний

рубрикатор Дніпропетровської ОУНБ» (Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посіб. – К., 2002. – С. 148–176).

Особливістю ЗвЕКК є те, що він включає бібліографічні описи книг, статей зі збірників, періодичних видань, інших видів документів краєзнавчого змісту незалежно від місця їхнього видання. РОУНБ взяла на себе функції центру каталогізування книг для бібліотек регіону. Оперативно опрацьовуючи книги, збірники та електронні ресурси, головна книгозбірня регіону розсилає бібліографічні записи до бібліотек-учасниць корпоративного об'єднання, що значно полегшує їм обробку отриманих книг та сприяє уникненню дублювання процесів у роботі. Якщо у 2015 р. для бібліотек регіону було надіслано 215 БО книг та збірників (429 БЗ), то у першому півріччі 2016 р. надіслано 132 БО книг, збірників та електронних ресурсів (400 БЗ).

Корпоративне об'єднання робить значний внесок у поповнення ЕК «Краєзнавство». Статистичний аналіз засвідчив позитивну динаміку щорічного зростання кількості БО, що надходять від партнерів по корпорації.

З 2004 до 2015 р. в БД «Краєзнавство» було імпортовано 26097 БО, що надійшли від працівників корпоративного об'єднання. Це склало 32% від загальної кількості описів, введених в БД працівниками РОУНБ. Загальне число БО, створених працівниками відділу у зазначений вище період, станом на 1.01.2016 р. склало 82166 БО.

Зведені каталоги бібліотек-членів РКБІС публікуються на сайті Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки з метою доведення до користувачів інформації про фонди бібліотек регіону. Використовуються ці бібліографічно-інформаційні ресурси через мережу Інтернет.

Запровадження комп'ютерних і телекомунікаційних технологій сприяє покращенню ефективності бібліографічної діяльності бібліотеки з питань краєзнавства та робить доступнішими її результати – краєзнавчі інформаційні продукти.

Використані джерела:

1. Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посіб. – К., 2002. – С. 148–176.
2. Щербан Р. Регіональна корпоративна бібліотечна інформаційна система / Р. Щербан // Бібліотечний форум України. – 2007. – № 2. – С. 2–4.
3. Щербан Р. Регіональна корпоративна бібліотечна інформаційна система (з досвіду роботи бібліотек Рівненської області) / Р. Щербан // Бібліотеки Рівненщини : інновації, досвід роботи : зб. ст. – Рівне : Перспектива, 2004. – С. 16–25.
4. Щербан Р. Регіональний аналітичний розпис статей. Підсумки ІІ етапу роботи корпорації / Р. Щербан // Пріоритети діяльності Рівненської державної обласної бібліотеки : зб. ст. з досвіду роботи. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 22–26.
5. Щербан Р. Школа ІРБІС : регіональний досвід / Р. Щербан // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 3. – С. 5–7.

Проектна діяльність бібліотек області крізь призму часу

Н.П. Волян, головний бібліотекар РОУНБ

Соціально-економічні зміни, що відбулися в державі, інформатизація суспільства, відкрили нові можливості та поставили нові виклики перед публічними бібліотеками Рівненщини. Обмежені фінансові та матеріальні ресурси, складна адаптація до умов цифрової культури, неготовність до конкуренції з інформаційними структурами, відсутність стратегій та програм розвитку з одного боку та необхідність розвитку бібліотек, впровадження послуг, орієнтованих на потреби громад, та змін у культурному середовищі з іншого, визначили нові цілі забезпечення ефективної роботи бібліотек.

Особливого значення набула методична робота бібліотек, спрямована на пошук ефективних інструментів забезпечення якісних змін в інформаційно-культурному просторі та удосконалення інформаційно-бібліотечного обслуговування громад. Зміст роботи як обласного методичного центру, так і методичних служб бібліотечних систем охарактеризувався появою нових напрямів роботи, зокрема програмно-проектної діяльності, зміни підходів до системи підвищення кваліфікації персоналу та неформальної освіти бібліотекарів.

Нині сучасна практика демонструє, що проектна діяльність бібліотек відкрила нові джерела фінансування закладів, дозволила впроваджувати ефективні форми роботи та пропонувати інноваційні послуги, орієнтовані на потреби громадян. Сформувався стійкий попит суспільства до бібліотечного сервісу та позитивне відношення влади до книгозбірень, котрі в партнерстві з установами та недержавними організаціями покращують соціальний мікроклімат територій. Досвід проектної діяльності для обласних бібліотек краю розпочався в 90-х роках ХХ століття і нині складає 25-літню успішну грантову історію. У різні роки проектні ініціативи бібліотек області, підтримували: Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ), Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні, Міністерство закордонних справ Республіки Польща, Німецький культурний центр «Гете-інститут в Україні», Фундація Біла та Мелінди Гейтс, інші міжнародні інституції та вітчизняні фонди.

За допомогою грантів бібліотекам області вдалося частково реалізувати програми комп'ютеризації та автоматизації технологічних процесів, покращити матеріальну базу, створити сучасні комфортні середовища, поповнити книжкові фонди та запровадити сучасні бібліотечні послуги.

Грантова діяльність бібліотек районного рівня розпочалася в 2001–2002 рр. За ініціативи РОУНБ три ЦРБ (Березнівська, Радивилівська, Сарненська) стартували в проекті «Інтернет для читачів публічних бібліотек (Leap)» від Посольства США в Україні. Відповідно до проекту на базі вищезгаданих книгозбірень було організовано роботу інтернет-центрів. Кожен центр оснащений персональними комп'ютерами з доступом до Інтернету, ксероксом і

принтером. На безоплатній основі в діючих інтернет-центрах було організовано тематичні навчання для бібліотекарів як публічних бібліотек області, так і спеціалістів закладів інших систем і відомств. Впроваджено індивідуальні та групові заняття для відвідувачів, забезпечено доступ громадян до інтернет-ресурсів, використання інформації для задоволення освітніх, професійних, дозвіллєвих потреб, вирішення проблем життєдіяльності мешканців. Значна увага надавалась обслуговуванню людей з інвалідністю. Для цієї аудиторії проводилися заняття з основ комп'ютерної грамотності, інформування з соціальних питань, розвитку творчих здібностей, онлайн-спілкування тощо. Сформувалися сприятливі умови для створення локальних бібліотечних ресурсів, електронних баз даних, бібліотечних веб-сайтів. Книгозбірні відкрили нові можливості для поповнення фондів через інтернет-видавництва, онлайн-доступу до періодичних видань, особливо для дитячої аудиторії.

Діяльність інтернет-центрів сприяла розширенню партнерського кола бібліотек: творчі спілки, освітні, медичні, соціальні установи та організації почали активно використовувати нові можливості книгозбірень.

У 2004 році самостійними проектами в конкурсі від Посольства США в Україні «Інтернет для читачів публічних бібліотек (Leap-plus, 2004–2006 роки)» стартували Здолбунівська ЦРБ та ЦМБ м. Рівне. На базі бібліотек були відкриті безкоштовні центри доступу до Інтернету, проводилися тренінги для користувачів та бібліотечних працівників.

Упродовж 2003–2006 років ініціативи бібліотек підтримувалися Українським інститутом соціальних досліджень (за фінансової підтримки українсько-канадського проекту «Молодь за здоров'я-2»), зокрема Березнівської ЦРБ для дітей, центральної бібліотеки для дорослих та бібліотеки-філії с. Городище Березнівського району. Реалізовані проекти були спрямовані на популяризацію здорового способу життя серед дітей і передбачали придбання літератури, проведення просвітницьких заходів, пошиття ляльок для проведення театралізованих вистав, а також підтримку творчо обдарованої молоді через проведення обласного фестивалю власної дитячої поезії «Провесінь» та видання збірки поезій.

Відкриттям нових можливостей для бібліотек та їхніх користувачів ознаменувався 2007 рік, коли Рівненська ОУНБ стала учасником проекту «Реалізуємо право на інформацію», який фінансувався Міністерством закордонних справ Республіки Польща (МЗС РП). Учасниками проекту стали: Воєводська публічна бібліотека м. Ольштин (РП), Рівненська ОУНБ та ЦРБ Дубного, Острога та Костополя. Впродовж 2007-2008 років у ході реалізації проекту було створено мережу громадських пунктів доступу до Інтернету на базі публічних бібліотек Рівного, Дубно, Костополя, Острога, здійснено професійний візит групи бібліотекарів Рівненщини з вивчення досвіду роботи бібліотек м. Ольштин (РП) та о. Борнгольм Королівства Данії, проведено цикл навчань для спеціалістів області щодо демократичних процесів, європейської інтеграції і можливості використання Інтернету для пошуку інформації.

Знаковим роком для публічних бібліотек Рівненщини став 2009-й, коли в Україні стартувала програма «Бібліоміст»[1] (ініціатива «Глобальні бібліотеки» Фундації Біла та Мелінди Гейтс).

Впродовж п'яти років (2009–2014) Програма «Бібліоміст» надала фінансування обласним, районним, міським, сільським бібліотекам Рівненщини, зокрема через конкурси: «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету», «Конкурс співпраці бібліотек з місцевими громадами» (малі гранти), «Навчально-інноваційні бібліотеки», «Бібліотека йде в люди» та ін.

У межах проектів на базі Рівненської ОУНБ було відкрито сучасний комп'ютеризований навчально-тренінговий центр (НТЦ) за різними навчальними модулями. Підготовлено групу тренерів, які проводили тренінги, практичні заняття для бібліотекарів – переможців конкурсу «Бібліоміст». Серед основних тем: «Основи комп'ютерної грамотності. Основи роботи в Інтернеті для бібліотечних працівників»; «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці»; «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної ролі бібліотек»; «Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника»; «Адвокація: представлення інтересів бібліотек»; «Технології веб 2.0 для бібліотек та користувачів: нові можливості розвитку бібліотечного середовища»; «Ефективні презентації. Публічні виступи»; «Основи роботи з електронною енциклопедією «Вікіпедія», «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування» й ін.

Рівненщина є лідером серед бібліотек України за кількістю підтриманих проектів програмою «Бібліоміст». Нині 98 закладів регіону оснащені 305 комп'терами з доступом до Інтернету та пропонують своїм громадам сучасні послуги, спрямовані на зменшення інформаційної та цифрової нерівності.

У 2011 році публічні книгозбірні області стали учасниками конкурсу поповнення фондів сільських бібліотек та активізації їхньої культурно-просвітницької роботи з дітьми та молоддю, оголошеного МФ «Відродження». У числі переможців – сільські філії Сарненського (села Чабель, Глушиця, Пугач), Дубенського (села Студянка, Варковичі, смт Смига), Корецького (села Харалуг, Устя, Великі Межирічі, Світанок, Іванівка, Невірків, Новий Корець, Користь) районів. Кожна бібліотека отримала по 5 тис. грн на поповнення фондів бібліотек дитячою літературою, сучасною українською прозою та поезією, українською та зарубіжною класикою, дитячими енциклопедіями, словниками та довідковими виданнями, книгами з історії, культури, політології, філософії й економіки. Того ж року Гощанська ЦРБ отримала перемогу в конкурсі від МФВ за проект «На один день в Європу» для проведення інформаційно-просвітницької діяльності.

[1] Мета ініціативи – підтримка вільного громадського доступу до комп'ютерів та інтернету в усьому світі і подолання цифрової нерівності. Реалізація Програми «Бібліоміст» стала спільною роботою партнерських організацій: Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів в Україні (IREX), обрана Фондом Білла та Мелінди Гейтс для реалізації програми в Україні, Української бібліотечної асоціації (УБА), корпорації Microsoft і Міністерства культури України.

У 2014 році чотири філії в селах Бортниця, Верба, Повча Дубенського району та Здовбиця Здолбунівського району отримали грантову підтримку від Української бібліотечної асоціації «Бібліотека – громада: відкритий простір». Проектне фінансування здійснювалося Фондом «Монсанто» і передбачало обладнання бібліотек комп'ютерною та офісною технікою, організацію доступу до Інтернету, поповнення бібліотечних фондів книгами та періодичними виданнями.

У 2016 році проекти Дубенської, Зарічненської, Рокитнівської, Сарненської ЦРБ, Кузнецовської міської публічної бібліотеки, Рівненської обласної бібліотеки для молоді перемогли у конкурсі Української бібліотечної асоціації «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках», що фінансується Європейським Союзом (програма «Еразмус+»). Передбачається організація на базі публічних бібліотек пунктів європейської інформації, участь бібліотекарів у навчанні (м. Київ), придбання електронних читанок для доступу до інформації.

Бібліотекарі активніше почали використовувати фінансову та матеріальну підтримку вітчизняних грантодавців, співпраця з якими останнім часом почала інтенсивніше розвиватися. Потужне навчання, особистісна мотивація (не всі бібліотеки, особливо в сільській місцевості, відповідали вимогам «Бібліомосту» і не могли брати участь у конкурсах Програми[2]), прагнення подальшого розвитку сформувало потребу участі в конкурсах грантів від місцевих донорів та фондів.

Успішним прикладом виконаного в сільській місцевості є міні-проект «Розвиток народних ремесел Рівненщини» бібліотеки с. Підгайці Демидівського району за сприяння Волинського ресурсного центру та МЗС РП (2011). У ході реалізації було організовано роботу гуртка з бісероплетіння для сільської молоді.

У 2012 році центральні та сільські книгозбірні Здолбунівського та Острозького районів взяли участь в інформаційно-просвітницькій акції «Атомна енергія – енергія розвитку»[3], ініційованій Українським ядерним товариством для бібліотек, розташованих у регіоні спостереження Хмельницької АЕС. У номінації «Високий рівень організаційно-просвітницької діяльності» перемогли Здолбунівська та Острозька ЦРБ. Вони отримали ресурсну підтримку: спеціальну літературу екологічної тематики, виставкове обладнання для розміщення журналів, газет, книг, цифрові фотоапарати та нетбуки. Серед бібліотек сільської місцевості визнано кращим проект Мізоцької міської публічно-шкільної бібліотеки-філії № 2, відзначені бібліотеки-філії сіл Гільча, Миротин, Івачків та Буща Здолбунівського району.

Прагнучи розвивати свої бібліотеки, бути суспільно корисними, діяти в інтересах своїх громад бібліотекарі Рівненщини взяли участь у конкурсі

[2] Гощанська централізована система публічно-шкільних бібліотек – єдина в області, яка не отримала підтримки від Програми «Бібліоміст». Комп'ютерізація бібліотек району відбувалася за рахунок коштів місцевого бюджету.
[3] Акція була спрямована на підвищення рівня обізнаності та поінформованості громадськості про безпечне та надійне функціонування, а також розвиток ядерно-промислового комплексу держави.

«Програми міні-грантів для розвитку громад Рівненської області», оголошеного Рівненським обласним благодійним фондом «Любіть Україну»[4]. Переможцями двох етапів конкурсу 2012 року стали проекти, спрямовані на:

- підтримку інтересу до читання, популяризацію кращих зразків літератури через формування тематичних колекцій книг та проведення інформаційно-просвітницької роботи (Рудківська, Глибокодолинська, Княгининська ПШБ Демидівського району);
- збереження історичної пам'яті села, популяризацію місцевої історії через видання книги про село та просвітницьку діяльність (ПШБ с. Хотин Радивилівського району);
- збереження історичної пам'яті села, організацію музейної експозиції «Від старовини до сьогодення» у сільській бібліотеці с. Липа Дубенського району. Залучені ресурси були спрямовані на виконання ремонтних робіт, а саме – перекриття даху.

Другий етап конкурсу цієї програми відзначив такі цікаві проекти:

- створення комфортного бібліотечного середовища в Млинівській центральній районній дитячій бібліотеці через виготовлення дитячих меблів (стільчиків та столиків);
- модернізація системи опалення в бібліотеці-філії с. П'ятигори Здолбунівського району.
- патріотичне виховання молоді с. Уїздці Здолбунівського району через залучення до читання книг патріотичного спрямування (придбання літератури).

Творчі ініціативи спеціалістів галузі знаходили підтримку й у рівненських благодійників. Так, у 2014 р. ПШБ с. Борове Рокитнівського району отримала ноутбук у межах конкурсу грантів для підтримки ініціатив місцевих громад «Заради усмішок дітей» від ПАТ «Реноме».

У 2015 році грантову підтримку сільських бібліотек Здолбунівського району здійснила громадська організація «Волинський ресурсний центр». Проект «Центр розумних рішень» був орієнтований на комп'ютеризацію закладу та впровадження сервісних послуг громаді села Спасів. Проект «Облаштування дитячого майданчика, створення сприятливих умов для інформаційно-дозвілєвого забезпечення громади с. Копитків» об'єднав зусилля та ресурси громади села для організації дозвілля дітей.

Впродовж останніх двох років креативні ідеї бібілотекарів знаходять підтримку в Рівненському обласному відділенні Української бібліотечної асоціації. Оголошений регіональним осередком конкурс міні-грантів підтримує соціальну активність бібліотекарів області, підвищує їхній професійний та творчий потенціал.

За цей час було профінансовано 9 бібліотечних проектів, спрямованих на роботу з малими групами, створення цікавих бібліотечних ресурсів, проведення

[4] Мета Програми – надання інформаційної, методичної, консультаційної та матеріальної допомоги ініціативним групам громадян для вирішення соціальних проблем та реалізації соціальних програм місцевих громад Рівненщини. Активізація сільських громад, допомога у залученні коштів для вирішення місцевих проблем.

рекламних кампаній на підтримку читання, залучення нових користувачів, впровадження і популяризацію інноваційних послуг.

До практики роботи бібліотек увійшло таке поняття як «залучення місцевих ресурсів». Успішним прикладом, коли місцева влада фінансує соціально значущі проекти книгозбірень є такі ініціативи:

- проект Березнівської ЦРБ «Створення корпорації медіа-центрів у структурі централізованої системи публічно-шкільних бібліотек – єдиного інформаційного простору Березнівського району на 2006-2008 роки», внаслідок якого було комп'ютеризовано та інтернетизовано центральну та сільські бібліотеки, розпочато створення електронного каталогу на корпоративних засадах та сайтів медіа-центрів, впроваджено нові бібліотечні послуги (2006 р.).

- проект Березнівської центральної бібліотеки для дітей «Здоров'я – то найбільший в світі дар». Профінансовано інформаційно-просвітницьку кампанію на підтримку здорового способу життя (2009 р.).

- проект Володимирецької ЦРБ «Медіа-центри в структурі централізованої системи публічно-шкільних бібліотек», що передбачав організацію медіа-центрів на базі центральної бібліотеки та трьох сільських філій, реалізацію послуг, заснованих на інформаційних технологіях (2009 р.).

- проекти «Вікно в майбутнє» (філія с. Гільча-2) та «Сучасному селу – сучасну бібліотеку» (філія с. Дермань-1), профінансовані Здолбунівською районною радою в межах конкурсу «Підтримка та розвиток місцевих ініціатив територіальних громад Здолбунівського району». Бібліотекам встановлено нові енергозберігаючі вікна.

- проекти «Книги дітям» на поповнення книжкових фондів сільських бібліотек сіл Великі Межирічі, Стовпин та Харалуг Корецького району (за фінансової підтримки обласної державної адміністрації).

- проект «Бібліотека як центр дозвілля громади» (ПШБ с. Богданівка Корецького району) дозволив коштом Рівненської обласної ради повністю відремонтувати приміщення книгозбірні.

Двічі творчі ініціативи бібліотекарів Володимирецького району знаходили підтримку на видання поетичних збірок місцевих літераторів в межах конкурсу проектів на грант голови Рівненської обласної ради, голови Рівненської обласної державної адміністрації обдарованій молоді в галузі літератури, мистецтва, хореографії, народного мистецтва, кінематографії.

В сучасних умовах програмно-проектна діяльність довела свою ефективність у напрямі модернізації та розвитку бібліотек. Особливого значення вона набуває в умовах реформування місцевого самоврядування, коли вплив методичних служб буде спрямований на інноваційні зміни в організації роботи закладів, підвищення кваліфікації, активізації бібліотечних ініціатив.

Використані джерела:

1. Мапа бібліотечного досвіду : (за матеріалами Четвертого обл. фестивалю-конкурсу «Бібліофест») / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка, Рівнен. обл. від-ня

Укр. бібл. асоц. ; упоряд. Н. Волян ; відп. за вип. О. Л. Промська. – Рівне : [б. в.], 2014. – 55 с. : іл.

2. Мапа бібліотечного досвіду : (за матеріалами П’ятого обл. фестивалю-конкурсу «Бібліофест») / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка, Рівнен. обл. від-ня Укр. бібл. асоц. ; упоряд.: Н. Волян ; відп. за вип.: О. Л. Промська. – Рівне : [б. в.], 2015. – 55 с. : іл.

3. Методическая служба современной публичной библиотеки: от теории к практике : материалы Всероссийской научно-практической конференции (Санкт-Петербург, 27–28 ноября 2014 г.) : сборник / Центр. город. публ. б-ка им. В. В. Маяковского ; сост. Е. Г. Ахти, Ю. А. Груздева, Л. А. Семенова. – СПб, 2014. – 192 с. – Режим доступа : http://pl.spb.ru/conf/2014/sluzhba/materials/K-543_(0000)_Sbornik_docladov_konferentcii_blok_new30.pdf. – Назв. с экрана.

4. Сипцова Л.А. Роль методической деятельности в процессе обновления библиотек [Электронный ресурс] : (по результатам анкетирования) / Л. А. Сліпцова. – Режим доступа : pskovlib.ru/userfiles/2010_rolmetod_siptsova.doc. – Назв. с экрана.

5. Слесаренко Л. С. Розгортання інноваційних методів господарювання у період впровадження інформаційних технологій у Рівненській ОУНБ / Л. С. Слесаренко // Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи : зб. ст. / Рівнен. держ. обл. б-ка. – Рівне : Перспектива, 2004. – С. 35-42.

6. Ярощук В.П. Підсумки роботи інтернет-центрів / В. П. Ярощук, Р. М. Щербан // Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи : зб. ст. / Рівнен. держ. обл. б-ка.– Рівне : Перспектива, 2004. – С. 66-71.

Інноваційні технології в системі навчання бібліотечних працівників

Т. Матушевська, головний бібліотекар
відділу формування бібліографічного ресурсу
баз даних та обслуговування користувачів РОУНБ

Сучасний цивілізаційний розвиток пов'язаний із всебічним стрімким впровадженням інноваційних технологій**.** В умовах швидкого якісного розвитку суспільства важко переоцінити вплив висококласних спеціалістів на ефективність його функціонування. Бібліотечна галузь, як і всі інші сфери людської діяльності, потребує наявності висококваліфікованих, креативних, відкритих до сприйняття інновацій професіоналів, які б сприяли підняттю іміджу бібліотеки, генерували та поширювали нові знання, впроваджували прогресивні форми бібліотечної роботи, були б постійним джерелом ділової активності та творчості, розкривали свої потенційні професійні можливості. Реалізації цих завдань сприяють нові форми методичної роботи бібліотек.

Зокрема, сучасне життя потребує змін в організації системи навчання бібліотечних спеціалістів. За останні роки цей процес зазнав значних трансформацій. Комп'ютеризація бібліотек, підключення їх до мережі Інтернет, зростання комп'ютерної грамотності бібліотечних працівників дозволили впроваджувати інноваційні форми занять: вебінари, інтерактивні навчання та он-лайн консультації.

Нові технології почали активно впроваджуватись у практику методичної роботи Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки з 2012 року, і включали індивідуальні так і групові форми. Групові навчання проводились у формі вебінарів та он-лайн навчань і планувалися заздалегідь. Річні плани навчань регулярно публікуються на сайті РОУНБ та доводяться до відома бібліотечних працівників. Вебінар – спосіб організації семінарів, тренінгів та інших заходів через мережу Інтернет із використанням спеціального програмного забезпечення. Серед різних видів вебінарів, які були організовані та проведені РОУНБ, – вебінари-наради, вебінари-семінари, вебінари-обміни досвідом та вебінари-практикуми.

Перший семінар-практикум бібліотечних працівників з використанням інноваційних технологій був організований головним спеціалістом РОУНБ Р. М. Щербан у травні 2009 року і був присвячений темі «Автоматизована бібліотечна інформаційна система ІРБІС: нові функціональні можливості». З доповіддю на семінарі виступав президент асоціації «ІРБІС – Україна» Л. З. Рудзський. У 2012 році були організовані різнопланові вебінари: «АБІС ІРБІС автоматизація бібліотечних процесів і послуг» (2012 р., Рівне – Санкт-Петербург), «Вебінар – це сучасно, доступно й цікаво» (2013 р.), «Електронні каталоги регіонального корпоративного об'єднання: стан та перспективи розвитку» (2014 р.) та ін.

Також за період з 2012 до 2015 року було підготовлено та проведено низку групових навчань з працівниками районних та сільських бібліотек Рівненщини.

Тематика цих занять була різноплановою: «Створення повнотекстових БД», «Календар знаменних і пам'ятних дат в АБІС ІРБІС 64», «Методика формування інформаційної пошукової мови (ІПМ) при створенні бібліографічних записів документів в програмному забезпеченні АБІС ІРБІС», «Аналітична обробка різних видів документів краєзнавчого змісту» та ін. Найбільшою інтенсивність їхнього проведення була в 2012–2013 роках.

Організацією та проведенням різних форм інтерактивних заходів займались головний бібліотекар РОУНБ Р. М. Щербан та спеціалісти таких відділів бібліотеки, як формування бібліографічного ресурсу, баз даних та обслуговування користувачів, акумуляції краєзнавчих документів та бібліографії, комплектування та обробки документів, маркетингу та наукової роботи. За весь час системою інноваційних навчань були охоплені майже всі центральні районні бібліотеки Рівненської області, низка публічно-шкільних бібліотек Березнівського, Володимирецького, Демидівського, Гощанського, Дубенського, Корецького, Костопільського, Млинівського районів та деякі міські бібліотеки Рівного.

Спеціалісти відділу формування бібліографічного ресурсу, баз даних та обслуговування користувачів, не відмовляючись від традиційних форм підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, приєдналися до проведення навчань в режимі он-лайн, що були започатковані в РОУНБ. Цю інноваційну форму роботи у відділі визначили як пріоритетну.

Проблема навчань особливо актуально постала в зв'язку зі створенням у 2004 році Рівненської регіональної корпоративної бібліотечної інформаційної системи (РКБІС) з аналітико-синтетичної обробки документів. Оскільки функціонування корпорації можливе лише за умови узгодженості в спільних процесах роботи та дотримання єдиних правил обробки документів, нагальним стало питання систематичного підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, оволодіння методикою роботи в програмному забезпеченні АБІС ІРБІС, вивчення всіх функціональних можливостей, які надає ця програма, використання електронної пошти з метою отримання та передачі інформації, впровадження у практику роботи державних стандартів з аналітичної обробки документів, зокрема ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

У березні 2012 року спеціалісти відділу брали участь у вебінарі «Електронні каталоги регіонального корпоративного об'єднання: стан та перспективи розвитку». Вебінар відкрила заступник директора з наукової роботи РОУНБ О. Л. Промська. Головний бібліотекар РОУНБ Р. М. Щербан підвела підсумки десятилітньої роботи корпоративного об'єднання, підняла питання покращення якості електронних каталогів та необхідності їх надійного збереження. Головний спеціаліст відділу формування бібліографічного ресурсу, баз даних та обслуговування користувачів Т. В. Матушевська в своєму виступі «Аналітико-синтетична обробка періодичних видань у межах корпоративного об'єднання» зосередила увагу на найбільш актуальних питаннях створення пошукового образу документа, зокрема, правилах введення ненормованих

ключових слів та методиці визначення предметних рубрик. За допомогою слайд-презентації учасники вебінару мали можливість ознайомитися з бібліографічними описами, які викликали певні труднощі під час систематизації документів. Також, в якості спікерів на вебінарі виступили спеціалісти РОУНБ Л. Ф. Буза, Л. А. Степанюк та працівник Березнівської ЦРБ Т. Поліщук. Технічну підтримку заходу здійснювала провідний методист відділу маркетингу та наукової роботи І. В. Усович. У ході вебінару відбувалося взаємне спілкування учасників, обмін інформацією та досвідом роботи. Зокрема, бібліотекарі цікавилися питаннями доцільності консервування традиційного краєзнавчого каталогу в бібліотеках-філіях, терміну збереження бібліографічних описів статей з періодичних видань в електронних каталогах та ін.

Однією з ефективних форм індивідуальної роботи були навчання та консультації в режимі он-лайн. Підхід до їхнього планування був більш гнучким та мобільним. Доцільність проведення індивідуальних навчань здебільшого ґрунтувалася на результатах аналізу бібліографічної роботи або за ініціативи самих бібліотечних працівників. Саме ця форма роботи у 2013 році була використана працівниками відділу формування бібліографічного ресурсу, баз даних та обслуговування користувачів. Головним її напрямом є вдосконалення знань зі створення електронних каталогів в програмі ІРБІС. За цей період провідні спеціалісти відділу Л. А. Костильова та Т. В. Матушевська провели 4 он-лайн навчання з працівниками Гощанської, Березнівської, Дубенської і Радивилівської ЦРБ. Упродовж 2014 року було проведено 3 навчання в режимі он-лайн: з бібліографами Володимирецкої, Корецької, Дубровицької ЦРБ, у 2015 році – 5 он-лайн занять із бібліографами Костопільської, Гощанської, Кузнецовської, Березнівської та Демидівської ЦРБ. З початку 2016 року проведено інтерактивне навчання з бібліографом Острозької ЦРБ.

Навчання здійснюються за допомогою безкоштовної версії програми Team Viewer, що дозволяє оперативно з'єднатися з віддаленими ПК партнерів та здійснювати віддалене керування робочими процесами під час аналітико-синтетичної обробки документів.

Процес підготовки навчань у режимі он-лайн включає декілька організаційних етапів: моніторинг аналітичних описів, визначення тематики навчань, складання плану, підготовка практичних завдань. Тренер, використовуючи технології Skype, заздалегідь домовляється про час проведення навчань, обговорює використання тієї чи іншої версії програми Team Viewer, доводить до відома суб'єктів навчань їхній план, тематику та практичні вправи. Навчальні сеанси тривають 2–2,5 години.

Он-лайн заняття дозволяють у віддаленому режимі виходити на електронні каталоги бібліотек з метою їхнього моніторингу та в процесі перегляду виявляти проблемні питання. Ця інноваційна форма роботи дозволяє: в режимі реального часу спостерігати за виконанням працівниками тих процесів роботи, які потребують допомоги; безпосередньо контролювати процес створення

аналітичних бібліографічних описів; аналізувати допущені помилки; перевіряти домашні завдання. Серед тем, котрі найчастіше розглядалися під час навчань: правила введення продовжуваних видань, ненормованих ключових слів, персоналій, географічних рубрик, хронологічних підзаголовків.

Аналіз проведених навчань дозволив виявити та систематизувати типові помилки, що зустрічалися в бібліографічних описах працівників для АБІС ІРБІС: введення ненормованих ключових слів в одному рядку, підміна ненормованих ключових слів анотаціями, дублювання в полі «ненормовані ключові слова» фраз та слів з назв статей, з анотацій та предметних рубрик. Наприклад, в поле «Ненормовані ключові слова» часто вводяться цілі речення: «Всеукраїнський семінар «Інноваційні технології в системі літературної освіти України»; «очищення територій від вибухонебезпечних предметів»; «територіальна підсистема єдиної державної системи цивільного захисту»; «національно-культурне відродження України» та ін. Учасникам занять наголошувалось на недоцільності введення в якості ненормованих ключових слів загальновживаних термінів (зростання, структура, сенс, присутність, бажання та ін.), на недопущення введення в це поле назв географічних об'єктів, персоналій та назв установ, організацій, закладів та ін. (Придністровський державний університет ім. Т. Г. Шевченка; Полтавський університет економіки і торгівлі). Також часто розглядалися питання правильного введення географічних рубрик. Зокрема, під час аналітико-синтетичної обробки документів в деяких описах не уточнювалися географічні назви: місто, село, штат, ріка, озеро, гора, урочище та ін. (Вірьовчина, ріка (Україна), Баварія, федеральна земля (Німеччина). Також працівники вчилися узагальнювати зміст статей та виокремлювати ключові поняття з метою формулювання ненормованих ключових слів та предметних рубрик. Окрім зазначених проблем, піднімалися питання дотримання ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Результати навчань постійно висвітлюються на сайті бібліотеки в розділі «Бібліотекарям» та на методичному блозі «Libr.Net» у розділі «Школа АБІС ІРБІС». Таким чином бібліотекарі мають змогу знайомитися з тематикою навчань, типовими помилками, задавати питання та залишати коментарі та побажання.

Підсумовуючи викладене, можна сказати, що знання – це фундамент, який дає нам силу, впевненість, компетентність і професіоналізм. А впровадження новітніх технологій в навчальній діяльності дозволяє зробити навчання мобільним та ефективним, економить матеріальні ресурси бібліотек, сприяє раціональному використанню робочого часу бібліотечних спеціалістів.

З історії методичної діяльності Рівненської обласної бібліотеки для молоді

С. В. Кравченко, завідувач відділу організаційно-методичної роботи та зв'язків із громадськістю РОБМ

Рівненська обласна бібліотека для молоді (до 2012 року «…для юнацтва») – наймолодша серед обласних книгозбірень області, що розпочала свою діяльність з березня 1976 року. А вже у 1977 році згідно «Структури обласної бібліотеки для юнацтва» створено науково-методичний відділ, котрий відразу включився в роботу з організації мережі юнацьких структурних підрозділів Рівненської області та бібліотечно-бібліографічному обслуговуванню юнацтва та молоді. З цією метою здійснено десятки виїздів в райони області, підготовлено і розповсюджено інструктивно-методичний лист «Організація бібліотечно-бібліографічного обслуговування юнацтва».

Поступово налагоджувалась координація з іншими бібліотеками області – Рівненською обласною універсальною науковою бібліотекою та Рівненською обласною бібліотекою для дітей. Були складені зведені плани організаційно-методичної роботи, єдині плани підвищення кваліфікації бібліотечних спеціалістів. Тіснішою стала співпраця з працівниками бібліотек середніх шкіл та системи профтехосвіти. Стало традицією проведення щорічних семінарських занять для бібліотекарів усіх систем і відомств, що сприяло підвищенню ролі бібліотеки як обласного науково-методичного центру з обслуговування юнацтва та молоді.

Ідеологізація радянського суспільства в 1970-80-ті роки визначала основні напрями діяльності бібліотек. Генеральним напрямом діяльності бібліотеки для юнацтва, в тому числі й організаційно-методична її складовою, було різнобічне виховання молодої людини через підвищення ідейно-політичного рівня пропаганди книги, з акцентом на інтернаціональне, військово-патріотичне та атеїстичне виховання. Значна увага надавалася роботі на допомогу навчальному процесу, професійній орієнтації, пропаганді здорового способу життя та етико-естетичним аспектам виховання молоді. Зміст і форми пропаганди літератури коригувались у відповідності до ідеологічних установок партії та комсомолу. Так у 1978 році працівники науково-методичного відділу підготували методичні рекомендації щодо пропаганди книг Л. І. Брежнєва «Мала Земля», «Відродження», «Цілина» (фактичний лідер Радянського Союзу з 1964 до 1982 року), а також інструктивно-методичний лист щодо організації системи комсомольського політичного навчання. У подальшому були підготовлені методичні рекомендації до Всесоюзної молодіжної читацької конференції на тему ленінських читань, до Літніх Олімпійських ігор в 1980 році з пропаганди літератури по фізкультурі та спорту тощо.

На початку 1980-х років на базі бібліотеки для юнацтва було проведено республіканське дослідження «Оптимізація системи каталогів і картотек

обласних юнацьких бібліотек». А в 1989 – 1990-х роках на базі трьох обласних бібліотек та Сарненської ЦРБ функціонувала Республіканська школа передового досвіду з питань управління формуванням бібліотечних фондів.

В кінці 1980-х – на початку 1990-х років в області склалася стабільна система юнацьких структурних підрозділів. 1990 року в Рівненській області функціонувало 4 юнацькі бібліотеки (Костопіль – 1981 р., Сарни – 1986 р., Здолбунів – 1989 р., Кузнецовськ – 1990 р.), а також – 2 юнацькі відділення, 2 юнацькі абонементи, 15 молодіжних кафедр, та 766 юнацьких груп. Бібліотеки брали активну участь в Республіканських суспільно-політичних читаннях. Було створено 150 молодіжних клубів за інтересами різної тематики: «Молода зміна», «Юний хлібороб», «Рідна земля» тощо.

З метою тематичних та комплексних перевірок щороку здійснювалось 60−70 виїздів у бібліотеки області. Проводились спільні заходи з обласними методичними центрами на допомогу підвищенню кваліфікації бібліотекарів. Вони проходили переважно в формі семінарських занять. Систематично проводилися міжвідомчі семінари для бібліотекарів профтехосвіти. Книгозбірня брала активну участь у роботі школи керівника, методиста та передового досвіду бібліотек області. Працівники бібліотеки виступали з консультаціями «Пропаганда правових знань серед молоді», «Впровадження нових форм і методів роботи серед юнацтва», «Робота бібліотек на допомогу навчально-виховному процесу» тощо. Розроблялись і надсилались методичні рекомендації «На допомогу організації клубу молодого виборця», «Краєзнавчі аспекти патріотичного та інтернаціонального виховання молоді» та інші.

90-ті роки минулого століття – це час важких випробовувань для бібліотек області. Скорочення державного фінансування призвело до того, що більшість бібліотекарів почали працювати неповний робочий день, перебували у вимушених відпустках без збереження заробітної плати, і, як наслідок цього, − зменшення кількості читачів юнацького віку в цілому по області. За 10 років мережа юнацьких структурних підрозділів скоротилася на 30 %! Припинили роботу майже дві сотні бібліотек, в т.ч. юнацькі бібліотеки в Сарнах, Кузнецовську, Здолбунові, Костополі.

Складна соціально-економічна ситуація, що склалась у бібліотечній галузі на Рівненщині, стимулювала обласну державну адміністрацію на пошук ефективного вирішення існуючої проблеми. В 2002 році було розпочато експеримент із об’єднання публічних і шкільних бібліотек в єдину централізовану систему з метою покращення матеріально-технічної бази закладів, в якому обласна бібліотека для юнацтва брала безпосередню участь, поєднуючи функцію творчої лабораторії та координатора задуму.

Створення системи публічно-шкільних бібліотек в області сприяло розширенню спектра бібліотечної діяльності, підвищило авторитет бібліотечних працівників серед педагогічних колективів, збільшило вплив бібліотек на формування інтелектуальних здібностей підростаючого покоління, його духовного розвитку.

Наприкінці 1990-х років в Україні сформувались адекватні новим соціальним умовам функції обласних бібліотек для юнацтва як науково-дослідних, інформаційних та культурно-просвітницьких центрів в своїх регіонах. В жовтні 1997 року методичний відділ було реорганізовано у відділ організаційно-методичної роботи та зв'язків з громадськістю. Основою методичної роботи стало широке впровадження в практику бібліотек інноваційної діяльності, бібліотечного менеджменту та маркетингу, аналітичної діяльності та методичного моніторингу, проведення багатоаспектних соціологічних досліджень, розширення та підтримка культурологічних зв'язків. В бібліотечному середовищі поступово формується поняття «бібліотечна адвокація», котра передбачає створення та підтримку позитивного іміджу бібліотеки і представлення її інтересів серед органів влади та місцевої громади.

Утвердженню позитивного іміджу Рівненської обласної бібліотеки для юнацтва сприяло укладення творчих угод про співпрацю з навчальними закладами, організаціями та установами, що опікуються молоддю. А саме: міською та обласною соціальними службами для молоді, Рівненським обласним центром здоров'я, Центром з національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Волинським ресурсним центром, Центром підтримки громадських ініціатив «Чайка», Рівненською обласною організацією Національної спілки письменників України, Рівненським обласним об'єднанням Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Рівненською обласною організацією Всеукраїнської екологічної ліги, Інститутом мистецтв РДГУ тощо.

В нових умовах бібліотека запроваджує активні форми навчання бібліотечних працівників області: семінари-практикуми, тренінги, круглі столи, ділові ігри тощо. Значно сприяли підвищенню ділової кваліфікації бібліотекарів обласні семінари «Бібліотека і освіта: партнерство в інформаційному суспільстві» (2003) [1], «Бібліотека і формування громадянина та патріота» (2004) [2], «Духовність як умова формування національної гідності української молоді» (2006), «Інноваційні бібліотечні технології на допомогу навчальному процесу» (2007).

Для вивчення інтересів та реальних потреб своїх читачів бібліотека, починаючи з середини 1990-х років, проводить низку соціологічних досліджень на регіональному та локальному рівнях за темами «Запити, потреби та інтереси молоді Рівненщини», «Юнацька бібліотека очима читачів». Згодом тематика досліджень розширюється і отримує чітко виражену практичну спрямованість. Серед найбільш значимих варто відзначити регіональне дослідження «Учнівська молодь: соціальні цінності та установки» спільно з Національним університетом «Острозька академія» (2001) та власні – «Місце та роль бібліотеки у формуванні творчого потенціалу молоді» (2003), «Знайти себе: професія і ти» (2004) [3], «Екологічна культура молоді» (2005). Відповідно до виконання комплексної програми «Бібліотека – Книга – Інтелект» щодо підтримки читання відділом проведені соціологічні дослідження «Читацькі вподобання сучасної молоді» (2007) та «Соціальний портрет молодого користувача XXI століття» (2009) [4].

Бібліотека постійно бере участь у всеукраїнських соціологічних дослідженнях, котрі дозволяють спеціалістам орієнтуватися в колі сучасних проблем молодіжного середовища, прогнозувати його інформаційно-дозвіллєві потреби, здійснювати діагностику наявних бібліотечних ресурсів та з'ясувати місце книги в житті підростаючого покоління на фоні зростання інформаційного впливу сучасних технологій. У цьому контексті доречно відзначити дослідження «Діагностика фонду української художньої літератури бібліотек України, що обслуговують юнацтво» (2000), «Книга та інтернет: спільники чи суперники?» (2004), «Сучасна молодь: інформаційні потреби та можливості їх задоволення бібліотеками, що обслуговують юнацтво» (2006) і пізніші − «Сучасна картина читання юнацтва та молоді» (2011) та «Структура потреб шкільної молоді» (2013).

На початку 2000-х років бібліотека розпочала багаторічну і плідну співпрацю зі спонсорськими організаціями та урядом США, що дало змогу за рахунок написання проектів отримати грантові кошти на придбання комп'ютерного обладнання та безкоштовного доступу до Інтернету. В 2002 році бібліотека виступила партнером «Програми розширення доступу та навчання Інтернет» (ІАТР) за підтримки Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) Посольства США в Україні у реалізації проекту «Центр відкритого доступу до інтернету» на 5 АРМ для стипендіатів програм обміну уряду США та простих відвідувачів бібліотеки. Подальша проектна діяльність за програмою «Бібліоміст» фонду Біла і Мелінди Гейтс дозволила в 2011−2013 роках модернізувати та розширити діючий інтернет-центр бібліотеки до 7 АРМ, отримати 3 е-рідери та ноутбук.

Методичний відділ молодіжної книгозбірні займається видавничою діяльністю з перших років свого створення. Видавались методичні та комплексні методико-бібліографічні матеріали різноманітної тематики. Виходили також досвіди роботи бібліотек області по роботі з юнацтвом: «Гідно служити Батьківщині» (Сарненська ЦБС) [5], «Земля батьків – твоя земля» (с. Берестя Дубровицької ЦБС) [6], «Бібліотека і важкі підлітки» (смт Мізоч Здолбунівської ЦБС), «Робота бібліотек Костопільської ЦБС з робітничою молоддю» та інші. У 2004 році в умовах експерименту з об'єднання публічних та шкільних бібліотек було вивчено та розповсюджено друком досвід роботи Зорянської публічно-шкільної бібліотеки Рівненської ЦСПШБ «Бібліотека і школа: шляхи взаємодії» [7].

З 2005 року методична служба молодіжної бібліотеки приступила до створення електронних видань на оптичних дисках і першою ластівкою став електронний довідник «Гортаючи Червону книгу... Рідкісна флора і фауна Рівненщини» [8], який отримав 2-е місце серед понад 300 бібліотек України на Всеукраїнському огляді-конкурсі з формування екологічної культури молоді під егідою ДБУ для юнацтва та Всеукраїнської екологічної ліги.

В 2007−2009 роках було підготовлено наступні електронні видання: методично-бібліографічні матеріали «Від інформації до знань» з електронними презентаціями та прикладами використання мультимедійних об'єктів в

навчальному процесі; всесвітній календар «Права людини» з практичними вправами для навчання молоді основам права, літературно-краєзнавчий альманах «Легенди рідного краю» [9] з кращими роботами Всеукраїнського молодіжного конкурсу, проілюстрований авторськими світлинами та малюнками.

Виходячи з перспектив євроатлантичного вибору України після Помаранчевої революції методичний відділ бібліотеки для юнацтва в 2007−2008 роках запровадив випуск видань, що висвітлюють взаємовідносини України з НАТО та Європейським Союзом, а саме: методично-бібліографічні матеріали «На шляху до Європи» [10] та інформаційно-аналітичне видання «Молоді про НАТО» [11], проблематика яких залишається актуальною й донині.

В 2015 році мережа юнацьких структурних підрозділів в області складала: 6 юнацьких відділень – у Володимирецькій, Здолбунівській, Костопільській, Млинівській ЦРБ, Кузнецовській міській публічній бібліотеці та філії №10 ЦБС м. Рівне; 2 юнацьких абонементи – у Березнівській та Радивилівській ЦРБ; 15 кафедр та 569 юнацьких груп в 16-ти ЦСПШБ та містах Дубно, Острiг, Рівне. Щорічно бібліотеками області обслуговується понад 85 тис. молодих користувачів.

Бібліотеки області активно використовують можливості мережі Інтернет для пошуку інформації та надання сучасного спектру послуг молодим користувачам. Нині комп'ютеризовано 280 з 575-ти бібліотек області, у яких нараховується 818 комп'ютерів. До мережі Інтернет підключено 770 комп'ютерів (у т.ч в районних, міських і сільських бібліотеках – 642).

У бібліотечному ландшафті області кожен структурний підрозділ, що обслуговує юнацтво, має своє неповторне обличчя, але всіх об'єднує постійний пошук нових, динамічних і змістовних форм роботи, використання нестандартних інноваційних підходів та методів обслуговування молоді. Сьогодні в бібліотечній мережі області діють понад 150 молодіжних любительських об'єднань та клубів за інтересами народознавчого, краєзнавчого, літературно-мистецького, екологічного, пізнавального, дозвіллєвого спрямувань.

За всією виконаною роботою впродовж майже 40 років існування методичної служби обласної молодіжної книгозбірні стоять конкретні люди, кожен з яких у різні роки зробив свій внесок в її діяльність. Це, насамперед, перша завідувачка методичного відділу Тертишна Ніла Тихонівна, яка в 1977 році очолила важливу ланку діяльності бібліотеки в часи її становлення. На початку 1990-х років методичний відділ очолила Третяк Марія Антонівна, яка працювала на цій посаді більше 10 років. Саме їй довелося займатися реорганізацією роботи методичної служби бібліотеки в умовах економічної кризи, формуванням її позитивного іміджу серед громади міста та області. За роки діяльності методичного відділу в ньому пропрацювали й нині продовжують працювати кваліфіковані бібліотечні спеціалісти – Войтович Лариса Павлівна (┼), Савкова (Бруцька) Олена Миколаївна, Кравченко Сергій Володимирович, Адамчук

Галина Пилипівна, Горицька Валентина Петрівна, Щербина (Колнооченко) Ольга Олексіївна, Патрикей Світлана Анатоліївна, Мартинюк Людмила Іванівна. Своїм інтелектом, самовідданою працею вони доклали багато зусиль для підвищення соціальної ролі молодіжної бібліотеки в суспільстві, впровадження інноваційної діяльності в роботу бібліотек області.

Використані ждерела:

1. Бібліотека і освіта: партнерство в інформаційному суспільстві: Методико-бібліогр. матеріали на допомогу бібліотекам/ Рівненська обласна бібліотека для юнацтва. – Рівне, 2003. – 51 с.
2. Бібліотека і формування громадянина та патріота: Методико-бібліогр. матеріали/ Рівненська обласна бібліотека для юнацтва – Рівне, 2004. – 36 с.
3. Знайти себе: професія і ти: Мотивація навчання і працевлаштування/ Рівненська обласна бібліотека для юнацтва. – Рівне, 2004. – 27 с.
4. Соціальний портрет молодого користувача XXI століття: матеріали соціолог. дослідження/ Рівненська обласна бібліотека для юнацтва. – Рівне, 2009. – 8 с.
5. Гідно служити Батьківщині: З досвіду роботи працівників бібліотек Сарненського р-ну з допризивною і призивною молоддю/ОБЮ. – Рівне, Облполіграфвидав, 1980. – 4 с.
6. Земля батьків – твоя земля / ОБЮ. – Рівне : Облполіграфвидав, 1981. – 4 с.
7. Бібліотека і школа: шляхи взаємодії: З досвіду роботи Зорянської публічно-шкільної бібліотеки Рівненської ЦСПШБ\ Рівненська обласна бібліотека для юнацтва; метод.відділ. – Рівне, 2004. – 4 с.
8. Гортаючи Червону книгу: Рідкісна флора і фауна Рівненщини [Електронний ресурс] /Рівненська обласна бібліотека для юнацтва. − (222 файли: 12,8 МБ). − Рівне, 2007. −1 ел. опт. диск (CD-ROM). − Систем. вимоги: Windows 98. − Назва з контейнера.
9. Легенди рідного краю [Електронний ресурс]: літ.-краєзн. альманах / Рівненська обласна бібліотека для молоді; упоряд. С. Кравченко − (1 файл, 67,1 МБ). − Рівне, 2009. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM). − Систем. вимоги: Windows 98. − Назва з контейнера.
10. Україна: на шляху до Європи: Методико-бібліогр. матеріали/ Автор-укладач С. Кравченко; Відповідальний ред. Л. Мартинюк. – Вид. 2-ге доп. – КЗ «Рівненська обл. б-ка для молоді» – Рівне, 2014. – 30 с.
11. Молоді про НАТО: інформ.-аналіт. видання/ Рівненська обласна бібліотека для юнацтва. – Рівне, 2008. – 30 с.

Методичні вектори діяльності Рівненської обласної бібліотеки для дітей

Л. М. Лісова, директор; Н. А. Онофрійчук,
завідуючка науково-методичного відділу
КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» РОР

Відразу ж після визволення Рівненщини з-під нацистської окупації на початку 1944 року розгортається активна відбудовча робота з усіх напрямів суспільного життя. Новостворений обласний відділ культурно-освітньої роботи займається організацією бібліотек, у тому числі й спеціалізованих дитячих.

Колектив відновленої (бо створена була в 1940 році) обласної бібліотеки для дітей активно включається в цей процес. Усі п'ять бібліотечних працівників (В. Ченакал, В. Ярмоленко, Є. Чаленко, Г. Деряженцева, Т. Герасименко) на чолі з директором Катериною Губською допомагають становленню дитячих книгозбірень, виконуючи методичні функції.

В 1955-1959 роках частими були виїзди в районі дитячі бібліотеки Клесівського, Межиріцького, Тучинського, Козинського, Деражненського, Мізоцького, Олександрійського, Вербського, Клеванського районів, котрих нині вже не знайти на адміністративно-територіальній мапі Рівненщини.

Лише з 1 квітня 1957 року Рівненська обласна бібліотека для дітей отримує нову штатну одиницю – методиста, в зв'язку з чим проводиться перестановка кадрів: бібліографа Петровську Аллу Борисівну – на посаду методиста з окладом 830 рублів, бібліотекаря Паршину Ганну Олександрівну – на посаду бібліографа (790 рублів). А на посаду бібліотекаря з окладом 600 рублів приймається Шестакова (в заміжжі Грисюк) Людмила Олександрівна – випускниця Дубнівського культосвітнього технікуму.

Оскільки до 1959 року кількість дитячих бібліотек в області зросла до 29-ти, з 15.02.1962 року в штатному розписі «з метою покращення керівництва дитячими, сільськими і шкільними бібліотеками області» з'являється посада завідувача методичного кабінету, яку обіймає А. Б. Петровська.

З 9 березня 1960 року в обласній бібліотеці для дітей працював методистом Віктор Павлович Бабюк. Згідно наказу облуправління культури № 237 від 22.08.1962 року «з метою посилення роботи методкабінету обласної масової бібліотеки» його переведено в «дорослу» книгозбірню. Їй він присвятив своє подальше життя, а вакантну посаду зайняла випускниця Харківського бібліотечного інституту Валентина Михайлівна Шишкова, яка мала диплом з відзнакою.

Ще одна відома постать в історії бібліотечної справи Рівненщини – Віра Петрівна Зініна – у 1968-70 роках починала свою трудову діяльність в Рівненській обласній бібліотеці для дітей методистом. Згодом вона очолила відділ книгозбереження і обіймала посаду заступника директора. Набутий досвід в дитячій книгозбірні сприяв кар'єрному зростанню: В. П. Зініна згодом

стала директором обласної бібліотеки для юнацтва та директором обласної універсальної наукової бібліотеки.

З другої половини 1940-х років обласна бібліотека для дітей починає проводити обласні семінари працівників бібліотеки для дітей. У 1947-му організовано перший п'ятиденний семінар, в подальшому їх проводили двічі щороку. Тематика семінарів заздалегідь не визначалася. На них розглядалися найважливіші питання бібліотечного обслуговування дітей – від вивчення бібліотечного почерку для методики та змісту окремих форм роботи, а також давались настанови з участі бібліотек у громадсько-політичних та господарських кампаніях.

Щороку здійснюються виїзди в райони з метою вивчення стану бібліотечного обслуговування дітей. Серед методично-бібліографічних матеріалів, підготовлених бібліотекою, переважають методичні розробки по роботі з конкретними книгами.

В 60-х роках сформувалась структура бібліотеки, до якої увійшов і методичний відділ. До кінця 70-х років в області було 35 дитячих бібліотек.

Обласна бібліотека для дітей використовувала різноманітні форми методичної роботи: підготовка документів на розгляд керівних органів, аналіз діяльності бібліотеки для дітей, комплексні перевірки, тематичні виїзди, підвищення кваліфікації (семінари, практикуми, стажування), вивчення, узагальнення та впровадження передового досвіду, підготовка методично-бібліографічних матеріалів.

У цей період плідно працює секція з координації обслуговування дітей Міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи при обласному управлінні культури.

В 1974 році бібліотека здійснює своє перше наукове дослідження «Особливості керівництва читанням учнів четвертих класів на допомогу шкільному навчанню».

З 1975 року діяльність бібліотеки на наступне десятиліття визначила постанова Центрального Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу «Про підвищення ролі бібліотек в комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» (1974 рік). Вся організаційно-методична робота цього періоду була спрямована на забезпечення діяльності централізованої мережі бібліотек.

З приходом незалежності України змінюється зміст роботи усіх відділів бібліотеки, в тому числі і методичного. Вдосконалено систему підвищення кваліфікації працівників бібліотек для дітей області шляхом використання активних форм (ділові та рольові ігри, круглі столи, тренінги). У цей період бібліотека була однією з баз проведення заходів Міністерства культури України з питань підвищення кваліфікації: школи передового досвіду з питань управління розвитку бібліотечних фондів, науково-практичної конференції з пріоритетних напрямів у розвитку бібліотечної справи.

На базі бібліотек області проведено наукове дослідження «Бібліотечне обслуговування, читацькі потреби, інтереси та запити білоруського дитячого населення, яке проживає в Україні».

Однак, робота науково-методичного відділу обласної бібліотеки для дітей в період 90-х років зазнала негативного впливу недостатнього фінансування бібліотек області. Зокрема, скоротилась кількість заходів з підвищення кваліфікації. Наприклад, обласні семінари з питань бібліотечного обслуговування дітей почали проводити лише раз у рік. А у 1995 році, через повну відсутність коштів на відрядження в районах, семінар був проведений заочно, тобто матеріали проблемного навчання на тему «Формування національної свідомості дітей засобами книги» були підготовлені в друкованому вигляді й розіслані в усі районні бібліотеки для дітей. Значно скоротилася кількість виїздів – це, в основному, чотири комплексних обстеження роботи центральних бібліотечних систем у рік. Згодом в організаційно-методичній діяльності продовжувалась тенденція, спрямована на розкриття творчої ініціативи та самостійності центральної бібліотечної системи з урахуванням місцевих умов.

У 2000 році обласна бібліотека для дітей відзначила 60-річчя свого заснування. З цієї нагоди методичним відділом проведено обласний конкурс на кращу саморобну книгу «Дитяча бібліотека». Всі районні та міські бібліотеки для дітей представили свої самобутні рукотворні книжки, які зараз зберігаються в архіві обласної бібліотеки для дітей.

У 2002 році розпочався процес реорганізації центральних бібліотечних систем в централізовані системи публічно-шкільних бібліотек, отож багато організаційно-методичних заходів обласної бібліотеки для дітей були присвячені цьому напряму роботи.

Упродовж багатьох років науково-методичний відділ організовує і проводить в області всеукраїнські та обласні конкурси дитячої творчості та читання. Зокрема, спільно з Рівненським обласним відділенням Дитячого фонду України, проведено обласний конкурс дитячої творчості «Моє місто і я в XXI столітті». Цікаво пройшов у книгозбірні обласний тур Всеукраїнського конкурсу на кращу книжку-саморобку «Моя мала Батьківщина». За клопотанням обласної бібліотеки для дітей та за підтримки обласного відділення Українського фонду соціальних гарантій військовослужбовцям та ветеранам Збройних сил обласний відділ у справах сім'ї та молоді надав для дітей-переможців конкурсу 18 безкоштовних путівок в оздоровчі табори області.

З 2005 року в області щороку проводиться обласний тур Всеукраїнського конкурсу «Найкращий читач України», організатором якого є ГО «Форум видавців». По 2-3 переможці від Рівненщини кожного року відвідують у Львові фестиваль дитячого читання «Книгоманія». За найкращу організацію і найбільшу активність в рамках даного конкурсу у 2007 році книгозбірня отримала нагороду від Форуму видавців – 5 тис. грн. на придбання літератури.

Організаційно-методична робота цього періоду залишається важливою ланкою функціонування обласної бібліотеки для дітей. Форми діяльності в основному залишаються традиційними, але наповнюються новим змістом. Під час проведення обласних семінарів розглядались найбільш актуальні проблеми роботи дитячої бібліотеки: «Робота бібліотек в умовах реорганізації освіти» (2001 рік), «Краєзнавча діяльність дитячих бібліотек як складова національного виховання» (2004 рік), «Бібліотечні технології: від методики до практики» (2007 рік).

Одним з напрямів роботи відділу є соціологічна робота, розпочата ще 1998 року. Теми проведених опитувань були різними: «Книга року» (2000-2003 р.р.), «Мої потреби в інтернет-послугах» (2004 рік), «Ваша дитина в дзеркалі читання» (2006 рік), «Я читаю сучасну книгу українською мовою» (2007 рік).

Підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників сприяла координація діяльності обласної бібліотеки для дітей з Рівненським факультетом Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв та Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

З кінця 90-х років Всеукраїнський тиждень дитячої та юнацької книги в обласній бібліотеці для дітей стає найбільшим літературним святом року, котре привертає увагу дітей, батьків, педагогів, громадськості до книги і бібліотеки. Методичний відділ щороку здійснює методичні та організаційні заходи з проведення Тижня дитячої книги на Рівненщині та підготовки і проведення свята його урочистого відкриття в обласному центрі.

Одним з напрямів роботи відділу є участь в розробці цільових комплексних програм діяльності бібліотеки, підготовці різноманітних проектів. Це, зокрема, програма «Через маленьку книгу – у великий світ», що діє з 2009 року і нині реалізується вже третій її етап. Мета програми – залучення до читання та соціальної адаптації дітей-сиріт, інвалідів дошкільного та молодшого шкільного віку.

Нові інформаційні технології в роботі науково-методичного відділу почали використовуватись у 2008 році, коли обласна бібліотека для дітей стала учасником спільного проекту трьох обласних бібліотек зі створення сайту «Освітній навігатор». Методисти започаткували і підтримують розділ для наймолодших школярів «Хочу знати», в якому відкрито дві рубрики: «Абетка безпеки» та «Цікаві речі».

У 2010 році запрацював веб-сайт бібліотеки, за розробку й наповнення якого відповідальність лягла на організаційно-методичний відділ. Це дало змогу використовувати мережу Інтернет для надання методичної допомоги дитячим книгозбірням області. Крім інформації про бібліотеку та її ресурси, матеріалів для дітей та батьків, на сайті є рубрика «Бібліотекарям». В ній розміщуються методично-бібліографічні матеріали, підготовлені працівниками обласної бібліотеки для дітей; програми семінарів, тренінгів, проблемних навчань; словничок нових бібліотечних термінів; професійні новини.

У практику методичної роботи входять такі нові форми роботи як слайдові презентації, якими тепер супроводжуються будь-які консультації, лекції, виступи на семінарах.

З 2010 року, як співорганізатор обласного конкурсу «Краща книга Рівненщини», обласна бібліотека для дітей проводить за спеціально розробленою методикою щорічне опитування дітей і дорослих читачів в районах і містах з метою визначення найпопулярнішої книги в номінації «Краще видання для дітей».

Розкрити нові грані діяльності обласної бібліотеки для дітей допомогла участь в першому обласному фестивалі-конкурсі інноваційного досвіду «Бібліофест», де бібліотека виступила і як співорганізатор, і як учасник. Перше місце в номінації «Професійний креатив» отримав проект «Бібліотечний флешмоб як форма популяризації книги». Автори: Наталія Назарук, заступник директора та Наталія Онофрійчук, завідувач науково-методичного відділу. Згодом ще двічі обласна бібліотека для дітей отримувала перше місце у «Бібліофесті» (проекти бібліографів Майї Романової та Світлани Молчанової).

У 2012 році бібліотека долучилась до проекту Національної бібліотеки України для дітей «Почитайко» – електронної антології творів дитячої літератури. Протягом 2012-2015 років працівниками бібліотеки озвучено більше 30 творів українських авторів: О.Олеся, Л.Костенко, О.Пчілки, К.Перелісної, А.Коломийця, Р.Демчука, Є.Шморгуна, О.Богачука, М.Трублаїні та ін.

Теми обласних семінарів, тренінгів та проблемно-цільового навчання останніх п’яти років у більшості випадків присвячені інноваціям. Зокрема: «Інноваційні можливості сучасної бібліотеки з використанням Web 2.0» (2012 рік), «Проблеми співвідношення традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів для дітей» (2013 рік), «Створення електронних ресурсів для дітей в бібліотеці» (2016 рік) тощо. Цій же темі присвячено низку методично-бібліографічних матеріалів, виданих бібліотекою: інформаційні дайджести «Дитяча бібліотека в мережі Інтернет» (два випуски), «Бібліотечні блоги та сторінки в соціальних мережах». Продовжується підготовка серій матеріалів «Абетка безпеки від бібліотеки» (14 випусків) та «Письменники Рівненщини – дітям» (13 випусків).

З нагоди 75-річчя Рівненської обласної бібліотеки для дітей у 2015 році вперше було проведено скайп-конференцію на тему «Історія та сучасність дитячих бібліотек Рівненщини», в якій взяли участь 9 дитячих книгозбірень області.

На сьогоднішній день Рівненська обласна бібліотека для дітей як науково-методичний центр сприяє розвитку бібліотечної справи, забезпечує виконання державної політики в сфері обслуговування користувачів-дітей, проводить інформування про нові підходи до роботи з юними читачами, кращий досвід бібліотек різних рівнів. Також надає практичну та методичну допомогу книгозбірням, що обслуговують дітей, з актуальних питань і формування, збереження та використання інформаційного потенціалу бібліотек;

інноваційного підходу до роботи з користувачами; створення позитивного іміджу бібліотек; популяризації української дитячої книги та читання.

Частина методичних заходів проводиться спільно з обласною універсальною науковою бібліотекою, та в межах заходів Рівненського обласного відділення Української бібліотечної асоціації: це участь в семінарах, тренінгах, конференціях, школах молодого бібліотекаря та школах керівника, комплексних обстеженнях, обласних конкурсах. Засідання в рамках об'єднаної науково-методичної ради трьох обласних книгозбірень допомагають акумулювати спільні зусилля, спрямовані на покращення функціонування бібліотечної галузі Рівненщини.

Розділ 3. МЕТОДИЧНІ СЛУЖБИ РАЙОНІВ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

БЕРЕЗНІВСЬКИЙ РАЙОН

Л. Андрощук, провідний методист Березнівської ЦРБ

У різні періоди діяльності бібліотек Березнівщини методична робота мала свої характерні завдання, напрями, тенденції, технології. Вони формувались і змінювались в залежності від поглядів суспільства, призначення та завдання бібліотек як соціальних інститутів.

Архівні матеріали бібліотеки свідчать, що методична діяльність Березнівської ЦРБ починаючи з 60-х років була спрямована на надання допомоги бібліотекам району в підвищенні ідейно-політичного рівня діяльності бібліотек, вивчення і впровадження в практику передового досвіду.

У 70-ті роки дещо змінився характер організації методичної роботи. Пріоритетною була діяльність, спрямована на реалізацію Постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі». Для забезпечення роботи у визначених напрямах використовувались різні форми методичної роботи: постійно діючі семінари, узагальнення та поширення досвіду, підготовка методичних матеріалів тощо. Бібліотеки Березнівщини організовували комплексні заходи на допомогу комуністичному вихованню молоді, розкриттю переваг радянського способу життя не тільки в бібліотеках, клубах, а в більшості на підприємствах району. В 1973 році бібліотеки району приймали участь у республіканському огляді з інтернаціонального і патріотичного виховання населення в заочній читацькій конференції «Чуття єдиної родини». Методичним відділом були розроблені заходи та умови огляду. За 10 років проведено близько 40 районних семінарів для різних категорій бібліотечних працівників, де фахівці ознайомлювались з методичними матеріалами обласної бібліотеки, вивчали передовий досвід бібліотек області та республіки. Одним із пріоритетних напрямів методичної діяльності 70-х років було організаційне забезпечення питань централізації мережі бібліотек. У 1974 році на базі Березнівської ЦРБ був проведений семінар «Централізація сітки державних масових бібліотек».

Важливою складовою методичної роботи було виявлення і впровадження передового досвіду практичної діяльності бібліотек району. При районній бібліотеці була створена методична рада, засіданням завжди передувала перевірка бібліотек, участь їх у Республіканському огляді з інтернаціонального і патріотичного виховання трудящих. З метою усунення недоліків розроблялись рекомендації з конкретними термінами виконання.

У березні 1976 року відбулася централізація Березнівської бібліотечної системи, котра сприяла підвищенню якісного рівня обслуговування читачів,

більш повному задоволенню їхніх запитів та потреб на основі оптимального і раціонального використання єдиного фонду ЦБС.

З початку 80-х років розширюється коло питань, що стосуються методичного забезпечення, збільшується кількість бібліотек, що одержують методичну допомогу. Цей період характеризується більшою ідейно-політичною спрямованістю. У бібліотеках вагоме місце займала пропаганда суспільно-політичної літератури: книг про В. Леніна, піонерів, комсомольців, рішень з'їздів КПРС, пленумів ЦК КПРС.

Нові економічні умови вимагали від бібліотек активізації пошуку та залучення альтернативних джерел позабюджетного фінансування. У 1987 році фахівці бібліотечної галузі Березнівщини першими в області запровадили платні послуги: організували курси з вивчення іноземних мов, машинопису, гурток шиття та в'язання «Чарівниця», продаж літератури з обмінного фонду. Ініціатором цих послуг була директор Кучерук Надія Іванівна. Працівники методичного відділу інформували населення про платні послуги через місцеве радіомовлення, газету «Ленінським шляхом», здійснювали опитування, анкетування та проводили запис на заняття, розробляли план роботи гуртків та курс навчання.

З метою підвищення фахового рівня працівників районної ланки з вересня 1988 року в Березніській ЦБС почали діяти «Школа методиста», «Школа молодого бібліотекаря». Щорічно проводились виїзні семінари-практикуми.

У жовтні 1988 року бібліотечні фахівці ЦБС першими в області організували та провели конкурс на звання «Кращий бібліотекар року». Передовий досвід був поширений серед бібліотек області. У тому ж році проведений виїзний міжрайонний семінар-практикум на базі Костопільської ЦРБ. 15-16 листопада 1989 року на базі бібліотек Березнівщини відбулися заняття обласної школи методиста, в яких взяли участь бібліотечні працівники Рівненщини та Білорусії. Колеги з Одещини вивчали досвід березнівчан з формуваня матеріалістичного світогляду трудящих району бібліотечними формами роботи.

Період 1990-2000 рр. відзначився перебудовчими процесами в усіх напрямах діяльності бібліотек. Незважаючи на складні економічні умови, зміни у політичній структурі, бібліотеки району продовжують виконувати свою просвітницьку місію, пристосовуючись до ринкових умов. Масова робота зазнала суттєвих змін. Пріоритетними напрямами стали популяризація літератури про національне відродження України, про свій край. Працівники системи в квітні 1990 року відсвяткували 50-річчя заснування бібліотек Березнівщини.

Активізації та розширенню сфери платних послуг сприяла постанова Кабінету Міністрів України №534 від 5.06.1997 року «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури і мистецтв, заснованими на державній та комунальній формі власності». Із передбачуваного постановою переліку було обрано найоптимальніші види: оформлення реєстраційних документів, обслуговування за «Нічним абонементом», укладання рекомендаційних списків літератури. Для

оптимального задоволення інформаційних запитів користувачів на літературу підвищеного попиту в районній бібліотеці у 2000 році відкрито комерційну читальну залу. Методичні поради, розроблені спеціалістами ЦРБ з урахуванням набутого досвіду, та безпосередня допомога районної бібліотеки сприяли залученню до платної діяльності бібліотек-філій ЦБС.

У 1997 році за підтримки відділу у справах сім'ї та молоді, культури та освіти Березнівської райдержадміністрації, центральної районної та дитячої бібліотек, редакції газети «Надслучанський вісник» вперше відбувся районний фестиваль «Провесінь». Розпорядженням голови Рівненської обласної державної адміністрації від 20.12.2003 року районний фестиваль власної дитячої поезії «Провесінь» набув статус обласного.

Знаменною подією для Березнівської ЦРБ стала участь у конкурсі проектів «LEAP: Інтернет для читачів публічних бібліотек», оголошеного відділом преси, освіти і культури Посольства США в Україні. У 2001 р. в ЦРБ відбулося відкриття першого в області інтернет-центру. П’ять бібліотечних фахівців (в т.ч. методисти) пройшли навчання на базі РОУНБ. Саме методисти стали консультантами інтернет-центру. За рік діяльності Центру проведено більше 90 екскурсій, сформовано сім груп користувачів, навчання яких проводилося за тематичними програмами, розробленими методичним відділом.

Відповідно до розпорядження голови Рівненської облдержадміністрації М. Сороки «Про реорганізацію бібліотечної мережі області» за № 431 від 22.07.2002р. та розпорядження голови Березнівської райдержадміністрації «Про реорганізацію бібліотечної мережі» за № 404 від 09.09.2002р. з 19.11.2002 року відбулася реорганізація бібліотечної мережі. Внаслідок цього об’єднано в єдину систему з підпорядкуванням відділу культури 66 бібліотек району, з них 39 шкільних та 27 сільських книгозбірень. У районі почали діяти 45 ПШБ. Методичним відділом були розроблені правила користування та положення публічно-шкільних бібліотек району, посадові інструкції бібліотечних працівників.

На базі Березнівської ЦРБ 26-27 листопада 2002 року проходила обласна школа керівника на тему: «Формування стратегії бібліотек нового типу».

16-18 вересня 2003 року директор Березнівської ЦСПШБ В.С.Дзюбак взяла участь у семінарі: «Проект Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP-I)-Посольства США в Україні: аналізуємо досвід, плануємо майбутнє», що відбувся на базі Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олеся Гончара.

Завдяки підтримці місцевої влади відкрито нове приміщення бібліотеки, де розмістилась дитяча книгозбірня, методичний відділ, відділ комплектування та обробки літератури, кабінет директора. На відкритті був присутній Міністр культури України Богуцький Ю.П.

Протягом 2003-2005 років бібліотеки Березнівщини були активними у виконанні українсько-канадського проекту «Молодь за здоров’я». За кошти, надані грантодавцями, було закуплено 197 книг про здоровий спосіб життя, м’які іграшки, ляльки для клубу за інтересом «Книга і лялька».

У 2006 р. рішенням сесії Березнівської районної ради № 399 було затверджено районну програму «Створення корпорації медіацентрів у структурі централізованої системи публічно-шкільних бібліотек – єдиного інформаційного простору в Березнівському районі на 2006–2008 роки». На базі ЦРБ, ЦРДБ, 6 бібліотек-філій міста, та 3-х сільських ПШБ створено медіа центри. На реалізацію програми виділено 95 тис. грн, з них 5 тис. грн – для навчання бібліотечних працівників роботі в АБІС ІРБІС та рекламні заходи. З метою вивчення досвіду роботи бібліотек з питань реорганізації бібліотечної галузі та формування медіацентру в 2006 р. Березнівську ЦРБ відвідали бібліотечні працівники Донецької області. Дводенний міжрегіональний семінар «Роль медіацентру бібліотеки у формуванні соціалізації особистості» пройшов у квітні 2008 року на базі Березнівської ЦРБ. У його роботі взяли участь представники Рівненської облдержадміністрації, начальники обласних управлінь освіти та культури ОДА, завідувачі райвідділів освіти всіх районів і директори ЦС ПШБ області, представники з НПБУ, бібліотек Хмельницької та Львівської областей.

У листопаді 2008 року бібліотечних працівників Березнівського району з одноденною поїздкою відвідали слухачі курсів Рівненського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури НАКККіМ Рівненської, Волинської областей. У 2009 р. бібліотекарі Гощанської ЦСПШБ вивчали досвід роботи бібліотек-медіацентрів Березнівської ЦСПШБ.

З метою виявлення і підтримки розвитку творчих здібностей бібліотекарів ПШБ, популяризації здобутків бібліотекарів, стимулювання розвитку персоналу та бібліотечної справи району, опанування новітніх технологій в комунальному закладі «Березнівська ЦСПШБ» проходив районний конкурс «Кращий за професією». Конкурс проводився у два тури: зональний (з 23 вересня до 30 жовтня) та районний (26 листопада 2009 року).

У 2011 та 2013 роках в рамках програми «Бібліоміст» Березнівська ЦСПШБ стала переможцем другого та п’ятого етапів конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до мережі Інтернет». Десять бібліотек системи отримали 45 ПК з ліцензійним програмним забезпеченням.

Працівники методичного відділу у 2011 році були учасниками ярмарки інноваційних бібліотечних послуг та електронного урядування, що проходила в Києві та одноденної зустрічі для переможців V етапу конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використаням вільного доступу до Інтернету» (Київ).

Упродовж березня-квітня 2012 року бібліотеками комунального закладу «Березнівська ЦС ПШБ» проводились громадські обговорення «Якою має бути бібліотека нашої громади?», ініційовані управлінням культури обласної державної адміністрації, РОВУБА. Працівниками методичного відділу підведено підсумки громадських обговорень у районі, проведено засідання круглого столу, матеріали обговорень оприлюднені на сайті Березнівської ЦСПШБ.

У межах обласного семінару «Інформаційна підтримка школи» (2013 р.) Березнівську ЦРБ, бібліотеку-філію Березнівської гімназії, публічно-шкільну бібліотеку-філію с. Городище відвідали представники управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» МОНУ, ММСУ, ДНПБУ ім. В.О. Сухомлинського, НАПНУ, РОУНБ, управління освіти Березнівської районної державної адміністрації. Під час семінару вивчалися: досвід об'єднання публічних і шкільних бібліотечних мереж на Березнівщині, інформаційне забезпечення навчального процесу та роль бібліотек у ньому, модернізація шкільних бібліотек у сучасному інформаційному просторі, роль бібліотек у формуванні особистості дитини та формування інформаційної компетентності.

З навчальним візитом, організованим програмою «Бібліоміст» у 2014 р., Березнівську ЦРБ відвідали колеги з Одеської, Дніпропетровської, Полтавської, Харківської, Сумської, Запорізької, Миколаївської, Херсонської, Черкаської, Житомирської областей, а також представники програми «Бібліоміст» з Києва та РОУНБ. Учасники семінару ознайомилися з досвідом роботи бібліотек-медіацентрів.

Стимулом розвитку інноваційних процесів у бібліотеках є проведення конкурсу професійної майстерності «Бібліофест». Протягом 2011-2014 рр. бібліотеки системи були переможцями обласного фестивалю-конкурсу.

З 2015 р. актуальною формою методичної підтримки бібліотек і бібліотекарів стають онлайн-консультації, вебінари, інтернет-конференції. Спільно з фахівцями РОУНБ проведено онлайн-навчання з питань формування «Календаря краєзнавчих дат» в АБІС ІРБІС 64/128. Працівники Березнівської ЦРБ долучилися до вебінару «2016 рік: вектори розвитку».

У системі безперервної фахової освіти бібліотечного персоналу району важливе місце займають обласні курси підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. Протягом 2007-2015 років 35 працівників системи підвищили кваліфікацію на базі РФНАКККіМ. Пройшли навчання у галузі новітніх технологій і бібліотечних інновацій на базі НТЦ РОУНБ 62 бібліотекаря.

У 2015 році Березнівська ЦРБ стала переможцем конкурсу плакатів-мотиваторів читання серед публічних бібліотек Рівненщини у номінації «Мій край – краплиночка на карті».

Важливою складовою методичної діяльності є відвідування фахівцями районної бібліотеки (кураторами) сільських бібліотек системи відповідно до графіка. Щорічно здійснюється до 75 виїздів з метою надання методичної допомоги та вивчення стану справ. За підсумками виїздів розробляються рекомендації щодо усунення недоліків, складається довідка, визначаються терміни виконання та надання інформації за результатами роботи. Також працівниками методичного відділу щомісячно здійснюються виїзди для підготовки інформації щодо роботи бібліотек на виконання розпорядження голови райдержадміністрації «Про організацію контролю за здійсненням виконкомами сільських, селищної міської рад делегованих повноважень органів виконавчої влади». Вагомим і надзвичайно впливовим елементом методичної

роботи є безпосереднє спілкування з фахівцями бібліотек, вивчення і аналізування стану їхньої роботи на місцях. Щорічно надається понад 180 індивідуальних консультацій з питань планування, статистичної та електронної звітності, організації краєзнавчої роботи, ведення бібліотечної документації тощо. Щотижня (четвер) згідно графіка проводиться методичний день. Для бібліотек системи постійно здійснюється електронна розсилка документів з питань бібліотечної роботи.

Активізувалася видавнича діяльність ЦРБ. Організаційно-методичним відділом підготовлено та запропоновано до використання в практичній діяльності чимало інструктивно-методичних листів, методично-бібліографічних матеріалів. Про якість та професійний підхід до підготовки матеріалів може свідчити перемога Березнівської ЦРБ (2005 р., І місце) в обласному конкурсі зі створення краєзнавчого бібліографічного посібника «Мій край – Березнівщина». З 2006 року видавнича діяльність відділу набула нового змісту. Розширилася тематика документів та урізноманітнилися форми, зокрема методико-бібліографічні матеріали, представлені посібниками: «Інформуємо, радимо, плануємо», «Календар знаменних та пам'ятних дат», «Фаховий блокнот», «Словник основних термінів з бібліотечно-інформаційної діяльності», «Земля, яку сходив Тарас», «Апостол духу. Каменяр Іван Франко», «Великої Перемоги немеркнуче світло» тощо. Також ведеться робота зі створення електронних ресурсів, зокрема краєзнавчої тематики – біобібліографічні нариси до ювілейних дат місцевих письменників. На сьогодні фонд методико-бібліографічних матеріалів нараховує 250 примірників.

У зростанні іміджу бібліотек системи велику роль відіграє співпраця методичного відділу зі ЗМІ (газета «Надслучанський вісник», телерадіокомпанія «Березне»). За 10 років на сторінках періодичних видань було надруковано понад 300 статей, прозвучало 200 репортажів про події та факти бібліотечного життя району, літературні огляди, послуги та ресурси бібліотек.

ЦРБ є центром з питань краєзнавства, акумулюючи всю інформацію про край на традиційних та електронних носіях. Бібліотечні фахівці займаються й пошуковою роботою, працюють над поповненням новими матеріалами історій бібліотек, літописів сіл, добірок матеріалів про видатних людей краю, збирають старовинні предмети вжитку, організовують музейні кімнати та куточки. Досвід створення таких експозицій успішно реалізується в 11 публічно-шкільних бібліотеках-філіях, котрі містять матеріали про історичне та культурне минуле краю. Бібліотеки системи працюють над оцифруванням документів краєзнавчого змісту і створюють фонд власних електронних ресурсів. Станом на 01.01.2016 року фонд становить 256 дисків. З метою забезпечення збереження історико-культурної спадщини Березнівщини, надання необмеженого та оперативного доступу до краєзнавчих документів широкій громадськості ведеться повнотекстова база даних «Краєзнавство». Вона налічує 656 бібліографічних описів з прикріпленням повних текстів документів в АБІС «ІРБІС 64/128».

Спільними зусиллями методистів та бібліотекарів району підтримуються електронні ресурси: Медіа-світ Березнівської ЦСПШБ» (http://berezne.libr.rv.ua/), веб-сайти та сторінки бібліотек району в соціальних мережах, блоги. Професійну підтримку забезпечує розділ сайту ЦРБ «Бібліотечному фахівцю», що містить актуальну інформацію з питань теорії і практики бібліотечної справи, досвід роботи бібліотек за різними напрямами, фахові публікації в інтернет-джерелах тощо.

Список використаних джерел

1. Андрощук Л. Ділимось досвідом / Л. Андрощук // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2004. – 11 груд.
2. Андрощук Л. Поділись досвідом з колегами / Л. Андрощук // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2014. - № 43/20 черв./. - С. 2.
3. Боровець Б. Інтернет в районній бібліотеці / Б. Боровець // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2002. - 23 січ.
4. Вербич Б. Відкрито комерційний читальний зал / Б. Вербич // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2000. - 8 лип.
5. Гурин В. Від хати-читальні – до Всесвітньої мережі / В. Гурин // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2002. – 25 груд.
6. Дехтяр В. Вивчали досвід березнівських бібліотекарів / В Дехтяр // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2008. - № 48/ 23 квітня. - С. 1.
7. Дехтяр В. Вивчали досвід березнівських бібліотекарів / В Дехтяр // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2008. - № 144/145/ 13 грудня. - С. 6.
8. Желінський П. Березне виходить в Інтернет / П. Желінський // Волинь : обласний народний часопис. - 2002. – 24 січ.
9. Інтернет в районній бібліотеці : [пам’ятка] : серія «Бібліотечна практика» / керівник проекту Р. Щербан, комп’ютерний набір Л. Сахнюк ; Рівненська державна обласна бібліотека. – Рівне : [б. в.], 2002.
10. Калюжна Д. В творчій співдружності / Д. Калюжна // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2002. – 4 груд.
11. Козлюк Г. Підвищуємо кваліфікацію / Г. Козлюк // Ленінським шляхом : Громадсько-політична газета. - 1988. - 3 листоп.
12. Кучерук Н. З невичерпного джерела / Н.Кучерук // Ленінським шляхом : Громадсько-політична газета. - 1990. - № 66/2 черв./. – С. 2
13. Кучерук Н. І. Розвиток творчих контактів бібліотек та освітніх закладів Березнівського району /Н. І. Кучерук // Історія бібліотечної справи Рівненщини : зб. ст. і тез доп. наук. – практ. конф. «Бібліотеки Рівненщини: історія і сучасність». – Рівне : Волинські обереги, 1999. – С. 84 – 87.
14. Люблінський А. Обмінялись досвідом /А. Люблінський // Ленінським шляхом : Громадсько-політична газета. - 1989. - 25 листоп

15. Матвійчук Г. Відповідальний напрям роботи: / Ганна Матвійчук // Ленінським шляхом. -1983. -5 лип.
16. Матвійчук Г. Засобами друкованого слова / Г. Матвійчук // Ленінським шляхом : Громадсько-політична газета. - 1985. - 26 верес.
17. Письмовий звіт про роботу районної бібліотеки : [папка] / Березнівська ЦБС.– 1975.- С. 49.
18. Письмовий звіт про роботу районної бібліотеки : [папка] / Березнівська ЦБС. – 1974.- С. 93.
19. Пояснювальна записка до річного звіту бібліотеки : [папка] / Березнівська ЦБС. - 1973.- С. 49.
20. Пояснювальна записка до статистичного звіту бібліотек Березнівської ЦБС : [папка] / Березнівська ЦБС. - 1989.
21. Пояснювальна записка до статистичного звіту бібліотек Березнівської ЦБС : [папка] / Березнівська ЦБС. - 1998.
22. Пояснювальні записки до річного звіту КЗ «Березнівська ЦСПШБ» : [папка] / Березнівська ЦБС. – 2003–2015.
23. Розкрийте власні можливості : досвід роботи Березнівської ЦБС з впровадження платних послуг : [пам’ятка] : серія "Бібліотечна практика" / матеріал, підготовлений відділом наукової роботи та маркетингу Рівненської державної обласної бібліотеки. – Рівне : [б. в.], 2002.
24. Щербан Р. М. Інтернет в районній бібліотеці : про інтернет-центр Березнівської ЦРБ / Р.М. Щербан // Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи : зб. ст. – Рівне : Перспектива, 2004. – С. 82–83.
25. Ярмолюк Н. До Інтернету через "Бібліоміст" / Н. Ярмолюк // Надслучанський вісник : Громадсько-політична газета. - 2013. - N179/180/10 груд./. - С. 3.

ВОЛОДИМИРЕЦЬКИЙ РАЙОН

Г. Б. Швирид, методист Володимирецької ЦРБ

У різні періоди діяльності бібліотек методична робота мала свої характерні особливості розвитку, змінювалися й удосконалювалися форми роботи: від голосних читань у повоєнні роки – до комплексних форм популяризації книги.

Гортаючи рукописні спогади історії бібліотек Володимирецького району та аналізуючи конкретні етапи змін у бібліотечній діяльності, спостерігаємо перші спроби налагодити методичну допомогу бібліотекам. Саме в 1946-49 роках повсюдно створюються хати-читальні і приклубні бібліотеки, значна увага надається підвищенню кваліфікації бібліотекарів.

У 50–60-х роках методичну роботу здійснюють працівники районної масової бібліотеки для дорослих, бібліотеки для дітей, Рафалівської масової бібліотеки. Зростає роль і значення районної бібліотеки в методичному «просторі» району. Введено посаду методиста районної масової бібліотеки. Здійснюються виїзди в бібліотеки, вивчається робота, надається допомога з певних напрямів роботи. Основне в методичній діяльності – сприяння розвитку масових бібліотек, освіті кадрів, надання методичної допомоги з пропаганди історичних рішень партії та уряду, вшануванні видатних осіб, надання порад у роботі з нагоди ознаменування суспільно-політичних подій. Будували роботу відповідно до вимог партійних, профспілкових і комсомольських організацій з мобілізації трудящих на виконання державних планів та соціалістичних зобов’язань.

У 60-ті роки семінарські заняття бібліотекарів спрямовані на оволодіння навичками й уміннями доводити книгу до кожного працюючого, кожної сім’ї, поліпшувати бібліотечне обслуговування молоді, залучати широку громадськість до співпраці з бібліотеками, проводити з читачами голосні читання, читацькі конференції, колективні обговорення книг. Готувалися сценарії на допомогу в роботі бібліотечних працівників масових бібліотек.

У 70-ті роки пріоритетним у роботі бібліотек і методистів стала діяльність, спрямована на реалізацію Постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» (1974).

Методисти виїжджали на місця і надавали допомогу бібліотекам щодо організації роботи на виробничих ділянках, проведення суспільно-політичних читань, створення пересувок з питань сільського господарства, кутків передового досвіду, кімнат юного читача.

Особливий акцент ставився на проведенні навчань бібліотечних працівників з питань інформаційно-бібліографічного обслуговування фахівців промислових підприємств, працівників сільського господарства. З метою методичного забезпечення цієї роботи на базі Великоцепцевицької масової бібліотеки проведено виїзний семінар за участю спеціалістів методичного відділу Рівненської обласної бібліотеки.

Стимулюється робота масових бібліотек. У цей період методисти беруть участь в організації проведення соціалістичного змагання за звання «Бібліотека

відмінної роботи» серед бібліотек району. Першими його удостоїлись бібліотеки сіл Полонне (Н.Ю. Андрущенко), Канониче (Г.І. Рибачик), Більська Воля (М.Р. Устимчик), Хиночі (В.І. Пінчук), Озеро (Н.С. Чернушко). З 1969 до 1985 року це звання вибороли колективи 18 бібліотек.

З 1972 до 2015 року на посаді методиста, завідувача методичного відділу незмінно працювала професіонал, ентузіаст, ветеран праці, наставник бібліотечних працівників – Віра Микитівна Тарасюк.

З проведенням у 1979 році централізації бібліотечної системи відчутно зростає роль методичної роботи.

Функції методичного центру виконує методичний відділ ЦРБ. У відділі працювали завідувачка Тарасюк В.М. і методист Сакова В.В.

Відділ оснащений наочними, методичними посібниками, обладнано стенди з інформацією про виконання планів, соціалістичних зобов'язань бібліотеками ЦБС, даними статистичного аналізу роботи бібліотек в динаміці.

Методична робота в умовах ЦБС включала: допомогу бібліотекарям ЦБС в оволодінні новими прийомами і методами роботи, виявлення і впровадження передового досвіду, організацію системи підвищення кваліфікації.

Починаючи з 80-років, методистами щорічно здійснювалося близько півсотні виїздів у бібліотеки-філії для надання методичної і практичної допомоги щодо покращення бібліотечної роботи.

Спеціалісти, які здійснювали виїзди, в окремому зошиті фіксували дату відвідування бібліотеки, зауваження щодо роботи бібліотеки-філії. За результатами виїздів готували звіти, доповідали директору ЦБС.

Здійснювалася методична допомога бібліотекам інших відомств. Відповідно до координаційного плану роботи методичного відділу ЦРБ та методичного кабінету районного відділу освіти, методисти районної бібліотеки брали участь у навчаннях, семінарах бібліотекарів шкільних бібліотек. Виступали з консультаціями, обмінювалися професійним досвідом.

Ознайомитися з новими надходженнями до бібліотек району мали змогу читачі і бібліотечні працівники зі щомісячного інформаційного бюлетеня «Нові книги», підготовленого методичним відділом ЦРБ та спрямованого в усі структурні підрозділи ЦБС. Видання допомагало доукомплектувати фонди необхідною літературою. Готувалися сценарії, методичні рекомендації на допомогу популяризації літератури з питань патріотичного та інтернаціонального виховання молоді, створення кімнат і кутків бойової і трудової слави, проведення суспільно-політичних читань.

Методичний відділ працює над реалізацією заходів щодо участі бібліотек в обласній естафеті героїчної слави «Ніхто не забутий, ніщо не забуте», присвяченій річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні, що передається з району в район, узагальнює методичні матеріали.

Проводяться навчання бібліотечних працівників, надається методична допомога зі створення ДІФ з питань сільського господарства, пропаганди науки і техніки, передового досвіду. Спеціалісти ЦНТІ запрошуються на методичні навчання бібліотечних працівників. Методисти надають консультації з питань

запровадження в практику роботи бібліотек індивідуального обслуговування користувачів за системою ВРІ.

У 80-х роках організаційно-методична робота спрямовувалась на удосконалення ідейно-виховної, культурно-освітньої та інформаційної діяльності бібліотек району, диференційованого обслуговування читачів, покращення формування, використання та збереження бібліотечних фондів в умовах централізації.

Основні напрями методичної роботи цього періоду – впровадження НОП і державних стандартів в практику роботи бібліотек району, методичне забезпечення перерозподілу книжкових фондів з метою вирівнювання забезпечення книгами, їх переоблік, організації каталогів і картотек, розширення форм і методів популяризації літератури, впровадження керівництва читанням.

Кожен методист мав конкретні обов'язки в структурі Ради при директорі. У коло питань входило: погодження і затвердження нормативних документів, аналіз роботи бібліотек та прийняття рішень щодо покращення роботи закладів на засіданнях ради.

Щоквартально методичним відділом ЦРБ готувалися інформації для проведення засідань Ради з питань культурного будівництва при районному відділі культури.

Важливого значення в методичній роботі набуває питання підвищення професійного рівня працівників ЦБС. Щорічно проводилось до 5 семінарів, наради, стажування новопризначених працівників. Організовувалися семінари на базі кращих бібліотек: Каноницької, Нетребської, Великоцепцевицької, Озерської, Сопачівської. Проводилися кущові районні семінари, взаємоперевірки діяльності бібліотек Володимирецького і Зарічненського районів. Видаються буклети кращого бібліотечного досвіду, тематичні сценарії.

Відділом створюється інформаційний портрет району.

Впродовж 90-х років помітно змінюються форми методичної роботи. У практику роботи методичної служби входить організація «круглих столів», клубів за інтересами, конкурсів професійної майстерності «Кращий за професією», інтерактивних занять.

Для бібліотекарів системи проводяться районні семінари бібліотечних працівників «Бібліотечні фонди: формування і збереження», «В нове століття – з кращими традиціями і інноваціями», «Соціокультурний обрис бібліотеки: нові вимоги, нові методи, пошук шляхів майбутнього».

Методичним відділом вивчається кращий досвід роботи бібліотек-філіалів на базі яких діють школи передового досвіду: «Формування і використання книжкового фонду масової бібліотеки» (с. Дубівка), «Індивідуальна робота з читачами та керівництво читанням у бібліотеці» (с. Нетреба). Заняття обласної школи керівника «Бібліотека в процесі трансформації» (2001р.) проведено на базі бібліотек Володимирецької ЦРБ.

Об’єднання публічних і шкільних бібліотек в централізовану систему публічно-шкільних бібліотек (2002р.) суттєво змінило роботу бібліотек системи і роботу методичного відділу ЦРБ.

Методичним центром впорядковується регламентуюча документація: посадові інструкції бібліотечних працівників, Положення про публічно-шкільну бібліотеку, Правила користування публічно-шкільною бібліотекою, графік роботи публічно-шкільної бібліотеки.

Проводяться навчання для новопризначених бібліотечних працівників, особливо з числа працівників шкільних бібліотек, які ввійшли у підпорядкування відділу культури, зокрема практичні заняття з упорядкування довідково-бібліографічного апарату об’єднаних фондів публічно-шкільних бібліотек.

За безпосередньої участі методичного відділу на базі Володимирецької ЦРБ проходить заняття обласної школи керівника «Бібліотека і світ інформації» (2004р.).

Запровадження комп’ютерних технологій у бібліотеках – особлива сторінка в методичній роботі. Потребувало вирішення питання подолання психологічного бар’єру щодо впровадження ІКТ в практику роботи особливо сільських філій. Були організовані та проведені численні заняття з основ комп’ютерної грамотності, підготовлено методичні поради для бібліотекарів «Навчання основам комп’ютерних знань: уроки для початківців». Першими комп’ютеризованими бібліотеками стали філії в селах Каноничі, Городець, Антонівка.

Продовжують виходити методично-бібліографічні матеріали, поради, сценарії, електронні презентації, здійснюється обмін кращим бібліотечним досвідом.

Вводяться нові форми навчання бібліотечних працівників: тренінги, методичні дні, навчання в групах з проблемних питань, дистанційне консультування, вебінари.

Проведено навчання бібліотечних працівників на базі Каноницької публічно-шкільної бібліотеки «Використання ресурсів мережі Інтернет на допомогу навчальному процесу» (2004 р.).

Методичний відділ ЦРБ долучається до проведення Всеукраїнської науково-практичної конференція директорів державних та обласних універсальних наукових бібліотек «Використання нових технологій – зростання іміджу сучасної бібліотеки» (2004 р.), що проходила на базі центральної районної бібліотеки, публічно-шкільних бібліотек с. Каноничі, Антонівка.

У центрі уваги методистів постають такі теми навчань: створення електронних баз даних, електронних записів для ЕК з прикріпленням повних текстів (АБІС ІРБІС-64), контент сайту Володимирецької ЦСПШБ, веб-сторінок публічно-шкільних бібліотек, створення буктрейлерів, електронних презентацій, популяризації ресурсів і послуг бібліотек у соціальних мережах, робота у Вікіпедії тощо.

Активізується робота методичного відділу з навчання кадрів проектній діяльності та надання допомоги при підготовці проектів, в реалізації бібліотеками-переможцями заходів районного проекту «Медіа-центри в структурі централізованої бібліотечної системи», проектів програми «Бібліоміст», грантів голови обласної ради, обласної державної адміністрації для творчо обдарованої молоді.

Кращий досвід роботи бібліотек висвітлюється методичним відділом у професійних виданнях: журналі «Бібліотечна планета», «Шкільна бібліотека», на сторінках обласних газет, районної газети «Володимирецький вісник», збірника «Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи», в мережі Інтернет, виявляється для представлення на конкурсі інноваційного бібліотечного досвіду «Бібліофест».

Методичним відділом підготовлені біобібліографічні покажчики серії «Літературне краєзнавство»: «Іван Сидорчик: життя і творчість», «Єва Хутка», «Віктор Мазаний: погляд зблизька», «Він жив серед нас» (до 50-річчя від дня народження Михайла Дубова), рекламні буклети «Наші послуги», досвід роботи бібліотек району, альбоми-проспекти, дайджести.

Методистами Вірою Тарасюк, Галиною Швирид у 2005 році зібрано, впорядковано і видано збірник «Дім, де зігріваються серця: Сторінки історії та сучасності бібліотек». Видання містить відомості про бібліотеки системи, бібліотекарів району та методистів[5], які забезпечували розвиток галузі району.

Використані джерела:

1. Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи: Збірник статей. – Рівне : Перспектива, 2004. – 91 с.
2. Дім, де зігріваються серця: Сторінки історії та сучасності бібліотек. – Володимирець: Володимирецька районна друкарня, 2005. – 47 с.
3. Історія бібліотечної справи: Збірник статей і тез доповідей. – Рівне, 1999. – 111 с.
4. Кузьменко Є. Зустріч була цікавою і корисною / Є. Кузьменко // Володимирецький вісник. – 2001. – № 47 /13 черв./. – С. 1.
5. Цуріна І. Традиційна нарада : Конференції. Семінари. Читання / І. Цуріна // Бібліотечна планета. – 2004. – № 4 – С. 24.
6. Тєтєнєва Г. Бібліотечний цвіт України у нас / Г. Тєтєнєва // Володимирецький вісник. – 2004. – 12 лист. – С. 4.
7. Хутка Є. Бібліотека і світ інформації / Є.Хутка // Культурно-дозвіллєві комплекси Володимирецького району. – 2004. – № 4. – С. 24–25.
8. Хутка Є. Реалії нашого життя / Є.Хутка // Володимирецький вісник. – 2004. – 2 жовт. – С. 6.

[5] В різні періоди бібліотечної діяльності методичну роботу в районі здійснювали і здійснюють Софія Крупицька, Надія Симонюк, Марія Ковальчук, Віра Тарасюк, Марія Волчецька, Любов Ясинська, Ніна Мирончук, Валентина Сакова, Валентина Міцута, Галина Швирид, Марія Дуляницька, Юрій Ковалець, Тетяна Севастянюк, Людмила Босик, Світлана Римарчук, Ілона Курач, Ірина Соловей.

Неопубліковані матеріали:

Звіт про роботу Володимирецької масової бібліотеки за 1961 рік.

Звіт про роботу Володимирецької районної бібліотеки за 1972 рік.

Крупицька С. Історія Володимирецької районної бібліотеки 1939-1978 рік: Рукописні матеріали.

Пояснювальна записка до річного звіту Володимирецької ЦБС за 1979 рік.

Текстовий звіт про роботу Володимирецької ЦСПШБ за 2008 рік.

Тарасюк В.М. З історії методичної роботи в районі (1972-1989 рік) : Спогади: рукописні матеріали.

ГОЩАНСЬКИЙ РАЙОН

В.О. Москалик, провідний
методист Гощанської ЦРБ

Становлення бібліотечного обслуговування в Гощанському районі у ХХ ст. розпочалось у післявоєнний період. Першим організатором відновленої районної бібліотеки[6] в лютому 1947 р. стала Захарчук Надія Миколаївна. В архівних документах зазначається ім'я методиста 1956-1959 років. Це була Л. Самончик.

З 1961 року методистом призначено Мілію Нургаязівну Музичук. Саме у 1960-х роках відбулися зміни в адміністративному устрої: об'єднання 1963 року Гощанського, Корецького, Острозького районів в один – Гощанський, що викликало значні труднощі в роботі методичної служби. Бездоріжжя, відсутність транспорту, велика кількість бібліотек тощо. Проте методисту вдавалося відвідати кожну бібліотеку, надати консультацію, практично допомогти колегам.

У цей період діяльність бібліотек спрямовувалася на активну пропаганду творів класиків марксизму-ленінізму, діячів КПРС, комуністичне, патріотичне, інтернаціональне, трудове, правове, естетичне виховання, посилення краєзнавчої роботи. По кожному напряму розроблялися методичні поради, рекомендації, консультації. Проводилися дводенні семінари. Здійснювалися виїзди в сільські бібліотеки з метою надання методично-практичної допомоги.

У 1973 році, можливо вперше, на базі районної бібліотеки пройшов обласний семінар з виїздом у сільську бібліотеку с. Франівка. Бібліотечні працівники області опановували специфіку інформаційної роботи на допомогу сільському господарству, створення довідково-інформаційних фондів на допомогу виробництву, обслуговування абонентів індивідуальної та групової інформації.

Відповідно до постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек в комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» у 1978 році була створена Гощанська централізована бібліотечна система.

Завдяки щоденній творчій праці методистів бібліотеки стали соціально-культурними центрами, у той час вони були опорою партійних організацій.

Методичні заходи організовували роботу бібліотек так, щоб допомогти кожному читачеві задовольнити його запити й літературні уподобання.

Діяли методична і міжвідомча ради. Методисти працювали над створенням нового бачення методичної служби та сучасної бібліотеки, пріоритетними функціями котрої були: консультативна, інформаційна, впроваджувальна, педагогічна, організаційна, контрольна, аналітична.

Виявлявся, узагальнювався та впроваджувався передовий досвід, щомісячно в районній газеті випускалася сторінка з досвіду роботи бібліотек району.

[6] Районна бібліотека була відкрита у 1940 році та зруйнована під час Другої Світової війни.

Протягом років на базі бібліотек сіл Красносілля, Курозвани, Бугрин, Синів, Бабин діяли школи передового досвіду з питань організації бібліотечного фонду, пропаганди літератури на допомогу виробництву, атеїзму, природничих знань, інформаційно-бібліографічної роботи, естетичного виховання молоді. Великим досягненням була організація трибуни передового досвіду. Тут відбувався обмін досвідом, зустрічі з творчими особистостями. З 1989 року проводяться методичні заходи з впровадження платних послуг у бібліотеках.

Методично забезпечувалась організація соціалістичного змагання серед бібліотек району. Звання «Бібліотека відмінної роботи» носили більше 50 відсотків бібліотек. Соціалістичне змагання району проводилось із Здолбунівським районом.

Щороку підводячи підсумки зробленого у сфері бібліотечного обслуговування користувачів, дирекція, відділ організаційно-методичної та інформаційно-бібліографічної роботи визначають перспективи подальшого розвитку галузі, окреслюють проблеми, що потребують розв'язання.

У центрі професійної уваги постають питання якості бібліотечного обслуговування, матеріально-технічної бази бібліотек, раціонального використання бюджетних коштів, розвитку фондів, задоволення інформаційних потреб користувачів, якісного складу кадрів та стану бібліотечної мережі.

На початку 2000-х відбулася реорганізація системи бібліотечного обслуговування населення шляхом об'єднання публічних і шкільних бібліотек в єдину ЦСПШБ.

Завдяки злагодженій роботі методичної служби району процес реорганізації позитивно вплинув на якість та результативність обслуговування користувачів, організацію роботи сільських філій.

У сільській місцевості створено модель бібліотеки: ПШБ із функціонуванням пунктів видачі та книгоношення у сусідні села. Така форма не є чимось новим, але в нових умовах набула важливого значення для забезпечення громади книгою. Постало питання пошуку нових форм роботи, залучення нових груп користувачів, які раніше не відвідували бібліотеку або втратили інтерес.

Особливої значимості набуло навчання кадрів. Для працівників системи проводяться семінари, наради з актуальних питань бібліотечної роботи, що виникають в процесі діяльності бібліотек, дні фахових знань, методичні дні, дні відкритих дверей для працівників ПШБФ, стажування працівників ПШБФ у підрозділах ЦРБ, ЦРДБ, дні спеціалістів, дні дисципліни. Діють «Школа методиста» та «Бібліотечний ліцей».

Найбільш корисними для працівників бібліотек стали семінари-практикуми «Бібліотечні технології: від методики до практики», «Стратегія розвитку публічно-шкільної бібліотеки на сучасному етапі», «Формування правової культури молодого покоління», «Від інформації до знань: впровадження новітніх технологій та інноваційних форм бібліотечно-бібліографічного обслуговування молоді», «Публічно-шкільна бібліотека-філія в селі – центр дозвілля та творчості юних користувачів», «Діяльність публічно-шкільних бібліотек на допомогу забезпеченню навчально-виховного процесу», «Робота

бібліотек в умовах інформаційного суспільства», «Краєзнавча діяльність бібліотек».

З кожним роком тематика навчальних заходів розширюється: фандрейзинг, проектна діяльність, ІКТ в бібліотечній діяльності, створення власних електронних ресурсів, бібліотечний маркетинг.

З 2012 року відновлено практику проведення семінарів-практикумів на базі сільських ПШБ. Наведемо теми таких заходів: «Зв'язки публічно-шкільної бібліотеки з громадськістю, як елемент бібліотечної політики» на базі ПШБФ с. Бочаниця, семінар-практикум на тему «Сучасна бібліотека: формула успіху» на базі ПШБФ с. Жаврів, семінар-практикум на тему «Бібліотека – простір для читання та розвитку особистості» на базі ПШБФ с. Малинівка, семінар-практикум на тему «Бібліотека і молодь нові потреби, нові вимоги» на базі ПШБФ с. Тучин.

Набуває практики проведення семінарів спільно з працівниками клубних установ. Такі заходи проведено на базі ПШБФ та філій РОКД сіл Воскодави і Терентіїв.

Схвалення у працівників бібліотек набуло проведення майстер-класів, що дозволяють отримати нові практичні знання: «Тренінги у бібліотеці. Я роблю це так…» у ПШБФ с. Посягва, «Бібліотека і духовність. Виготовлення писанок» у ПШБФ с. Терентіїв, «Створення любительських об'єднань і клубів за інтересами. Робота євроклубу «Співдружність» у ПШБФ с. Горбаків.

Семінарські заняття ввібрали в себе консультації методистів і провідних спеціалістів ЦРБ, презентації базових бібліотек, практичні заняття, розбір домашніх завдань, обговорення, зустрічі з представниками місцевої влади та дирекцією ЗНЗ. Готуються та тиражуються буклети чи інформаційні листи з описом досвіду роботи даної бібліотеки.

На базі Гощанської ЦРБ у рамках проекту РОВ УБА «Електронні послуги для сучасних людей», що реалізується на впровадженні ініціативи «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування», проведено навчання спеціалістами РОУНБ для голів сільських рад та бібліотечних працівників з освоєння елементів електронного урядування та впровадження електронних послуг. Як результат, розширився спектр електронних адміністративних послуг та он-лайн сервісів через доступ громадян до офіційної інформації. У ЦРБ організовано роботу сучасного НТЦ, де бібліотекарі та відвідувачі можуть здобути навички використання електронних сервісів.

У рамках відзначення англійської мови в Україні (2016) методична служба спільно з центральною районною бібліотекою для дітей започаткувала цикл ігрових навчань для дошкільників «English is fan» у сільських філіях.

Актуальним у роботі методичного центру сьогодні є постійний пошук нових форм роботи, шляхів залучення нових груп користувачів, організація дозвілля населення з використанням новітніх технологій, розвиток інноваційних послуг для вирішення інформаційних та життєвих потреб громадян.

У полі зору методичного центру соціальна робота бібліотек. Проведена низка тренінгів щодо створення з аудіо подкастів. 14 бібліотекарів навчилися створювати та редагувати звукові файли.

Методична служба забезпечила участь та перемогу бібліотек у конкурсах, проектах, зокрема: «На один день в Європу», «100 тисяч книг для сільських українських бібліотек від Фундації Дарини Жолдак» (ПШБФ с. Новоставці). Завдяки конкурсу «Бібліофонтан» від видавництва «Фонтан казок», бібліотеки отримали в подарунок від сучасної письменниці Оксани Лущевської 56 книг її видання «Вітер з-під сонця», конкурс «Книгоманія» (ПШБФ с. Тучин, Синів) представив своїх користувачів на обласному рівні), проект «Діалог у громаді» щодо організації роботи з внутрішньо переміщеними особами (проект методиста С. Стахова) було відзначено. Читачі наших книгозбірень ПШБФ у селах Федорівка, Дорогобуж стали призерами обласного фестивалю власної дитячої творчості «Провесінь».

Згадаємо також проект УБА «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в Пунктах європейської інформації в бібліотеках», у міжнародному Україно-литовському конкурсі малюнків «Здай кров заради життя» від Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Серце до серця» призером стала користувачка ПШБФ з с. Симонів Марія Ковальчук.

Підтримується робота клубів за інтересами та любительських об’єднань, котрих у книгозбірнях нараховується 17. На якісно новий рівень піднялася видавнича діяльність. Видано низку альбомів, буклетів із узагальненням досвіду бібліотек, краєзнавчих розвідок, календарів, біобібліографічних нарисів про життя і творчість місцевих літераторів.

Продовжується робота зі створення Web-сторінок комп’ютеризованих публічно-шкільних бібліотек. Методичним відділом запроваджено створення власних краєзнавчих пошукових проектів «Долі обпалені війною» (про ветеранів Другої світової війни), «З попелу забуття» (про спалені села Лідавка, Борщівка), «Небесний батальйон» (про воїнів-земляків які загинули в АТО). Інформація розміщена на сайті Гощанської ЦСПШБ. Бібліотекарі використовують ці матеріали при проведенні масових заходів з патріотичного виховання.

Роки, що минули, хоч і не були легкими для методичного центру, довели, що в особі методистів, кураторів, фахівців бібліотечна система має справжніх ентузіастів, вірних професійному покликанню. Вони змінюють на краще обличчя бібліотек, тож завдяки цьому не один заклад став перехрестям життєвих доріг і навіть сердець, де можна знайти для себе цікаву інформацію, прочитати гарну книгу, отримати дружню пораду, змістовно відпочити.

Бібліотекарі району завжди демонструють високі професійні знання, інтелектуальний рівень розвитку, творчий підхід до вирішення актуальних питань діяльності, досвід інноваційних форм і методів роботи. Їхній професіоналізм визначається і рівнем професійної компетентності методистів. Майже щороку методичним відділом організовуються конкурси професійної майстерності бібліотекарів, конкурси молодих бібліотекарів, що сприяє їхньому

самовдосконаленню, творчому розвитку. Працівникам бібліотек надається можливість самостійно визначити кращу бібліотеку чи бібліотекаря року, взявши участь в анкетуванні. Таким чином, працівниками сільських бібліотек було визнано кращими бібліотекарями року їхніх колег – працівників ПШБФ сіл Посягва, Чудниця.

ЦСПШБ в процесі постійних змін і перетворень. Методичний центр працює над пошуком нових ідей, впровадження яких відповідало б реаліям життя в інформаційному суспільстві XXI століття.

ДЕМИДІВСЬКИЙ РАЙОН

Л. Ковальчук, провідний методист Демидівської ЦСПШБ

Навчання бібліотекарів завжди було пріоритетним напрямом діяльності методичної служби Демидівської ЦСПШБ, працівники якої завжди знаходяться в пошуку сучасних форм навчання, інтерактивних методик, інноваційних підходів. Професійний розвиток сприяє становленню впевненого бібілотекаря від якого залежить роль бібліотеки в житті місцевої громади.

Розвиваючи свій потенціал та ініціюючи впровадження багатьох інновацій, центральна районна бібліотека, як методичний центр бібліотек району, прагне передати сільським бібліотекам накопичений та запозичений досвід, організовуючи численні заходи, спрямовані на підвищення фахового рівня бібліотечних кадрів. Система підвищення кваліфікації працівників району враховує потреби всіх ланок бібліотечного персоналу.

Найбільш успішними є тренінги з використанням ІКТ, наприклад: «Роль медіа освіти у формуванні інформаційної компетентності бібліотечних працівників», «Бібліотека і суспільство: нові часи, нові вимоги», «Перспективи удосконалення бібліотечного обслуговування молоді», «Моя бібліотека у Вікіпедії» та ін.. На заняттях учасники отримують нові практичні навички, обмінюються досвідом роботи, отримують практичні поради та методичні рекомендації.

Традиційно впродовж року проводяться наради з планування та звітності. На нараді з планування окреслюються основні завдання на наступний рік, планові показники, визначаються знаменні та пам’ятні дати, пропагуються нові форми і методи роботи. У звітний період підводяться підсумки, обговорюється досвід роботи, відзначаються кращі бібліотекарі.

Практикуються виїзні семінари-практикуми на базі публічно-шкільних бібліотек: «Роль і місце бібліотек у формуванні національної свідомості, патріотичному вихованні молоді» (Вовковиївська ПШБ), «Роль публічно-шкільної бібліотеки у формуванні творчого, духовного та патріотичного розвитку особистості» (Княгининська ПШБ), «Сільська бібліотека – центр освіти, культури, дозвілля» (Рогізненска ПШБ), «Краєзнавство і туризм в контексті діяльності публічно-шкільної бібліотеки» (Хрінницька ПШБ) та ін. Такі заходи стимулюють бібліотекаря-господаря показати колегам свої досягнення та набутки, розкрити особливості співпраці з місцевою владою, організаціями та установами, читацьким активом села. Учасники таких семінарів обмінюються досвідом, займаються на практичних заняттях та обговорюють проблемні питання. Варто зазначити, що відповідні системні заходи проводяться на базі сільських бібліотечних установ із залученням представників органів влади та жителів села.

Традиційними формами професійного навчання бібліотекарів Демидівщини є години методичного консультування, виїздів на місця, стажування

новопризначених працівників та тих, які потребують методичної та практичної допомоги.

Одним із пріоритетних напрямів роботи бібліотек району стала краєзнавча діяльність – важливий компонент національного виховання дітей та молоді. Цій тематиці було присвячено семінар-практикум «Краєзнавча робота бібліотек: сучасний аспект». Особлива увага в питаннях методичного забезпечення краєзнавчої діяльності бібліотек, збереженні культури, історії краю надається збору, систематизації та представленні інформації. Зібрані матеріали історичної краєзнавчої пошукової діяльності бібліотек району, зокрема, узагальнені короткі нариси «Мій рідний край – земля моїх батьків», історико-краєзнавчий опис «Пам'ятники, пам'ятні знаки Демидівщини» тощо.

Позитивну роль у системі методичного забезпечення відіграє тісна співпраця з обласними бібліотеками, участь в обласних семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, скайп-консультуваннях, Школі молодого бібліотекаря. Також невід'ємною частиною системи підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців є участь в обласному конкурсі професійної майстерності «Бібліофест», що сприяє розвитку творчої ініціативи та виявленню найкращих професіоналів. Досвід проведення конкурсів переконливо свідчить, що такі заходи надзвичайно ефективні, мотивують до нових творчих пошуків.

Особливими методичними заходами стали майстер-класи, що доповнюються показом відеоматеріалів. Вони спрямовані на отримання практичних навичок для подальшого застосування в бібліотечній практиці, зокрема роботі в малих групах: «Країна бантиків у техніці канзаши» (Вербенська ПШБ), новорічні атрибути своїми руками «Різдвяною казкою до щастя і добра» (Демидівська ЦРБ), «Скрапбукінг своїми руками» (Рогізненська ПШБ).

Освоєння нових інформаційних технологій є одним з найважливіших напрямів сучасної професійної освіти бібліотекарів. На базі ЦРБ відбулося навчання бібліотекарів «Електронна система моніторингу базової мережі публічних бібліотек України (ЕСМаР) та «Організація роботи центрів обслуговування громади електронною інформацією».

Сьогодні бібліотечні працівники якісно забезпечують інформаційні запити і потреби користувачів, готові запропонувати інноваційні бібліотечні послуги.

\

ДУБЕНСЬКИЙ РАЙОН

Ю. Г. Кирильчук, завідувачка відділу
організаційно-методичної роботи Дубенської ЦРБ

Дубенський район був першим, на базі якого на початку 70-х років XX ст. було проведено експеримент із впровадження централізації бібліотек. Спочатку централізацію було впроваджено в бібліотеках Мирогощанської сільської ради, а з 1 січня 1976 року всі бібліотеки району перейшли на централізовану систему обслуговування населення.

Були утворені нові відділи: методично-організаційної та інформаційної роботи, комплектування та обробки літератури. В умовах централізації головна увага працівників бібліотек була зосереджена на покращенні організації обслуговування населення книгою, на охоплення читанням дорослого населення та дітей шкільного віку.

Упродовж наступних років робота бібліотек характеризувалася піднесенням рівня керівництва читанням, вдосконаленням диференційованого підходу до різних груп читачів. У 1982 році на базі бібліотек Дубенського району обласна наукова бібліотека проводила соціологічне дослідження «Динаміка читання і читацького попиту в масових бібліотеках».

1984 року в Дубенському районі був організований відділ обслуговування спеціалістів народного господарства як структурний підрозділ центральної районної бібліотеки при районному будинку НТІ (науково-технічної інформації), що отримав назву «Відділ технічної літератури». Він став координаційним центром для бібліотек-філій ЦБС щодо популяризації літератури з питань економіки і виробничої тематики. На його базі проводилися районні та обласні семінари, практикуми бібліотечних працівників. Завданням відділу технічної літератури стало максимальне підвищення технічної та економічної освіти споживачів.

Відділ комплектувався лише спеціальною літературою: технічною, сільськогосподарською, економічною, підручниками, довідниками з урахуванням потреб місцевих спеціалістів. Крім того, у відділ надходили інформаційні листки, тематичні добірки інформації, реферативні журнали всесоюзних, республіканських, обласних видань, багато спеціальних журналів і газет. Усе це давало змогу постійно тримати в курсі новинок в усіх галузях господарства і управління відвідувачів, знайомити їх з кращим зарубіжним досвідом.

План роботи відділу передбачав систему заходів, куди входило проведення днів інформації, днів спеціаліста, забезпечення груповою та індивідуальною інформацією окремих спеціалістів. Вся робота з популяризації літератури і задоволення виробничих потреб проводилася спільно з Будинком НТІ, міською радою товариства винахідників і раціоналізаторів, базовим клубом самодіяльної технічної творчості.

Зокрема, на трикотажній фабриці був проведений день спеціаліста «Самофінансування – метод раціонального господарювання», в будинку НТІ – дні інформації за участі провідних спеціалістів міста та району. З виробничим колективом Смизького деревообробного комбінату (ДОКу) бібліотекою було укладено договір про творчу співдружність. Ним передбачалося здійснення комплексу заходів відповідно планів соціального і техніко-економічного розвитку колективу: днів якості, днів спеціаліста. У паркетному цеху ДОКу було проведено засідання з обміну передовим досвідом «Стратегія прискорення: новаторство, досвід, проблеми».

Проводилися дні інформації з учнями СПТУ-27. Оскільки Дубенський район на той час був агропромисловим, кабінет НТІ тісно співпрацював із спеціалістами районного агропромислового об'єднання (РАПО), спільно організовувалися виїзні дні спеціаліста, дні інформації, дні культури на фермах, столи передового досвіду. Так, у 1988 році для спеціалістів колгоспів і радгоспів в кабінеті НТІ відбувся день спеціаліста «Нові форми оплати праці в сільському господарстві», після проведеного заходу 4 спеціалісти виявили бажання отримувати індивідуальну інформацію. Щомісячно проводились дні самопідготовки.

Відділ НТІ[7] спільно з методичним відділом бібліотеки проводили заходи з підвищення кваліфікації для бібліотечних працівників району, зокрема семінари. На базі бібліотеки с. Софіївка діяла школа передового досвіду з питань пропаганди сільськогосподарської літератури.

На початку 90-х років на базі бібліотеки с. Варковичі відкрито школу з народознавства, котра працювала впродовж трьох років. В школі було проведено низку цікавих, змістовних заходів, наприклад: «Свято Андрія», літературно-фольклорне свято «А вже весна, а вже красна», літературний вечір «Дівчина і легенди», присвячений Марусі Чурай. З учнями школи було проведено свято української мови «Мово рідна, слово рідне», урок народознавства «І на тім рушникові...». У бібліотеці оформлена кімната з народознавства, що функціонує досі.

При методичному відділі ЦРБ було відкрито школу молодого бібліотекаря, котра стала основою навчання молодих кадрів. Згодом вона почала працювати в новому форматі – як школа професійної майстерності, що діє і сьогодні. Серед основних її завдань: навчання та актуалізація знань бібліотекарів, обмін досвідом між бібліотечними працівниками. Впродовж останніх двох років відбулись такі виїзні заняття: «Місце і роль бібліотеки в культурно-дозвіллєвій діяльності села» на базі бібліотеки-філіалу с. Малі Сади, «Інтернет–центр публічної бібліотеки: забезпечення інформаційних потреб користувачів» на базі бібліотеки-філії с. Рачин та «Бібліотечно-інформаційне обслуговування: нове бачення» на базі бібліотеки-філії с.Молодаво-3, «Публічна бібліотека: формування культурно-інформаційного простору» на базі бібліотеки-філії села Тараканів та «Бібліотека для наймолодших: адаптація до вимог дитячої

[7] Відділ НТІ був ліквідований у 2008 році.

аудиторії» на базі бібліотеки-філіалу с. Бортниця. Проводилися тренінги, практикуми, майстер-класи.

Нині при бібліотеці діє проблемно-творча лабораторія, було проведено, наприклад, заняття «Від бібліофобії до бібліоманії: популяризація книги і читання в бібліотеці» на базі бібліотеки-філії с. Соснівка.

У 1999 році методичний відділ ЦБС розпочав проведення конкурсу бібліотечної майстерності «Кращий за професією», що став традиційним і проводиться досі. У цей же період започатковано щорічне проведення районного свята до Всеукраїнського дня бібліотек.

Методичним відділом ЦРБ на базі бібліотеки с. Тараканів було відкрито лабораторію передового досвіду з питань платної діяльності бібліотек.

У 2003 році методичним відділом розпочато роботу над проектом «Дубенщина – сторінки історії та сучасність», в межах якого розпочато видання серії буклетів «Народні умільці Дубенщини», «Село моє – краплиночка на карті», в яких зібрано досі невідомі сторінки історії сіл Дубенщини. Ці серії буклетів випускаються і в даний час. У 2015 році було започатковано нову серію буклетів «Хоробрі серця», присвячених героям АТО Дубенщини, які загинули на Сході України. Усього було випущено 4 буклети.

Методичний відділ надає активну консультативну допомогу у написанні проектних заявок на конкурси різного рівня, проводить групові та індивідуальні навчання, завдяки чому бібліотеки Дубенщини неодноразово ставали переможцями.

2015 року, напередодні Всеукраїнського дня бібліотек, у ЦРБ відбувся районний тур обласного фестивалю-конкурсу інноваційного досвіду «Бібліофест», де одним з організаторів виступив відділ організаційно-методичної роботи. Також у 2015 році Дубенською ЦРБ були випущені бібліографічні покажчики, а саме: «Любов Пшенична – берегиня літературного слова» з нагоди ювілею, «Терези долі» підготовлений з нагоди ювілею Олександра Матвійчука, «Археологія – моє життя». Було випущено буклет із серії «Територія здоров'я» на тему «Оздоровлення бджолами: вуликотерапія».

Список використаних джерел:

1. Роточкова Т. Спільно з будинком НТІ // «Червоно зірка». – 1988 р. – №163. – 14 жовтня. – С. 3.
2. Історія бібліотек Дубенщини. – Дубно : [б. в.], 2006. – 19 с.

ДУБРОВИЦЬКИЙ РАЙОН

М.І. Ромаш, директор Дубровицької ЦСПШБ
Л.В. Соя, провідний методист Дубровицької ЦРБ

У кожній країні в різні періоди бібліотеки виконували важливу духовну місію – бути дзеркалом і пам'яттю народу, держави, центрами їхньої духовності. У 1950-1959 роках при Дубровицькому відділі культури функціонувало понад 100 бібліотек, у тому числі: 2 «зональні» книгозбірні: Зарічненська та Володимирецька. У цей період значно активізувалася робота районної бібліотеки. Для підвищення кваліфікації працівників проводилися щомісячні дводенні семінари бібліотечних працівників з метою підвищення професійного та інтелектуального рівня згідно програми обласного управління культури. Здійснювалися виїзди працівників районної бібліотеки в сільські бібліотеки з наданням методичної і практичної допомоги на місцях. Із спогадів працівників районної бібліотеки Чирук Н. Г. та Люборець Є. О.: «...виїзди здійснювалися в села трьох районів: Володимирецького, Зарічненського та Дубровицького. Часто виїзди тривали по 3-5 днів, адже автосполучення до більшості сіл (хуторів) не було і доводилося йти пішки, не зважаючи на бездоріжжя, морози, дощі, заметілі...».

На початку 60-х років бібліотекарі району займалися впорядкуванням книжкових фондів, залученням читачів до бібліотек, проводили подвірні обходи. Зверталася серйозна увага на підвищення професійного рівня працівників, адже в основному освіта бібліотечних працівників була 4-8 класів. У центрі уваги – здобуття фахової освіти у Дубнівському училищі культури. З метою підвищення професійного та інтелектуального рівня працівників бібліотек на одному із практикумів в лютому 1960 р. був проведений показ спектаклю «Сорочинський ярмарок» за участю бібліотекарів.

У 1963-1965 рр. внаслідок реорганізації територіальних меж, Володимирецька і Зарічненська зональні бібліотеки стають самостійними районними бібліотеками. При Дубровицькому відділі культури залишається 38 сільських бібліотек, районна бібліотека для дорослих та бібліотека для дітей. У той час завідувачем Дубровицького відділу культури був Карпець Р. М.

Значна увага надавалась реорганізації бібліотечної справи в районі. З цією метою в районі створено 21 опорну бібліотеку. Формуються сімейні картотеки, проводиться робота з атеїстичної агітації населення, популяризується передовий досвід, створюються куточки передового досвіду, випускаються листки трудової слави, «Блискавки».

У 1965 році Дубровицьку районну бібліотеку для дорослих розташовують у приміщення парткабінету по вул. Комуністичній, 22, де вона знаходилася до 1985 року, а з 1985 року і донині заклад розміщується по вулиці Воробинській, 9 в окремому приміщенні загальною площею 200 м^2 – із 8 кімнатами: окремо виділено абонемент, читальну залу, методичний кабінет, відділ комплектування та обробки літератури.

Робота бібліотек націлювалась на пропаганду рішень з'їздів КПРС. Тут для відзначення цих дат рекомендувалися заходи, організовувалися суспільно-політичні читання. За добре поставлену роботу, в зв'язку з відзначенням ювілеїв радянської влади, за досягнуті успіхи бібліотекам присвоювались звання «Бібліотека відмінної роботи».

У 70-х рр. XX ст. реалізувалася «Програма централізації бібліотек системи Міністерства культури». У 1978 році в районі була проведена централізація бібліотечної мережі, що об'єднала 48 бібліотек і надалі стала називатися ЦБС Міністерства культури. Структура Дубровицької ЦБС складалася з центральної районної бібліотеки, районної бібліотеки для дітей, бібліотек-філій, пунктів видачі та пересувних бібліотек. Конкретний перелік бібліотек, що входив до ЦБС визначався виконкомом місцевих рад народних депутатів.

У період повної залежності бібліотек від партійних та керівних органів основними завданнями були: комуністичне виховання трудящих, пропаганда соціалістичного способу життя, формування наукового світогляду, пропаганда рішень з'їздів, партійних документів, матеріалів Конституції, що проходили циклами суспільно-політичних читань на теми: «Нові акценти комуністичного будівництва», з пропаганди продовольчої програми «Програма народного добробуту». Пропагувалася література про революційні і бойові традиції, патріотичне та інтернаціональне виховання, проводився цикл заходів: «Жити – Батьківщині служити». Популяризувалося бібліотечне краєзнавство: в усіх бібліотеках були оформлені краєзнавчі куточки: «Край мій – гордість моя», «У цім краю, де серцю мила пристань» тощо. Централізація відкрила нові можливості в удосконалені роботи бібліотек на допомогу виробництву.

У ЦРБ було створено відділ нестаціонарного обслуговування, що забезпечував книгою та інформацією віддалені заводи і фабрики. Пункти видачі літератури, що працювали двічі в місяць, були відкриті на заводі продовольчих товарів, льонозаводі, меблевій фабриці та гуртожитку житлового масиву бавовнопрядильників.

У 70-х рр. серед культосвітніх працівників дуже поширеним було змагання за присвоєння звання «Бібліотека відмінної роботи». У цей період увага методичного відділу була зосереджена на поліпшенні роботи бібліотек для здобуття цього почесного звання. Як результат, звання «Бібліотека відмінної роботи» було присвоєно закладам сіл: Бережниця, Берестя, Вербівка. Висоцьк, Залужжя, Лісове, Нивецьк, Орв'яниця, Осова, Сварицевичі, Селець, Трипутні, Тумінь, Удрицьк, Ясенець та районній бібліотеці для дітей.

У ці ж роки діяльність бібліотек спрямовувалась на посилення бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування спеціалістів та працівників сільського господарства. У 1974 р. на базі районної бібліотеки створено сектор пропаганди сільськогосподарської літератури, що став координаційним центром із забезпечення цієї роботи в районі.

Для кращого розповсюдження та впровадження передового досвіду в практику роботи сільських бібліотек розпочала роботу районна школа з питань пропаганди сільськогосподарських знань на базі бібліотек-філіай у с. Висоцьк,

с. Берестя; з питань довідково-бібліографічної та інформаційної роботи – на базі бібліотеки-філії в с. Орв'яниця; з питань формування, поліпшення, використання та збереження книжкових фондів – на базі бібліотеки-філії в с. Селець. На базі цих книгозбірень методичним відділом організовувалися навчання для бібліотекарів району. Здійснювалися виїзди в села, пріоритетні теми та проблемні питання розглядалися на раді відділу культури зокрема: «Робота бібліотек Колківської сільської ради на допомогу задоволенню інтересів читання у сфері дозвілля», «Бібліотеки Соломіївської сільської ради по морально-етичному вихованню молоді», «Про діяльність бібліотек Нивецької, Берестівської, Трипутнянської сільських рад по обслуговуванню ветеранів війни та праці, солдатських вдів, людей похилого віку» та інші.

Інформаційно-бібліографічну діяльність ЦБС очолила бібліограф Рудь Галина Петрівна. За її участі ЦРБ стала центром інформаційно-бібліографічної діяльності. Уся робота проходила в тісній співпраці з районним Будинком НТІ. В усіх бібліотеках системи були створені ДІФи. Бібліотека забезпечувала основні категорії читачів індивідуальною та груповою інформацією про нові надходження літератури. Щомісячно готувалися інформаційні бюлетені «Нові книги».

У 1977 році в районі проведена централізація державних і масових бібліотек. Це сприяло поліпшенню складу книжкових фондів, більш повному їх використанню, зміцненню матеріально-технічної бази книгозбірень. Функції методичного центру виконувала центральна районна бібліотека, до методичної роботи активно залучалися працівники інших структурних підрозділів районної бібліотеки та районної бібліотеки для дітей.

Мережа бібліотек у 80-х роках налічувала 48 закладів. Книжковий фонд – понад 600 тис. примірників. Кількість читачів – 46 тис. чоловік, 20 бібліотек носили звання «Бібліотека відмінної роботи». При 11 бібліотеках діяли клуби за інтересами, любительські об'єднання. Сільські бібліотекарі були частими гостями тваринників і механізаторів, на фермах обладнували пересувні книжкові виставки.

У 1983-1984 роках на базі Дубровицької ЦРБ проводилося всесоюзне соціологічне дослідження «Рекомендаційна бібліографія, як фактор освіти і виховання всебічно розвиненої людини». У практику роботи запроваджуються «Дні бібліографії», «Дні інформації». Окрім цього тісні творчі зв'язки підтримувала Дубровицька ЦБС у 80-х роках зі Столінською районною бібліотекою Брестської області (нині Республіка Білорусь). У період підготовки до 60-річчя створення СРСР працівники бібліотек спільно проводили тематичні вечори, читацькі конференції, усні журнали, цикли читань на теми: «Дружбою народів сильні», «Нерушиме наше братерство», «Нам вічно в дружбі жити». «Партія – наш рульовий» – такою була тема науково-практичної конференції, котру провели спільно Дубровицька ЦРБ зі Столінською ЦРБ. Великою популярністю серед читачів користувалися декади літератур братніх народів.

Своє професійне життя пов'язала з однією бібліотекою Тамара Сергіївна Бурлака, посівши посаду завідувачки Дубровицької районної бібліотеки, котру

очолювала впродовж 40 років. Уміння бачити перспективу сприяло піднесенню роботи бібліотек Дубровицького району на якісно новий рівень, їй вдалося об'єднати навколо себе творчий колектив, згуртувати його завдяки діловій атмосфері, творчій обстановці, доброму психологічному клімату. Довгі роки разом з нею працювали Геєць Т.Є., заступник директора по роботі з дітьми, Чирук Н.Г., завідувачка відділу комплектування, Ващишина Л.М. (бібліотекар с.Ясенець), Діжурко М.О. (с.Тумінь), Ютовець У.І. (Берестя), Радько Ю.І. (с.Нивецьк), Дем'янець Є.М. (с.Трипутні), Лобач С.С. (с.Удрицьк), Чуприніна О.П. (ЦРБ), Н.К. Дубінець (ЦРБ).

У 80-х роках методична робота була спрямована на вдосконалення ідейно-виховної, культурно-освітньої та інформаційної діяльності книгозбірень району, диференційоване обслуговування читачів, на покращення формування, використання та збереження бібліотечного фонду. Роки великих перемін, перебудови в усіх сферах життя і в бібліотечній галузі також. Протягом року до ЦБС надходило понад 45 тис. примірників книг, що розподілялися по сільським бібліотекам. Це були найкращі роки розквіту бібліотек у ХХ ст.

На початку 90-х років відбулася децентралізація та часткове скорочення мережі бібліотек, методичним відділом докладено чимало зусиль, щоб скорочення мінімальною мірою торкалося кваліфікованих бібліотечних працівників, фахівців своєї справи. Після проголошення незалежності України бібліотеки спрямовують діяльність на допомогу становленню української державності, відродженню національної культури. У червні 1995 року керівництво бібліотекою прийняла Люборець Євгенія Олександрівна, яка розпочала свою трудову діяльність в Дубровицькій районній бібліотеці на посаді завідувачки читальної зали в 1959 році, а з 1967 року – методист районної бібліотеки. Вона організовувала і спрямовувала всю діяльність бібліотеки для надання методичної та практичної допомоги бібліотекам району, підбору та виховання кадрів ЦБС. Головним для Євгенії Олександрівни на посаді директора ЦБС було: поліпшення комплектування книжкових фондів, покращення роботи з читачами, наочна популяризації книги, проведення соціокультурної діяльності бібліотеки. Євгенія Олександрівна робила все можливе, аби книга була наближена до кожної сім’ї.

З 1964 року працювала методистом у дитячій районній бібліотеці Галина Петрівна Рудь. Вона постійно виступала з методичними порадами на семінарах, нарадах, практикумах, здійснювала виїзди в села трьох районів з метою перевірки сільських бібліотек та надання практичної допомоги. Практична допомога зокрема надавалася з упорядкування та очищення книжкових фондів, залучення читачів до бібліотек, проведення подвірних обходів, а також роботи зі складання та ведення каталогів.

Інформаційна робота проводилась у тісному контакті з районним будинком НТІ. Окрім масової інформації в бібліотеці було добре налагоджено індивідуальне інформування читачів, для цього була створена картотека індивідуальної інформації. Відвідавши бібліотеку, читачі переглядали рекомендаційні бібліографічні посібники з описом нових матеріалів і відбирали

для себе потрібний матеріал. А працівники бібліотеки інформували читачів про нові надходження поштою або телефоном, така форма інформації давала змогу краще простежити за її ефективністю. На сторінках районних газет «Поліський маяк» та «Дубровицький вісник» систематично друкувалися інформаційні списки та огляди літератури, а також висвітлювалася діяльність бібліотеки.

Очолювала методичний відділ районної бібліотеки з 1968 до 2006 р. Чижевська Валентина Василівна, цій справі вона віддала 38 років свого життя. Для бібліотечних працівників району та області, саме вона є персоніфікованим образом Дубровицької ЦРБ. Кредо її життя: «Усе в житті тримається на чесності, доброзичливості, людяності, а найбільше задоволення – робити добро, служити людям». Упродовж трудової діяльності організувала і забезпечила всіма формами роботи методичну діяльність бібліотек району. Брала активну участь у визначенні основних напрямів у діяльності бібліотек на поточний рік і на перспективу, здійснювала аналіз роботи бібліотек і надавала консультативно-методичну і практичну допомогу, виявляла і впроваджувала в практику роботи бібліотек передовий бібліотечний досвід, нові форми і методи бібліотечної роботи; організовувала систему безперервної професійної освіти персоналу бібліотек, готувала та видавала методично-бібліографічні матеріали з актуальних проблем діяльності бібліотек.

У 2002 році згідно розпорядження обласної державної адміністрації від 22.07.2002 року №431 «Про реорганізацію бібліотечної мережі області», з метою удосконалення системи інформаційного забезпечення населення району, раціонального використання бюджетних коштів здійснюється реорганізація системи бібліотечного обслуговування населення шляхом об’єднання публічних і шкільних бібліотек в єдину централізовану систему публічно-шкільних бібліотек з підпорядкуванням відділу культури райдержадміністрації. Мережа бібліотек нараховує 38 книгозбірень: 36 публічно-шкільних бібліотек-філій, центральну районну бібліотеку, районну бібліотеку для дітей. У ході реорганізації 40 шкільних бібліотек стали підрозділами публічно-шкільних бібліотек.

Останнім часом помітно змінилися завдання і напрями методичної діяльності Дубровицької ЦРБ. Девіз методичного відділу сьогодні «Традиції + інновації», що вміло поєднує традиційні форми методичного впливу з абсолютно новими формами і методами роботи.

Система підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців ЦСПШБ постійно вдосконалюється шляхом організації навчання бібліотечних кадрів з оволодіння новітніми технологіями, навичкам інноваційної творчості. Завдяки професійному навчанню працівники ЦСПШБ набувають якостей сучасного фахівця, а це, перш за все, компетентність, здатність до організації роботи та її якісного планування, вміння своєчасно вносити корективи у свою діяльність.

У методичному кабінеті до уваги бібліотекарів – виставки нових методико-бібліографічних матеріалів «Бібліотеки Дубровицької ЦСПШБ в інформаційно-бібліотечному просторі», «Краєзнавчі аспекти в діяльності бібліотек», «Бібліотека – екологічний центр», «Молодь і книга: проблеми нового віку»,

«Діти, книга, бібліотека», «Влада. Бібліотека. Громада», «Сучасні інноваційні форми бібліотечної діяльності», «Бібліоновини», «Повір у себе» (методичні рекомендації на допомогу публічно-шкільним закладам для обслуговування людей з обмеженими можливостями), «Проектна діяльність бібліотек». У відділі сформовано фонд документів з різних напрямів бібліотечної діяльності «На допомогу бібліотекарю». Щороку передплачуються фахові журнали: «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум України», «Позакласний час», «Світ дитячих бібліотек», «Шкільна бібліотека», «Шкільний бібліотекар», «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр».

Однією з найбільш розповсюджених традиційних форм підвищення компетентності бібліотечних фахівців залишаються семінари-практикуми, тренінги, методичні дні, професійні діалоги, години взаємних порад, інформаційно-консультативні години, присвячені темам: «Удосконалення номенклатури платних послуг: за і проти»», «Роль книги у вихованні дітей в сучасній молодій сім'ї», «Бібліотека – центр інформаційної підтримки навчально-виховного процесу», «Бібліотечний репетитор» (папка практичних матеріалів), «Робота в офісних програмах пакету Microsoft Office», «Інтелектуальні інформаційні технології в бібліотечній справі», «Бібліотека як туристичний об'єкт». Семінари: «Публічно-шкільні бібліотеки району: різноманітність форм діяльності та єдність цілей», «Сучасна бібліотека – європейський рівень обслуговування» та ін. При ЦРБ працює «Лабораторія професійної творчості», її засідання з найактуальніших тем і проблем проходять щоквартально.

Щоб залишатися дієвою в культурному середовищі регіону, бібліотека повинна довести місцевій громаді власну затребуваність і важливість своєї роботи. Як цього досягти на практиці бібліотечні працівники району вчились під час практикуму «Публічно-шкільна бібліотека і громада: проблеми та перспективи співпраці». Особливою популярністю користуються серед бібліотечних працівників району майстер-класи, присвячені роботі з бібліотечними фондами «Стратегія формування бібліотечних фондів у сучасних умовах», де висвітлювались питання формування бібліотечних фондів.

Потужним імпульсом для розвитку бібліотечної системи стала участь 7 бібліотек району в конкурсах проектів Програми «Бібліоміст». Завдяки Програмі «Бібліоміст» бібліотеки району отримали 21 комп'ютер, надають широкий асортимент послуг з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, в т.ч. доступ до електронного каталогу, ресурсів та сервісів Інтернету. На сьогодні для послуг користувачів бібліотек – 43 комп'ютери, з безкоштовним Інтернетом в 21 бібліотеці району. 7 бібліотек приєднались до Всеукраїнської мережі Пунктів доступу громадян до офіційної інформації, активно включилися в процес розвитку електронного урядування на місцевому рівні та до ініціативи «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування».

Наявність комп'ютерної техніки дає можливість усім бібліотекам району створювати різноманітну друковану та інформаційну продукцію, що розповідає про їхню роботу та рекламує різноманітні соціокультурні заходи. За минулий рік було підготовлено більше 10 матеріалів, серед яких буклети, пам'ятки, бібліографічні списки, нариси, інформаційно-методичні матеріали; створено понад 10 електронних презентацій, що дуже добре доповнюють та пожвавлюють масові заходи бібліотек. Регулярне проведення оглядів нових надходжень методико-бібліографічних матеріалів, професійних журналів, тематичних оглядів сприяє розвитку самоосвіти бібліотекарів. Позитивну роль у підвищенні кваліфікації кадрів відіграє видавнича діяльність методично-бібліографічного відділу. Всі найважливіші актуальні питання, проблеми, що стосуються діяльності Дубровицької ЦСПШБ, виносяться на засідання ради при директорі, котрі проходять щоквартально. Проводяться Дні аналізу, під час яких підводяться підсумки діяльності за рік, півріччя, обговорюються недоліки, упущення, розглядаються шляхи їх подолання. Інформаційний простір методичної діяльності забезпечує інформаційну підтримку бібліотечного фахівця і створює сприятливі умови для формування його інформаційної компетентності. Цим цілям слугує сайт бібліотеки: http://dubrlibr.rv.ua/

Стабільною і ефективною формою методичної допомоги залишаються виїзди до бібліотек, під час яких виявляється стан бібліотечного обслуговування населення кожного населеного пункту, відбувається спілкування зі спеціалістами, надається консультативна, методична і практична допомога. До тематичних виїздів залучаються фахівці структурних підрозділів. За підсумком кожного виїзду розробляються рекомендації щодо усунення недоліків, встановлюються терміни виконання.

Досвід роботи методично-бібліографічного відділу доводить, що публічні бібліотеки району навчилися бути мобільними і своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві. Сьогодення вимагає від бібліотекарів високого професіоналізму, компетентності, оволодіння та готовності до оновлення знань в галузі інформаційних технологій, професійної освіти, тож лиш завдяки диференційовано розробленій системі безперервної освіти зможуть бути підготовлені професіонали, які відповідають сучасним вимогам.

ЗАРІЧНЕНСЬКИЙ РАЙОН

О.А. Чекун, провідний методист Зарічненської ЦС ПШБ

У постанові Центрального виконкому та Раднаркому УРСР від 26 липня 1934 року «Про роботу масових бібліотек» відзначалося: «Покращити керівництво масовими бібліотеками, упорядкувати їх книгами, підняти культурно-політичний рівень бібліотечних кадрів і цим забезпечити рішучий підйом якості роботи масових бібліотек».

У різні періоди діяльності бібліотеки методична робота мала свої характерні завдання, напрями, тенденції, технології. Вони формувались і змінювались залежно від поглядів суспільства на призначення та завдання бібліотек як соціального інституту. Масове відкриття хат-читалень в Зарічненському районі відбулося в 1946 році.

Тактичні завдання методичної роботи 40-х років формувалися під впливом партійних та урядових директивних рішень. Методкабінет направляв бібліотечних працівників на поглиблення роботи з марксистсько-ленінською, суспільно-політичною, агротехнічною літературою, художніми творами лауреатів Сталінської премії. Для здійснення цих завдань використовувалися різноманітні форми і методи роботи: консультаційна робота проводилася шляхом надання усних, групових та письмових консультацій працівникам районних, сільських та колгоспних бібліотек області; відвідувались бібліотеки з метою надання методичної допомоги на місцях з питань організації обслуговування в артілях промкооперації, роботи пересувок і книгонош, упорядкування книжкових фондів, масової пропаганди книги та творів класиків марксизму-ленінізму.

Особлива увага в цей період зверталась на розробку методико-бібліографічних матеріалів на допомогу пропаганді передового досвіду роботи в сільському господарстві, приблизних планів роботи сільської та колгоспної бібліотеки на час підготовки та проведення весняної сівби та літніх польових робіт тощо. Методичні матеріали друкувалися на машинці та надсилалися до усіх сільських бібліотек.

У період 50–60-х років відбулося наступне зміцнення системи методичного керівництва бібліотеками району. Головне місце у методичній діяльності займало складання методичних та бібліографічних посібників на допомогу бібліотекам у пропаганді історичних рішень партії та уряду, вшануванні видатних осіб, наданні порад з нагоди ознаменування суспільно-політичних подій.

Особливим у той час було ставлення до вивчення і впровадження передового досвіду на допомогу сільськогосподарському виробництву.

У 70-ті роки дещо змінився характер організації методичної роботи. Пріоритетною була діяльність, спрямована на реалізацію Постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» (1974 рік).

У січні 79-го року в районі відбувається централізація мережі бібліотек. У Зарічненську централізовану систему увійшло 36 бібліотек Міністерства культури, які почали працювати в нових умовах. Усі сільські бібліотеки реорганізовані у філії. У публічних бібліотеках району працює 53 бібліотекарі. До методичної роботи долучаються співробітники функціональних відділів бібліотеки. Очолює методичний відділ Чекун Олена Адамівна.

Для кращого розповсюдження та впровадження передового досвіду в практику роботи сільських бібліотек методичним відділом ЦРБ на базі кращих бібліотек створені школи передового досвіду: по пропаганді науково-природничої літератури; з питань естетичного виховання; з організації комплектування, зберігання та вивченню книжкового фонду.

З початку 80-х років розширюється коло питань, що стосуються методичного забезпечення, збільшується кількість бібліотек, що одержують методичну допомогу. Зростає й інтерес до історії бібліотек України, зокрема історії розвитку методичної роботи.

Складні, важкі та бурхливі 90-ті

Діяльність методичного центру починає визначатися замовленнями. Плани методичної роботи складаються з урахуванням пропозицій сільських бібліотек. Характерними для цього періоду стають: відхід від стереотипів, впровадження та апробація нових підходів методичної допомоги бібліотекам району та оцінка їхньої діяльності. Набуває розвитку демократизація у вирішенні питань стосовно методичного забезпечення. Значна увага надається діяльності бібліотек в нових умовах господарювання, впровадженню платних послуг, нових форм організації та оплати праці, питанням бібліотечного маркетингу.

З початку XXI сторіччя спостерігається значне зростання ролі публічних бібліотек в українському суспільстві. Цей процес відбувається в конкурентних умовах, коли дедалі доступнішими стають мультимедійні засоби, розширюються можливості використання інформаційних ресурсів Інтернету, соціальних мереж. Бібліотечна діяльність розвивається за інноваційними напрямами з використанням різноманітних креативних форм.

У грудні 2002 року в районі відбулась реорганізація системи бібліотечного обслуговування населення шляхом об’єднання публічних і шкільних бібліотек в єдину централізовану систему публічно-шкільних бібліотек.

Кардинальні зміни в суспільстві, посилення демократичних процесів у житті країни, впровадження інформаційно-бібліотечних технологій визначили нові пріоритети та орієнтири в діяльності публічно-шкільних бібліотек. Бібліотеки сьогодні переросли статус культурно-просвітніх закладів, поступово перетворились на бібліотечно-інформаційні центри, осередки забезпечення безперервної освіти, адаптації та самореалізації людини в сучасних умовах.

Складність завдань, що постали перед бібліотеками в цих умовах, посилила значимість методичної служби. Її девізом став слоган «Традиції + інновації». Колишні стереотипи адміністративно-командної системи керівництва бібліотечною справою і зокрема «методичного керівництва» вже не

спрацьовували. Тому треба було, спираючись на набутий досвід і підтримуючи кращі традиції своїх попередників, активно відшуковувати шляхи адаптації методичної діяльності до нових мінливих реалій часу, віднайти найбільш ефективний інструментарій методичної діяльності в умовах становлення України як незалежної держави, формування регіональної бібліотечної політики.

За останні роки змінилося багато положень методичної роботи, відбулась трансформація її змісту.

Якісно нових змін набуває діяльність Зарічненської ЦС ПШБ. 2011 року вона стала переможцем ІІ раунду програми «Бібліоміст». Комп'ютеризованими стали ЦРБ, ДРБ та дві філії в селах Мутвиця і Серники. Методичний відділ спрямовує свою діяльність на організацію фахового навчання бібліотекарів. На базі центральної бібліотеки організовано «Школу комп'ютерної грамотності» для користувачів, а також бібліотекарів.

Пошук нових підходів до методичної діяльності, потреба в осмисленні та аналізі того, що відбувається, необхідність у формуванні нової професійної свідомості бібліотекаря ХХІ століття орієнтували методичну службу на професійні виїзди «Вчимось у колег». Такий підхід дозволив стимулювати бібліотекаря до якісного представлення власного досвіду та розширив професійне бачення змісту роботи, послуг для громади, партнерських зв'язків.

До послуг сільських бібліотечних фахівців – методичні матеріали, підготовлені методичним відділом. Це, наприклад, методичні розробки: «Масові форми бібліотечних заходів: і традиційні, й інноваційні», «Дитиною бути важко», «Немеркнуче світло великого подвигу», «Світоч української культури – Тарас Шевченко», «Знаменні і пам'ятні дати Зарічненщини» (2014, 2015, 2016 рр.), «Досвід публічно-шкільних бібліотек Зарічненщини» (за матеріалами районного фестивалю-конкурсу «Бібліофест») тощо.

У 2015 році проведено районний фестиваль – конкурс інноваційного досвіду бібліотек Зарічненщини, що пройшов у вигляді ярмарку і став справжнім святом креативності та творчості. Відразу 17 бібліотек району презентували на фестивалі свій досвід роботи у номінаціях «Моя унікальна аудиторія», «Молодіжна ініціатива», «Популяризація творів місцевих авторів», «Бібліотека в житті громади».

Позитивну роль у системі методичного забезпечення відіграє тісна співпраця з обласними бібліотеками, участь в обласних семінарах, практикумах, тренінгах. Уся методична робота спрямована на те, щоб кожна публічно-шкільна бібліотека мала «своє обличчя», будувала свою роботу, орієнтуючись на специфіку конкретного населеного пункту, стала справжнім центром дозвілля та спілкування, знайшла шлях до кожного читача, підвищила свій престиж та імідж.

Використані джерела:

1. Досвід публічно-шкільних бібліотек Зарічненщини : за матеріалами районного фестивалю-конкурсу «Бібліофест» / Зарічненська центральна

районна бібліотека ; упоряд. Л. Гричина ; відп. за вип. О. Чекун. – Зарічне, 2015. – 32 с. ; іл.

2. Історія бібліотек Зарічненщини : посібник / Зарічненська центральна районна бібліотека. – Зарічне, 2004. – С. 21.

3. Бабенко Г. Бібліотеки на допомогу системі політосвіти // Радянське Полісся. – 1989. – 28 верес. – С. 2.

4. Демчук М. С. Оновлюється бібліотека // Полісся. – 2005. – 15 верес. – С.1.

5. Жданюк Н. Від традиційної книгозбірні до сучасної інформаційної установи // Полісся. – 2010. – 15лип. – С. 4.

6. Жданюк Н. Публічні бібліотеки – мости для електронного урядування // Полісся. – 2013. – 31 жовт. – с. 13

7. Кидун Т. Бібліотека: публічний центр регіональної інформації : відкритість влади // Полісся. – 2006. – 12 трав. – С. 2.

8. Чекун Г. Конкурс професійної майстерності // Обрії Полісся. – 1994. – С.2.

ЗДОЛБУНІВСЬКИЙ РАЙОН

Н. А. Пилипчук, провідний методист Здолбунівської ЦРБ

Важливим аспектом методичної роботи є людський фактор, тобто прагнення самих працівників бібліотек до вдосконалення, оволодіння сучасними знаннями та навичками, творчий підхід до вирішення виробничих проблем. На таких засадах будується діяльність організаційно-методичного та інформаційно-бібліографічного відділу центральної районної бібліотеки Здолбунівської ЦСПШБ.

Одним із пріоритетів у методичній роботі є сприяння підвищенню кваліфікації бібліотекарів. Методисти знайомлять сільських бібліотекарів з нормативно-інструктивними матеріалами з питань бібліотечної справи, вчать ефективному використанню набутих знань і вмінь для якісного довідково-бібліографічного обслуговування користувачів. Особливу увагу методисти приділяють інноваціям у соціокультурній діяльності, новим формам масової роботи, рекламуванню послуг, популяризації книжкових та періодичних видань.

Методичний центр використовує різноманітні засоби для формування і розширення професійного світогляду бібліотечних працівників. Це і традиційні, випробувані часом форми, і нові, сучасні, інтерактивні. Однією з найбільш розповсюджених традиційних форм підвищення компетентності, що дозволяє різнобічно і планомірно висвітлювати питання теорії і практики бібліотечної діяльності, є семінари «Інноваційні послуги бібліотек із застосуванням ІКТ», «Роль бібліотеки у формуванні патріотичних орієнтирів», «Бібліотека як туристичний об’єкт.

Хорошим напрацюванням методичного центру є проведення єдиного методичного дня для бібліотечних працівників району. Однак, навчання є більш дієвим тоді, коли воно проводиться на базі сільської бібліотеки-філії.

На базі ПШБ сіл Ступно, Будераж, Буща відбувся зональний семінар-практикум на тему «Сільська бібліотека як центр краєзнавчої інформації». Під час семінару працівники мали змогу поділитися своїми напрацюваннями та досвідом в популяризації краєзнавчої літератури та створенні краєзнавчих куточків.

Стабільною і ефективною формою методичної допомоги залишаються виїзди до бібліотек, під час яких вивчається та аналізується стан формування ресурсів, бібліотечного обслуговування населення, реалізації бібліотечних послуг; відбувається спілкування зі спеціалістами, надається консультативна, методична і практична допомога. До тематичних виїздів залучаються фахівці структурних підрозділів центральної районної бібліотеки та районної бібліотеки для дітей та юнацтва. За підсумком кожного виїзду розробляються рекомендації щодо усунення недоліків, встановлюються терміни виконання.

Однією з ефективних форм методичної роботи є комплексні вивчення або «експертно-діагностичний аналіз» діяльності бібліотек, взаємоперевірки.

Не залишилися поза увагою питання підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, адаптації бібліотечного персоналу до використання цифрових технологій.

Консультаційно-методичну допомогу та навчання для бібліотекарів системи неодноразово проводили працівники Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки.

На базі Здолбунівської централізованої системи публічно-шкільних бібліотек відбувся семінар-практикум бібліотечних працівників Здолбунівської, Острозької, Рівненської централізованих систем на тему: «Організація в бібліотеках пунктів доступу громадян до інформації органів влади».

Учасники семінару-практикуму взяли участь у ділових іграх «Професійний пошук офіційної інформації» та «Акваріум».

Велика увага приділяється підготовці друкованих видань на допомогу бібліотекарям системи. Щорічно методичний відділ бібліотеки видає методичні посібники, методико-бібліографічні матеріали, бібліографічні покажчики, рекомендаційні матеріали з різних напрямів діяльності, до ювілейних і знаменних дат, на допомогу організації обслуговування різних груп читачів.

Відзначаючи Всеукраїнський день бібліотек організовувались зустрічі поколінь, конкурси, майстер-класи.

Знання, отримані бібліотечними працівниками на методичних заходах, сприяють удосконаленню роботи з користувачами і поліпшенню якості послуг, що надаються, впровадженню сучасних інформаційних технологій у бібліотечні процеси, підвищенню суспільного статусу бібліотек у громаді.

КОРЕЦЬКИЙ РАЙОН

О.Ф. Суха, провідний методист Корецької ЦСПШБ

Ефективність роботи будь-якої бібліотеки сьогодні багато в чому визначається її кадровим складом.

Співпрацюючи з владою, бізнесом, закладами освіти, ЗМІ, іншими партнерами, бібліотеки стали центрами місцевих громад, а бібліотекарі – фахівцями, від яких залежить освітній, культурний і соціальний рівень громадян. Вони сьогодні поєднують у своїй роботі традиційні функції і функції консультанта з інформаційного пошуку, інформаційного аналітика й організатора знань. Тому бібліотечна практика потребує зростання професійної кваліфікації бібліотекарів.

Цим і займається методична служба ЦРБ, основним завданням якої є методичне та інформаційне забезпечення діяльності публічних бібліотек системи, безперервна освіта бібліотечних працівників.

Методичним центром визначено напрями підвищення кваліфікації та оновлення професійних знань працівників, зокрема використання ІКТ для створення бібліотечних ресурсів та надання послуг користувачам, впровадження інноваційних форм роботи з різними групами користувачів, соціокультурної діяльності бібліотек, роботи з бібліотечним фондом тощо.

Навчальними заходами охоплено всіх бібліотечних працівників системи незалежно від стажу, рівня освіти і займаної посади. Організовується навчання молодих працівників, значну увагу надано розвитку їхніх професійних знань і навичок, інтелектуальних і творчих здібностей.

Серед традиційних форм підвищення кваліфікації найбільш популярними є випробувані багаторічною практикою і дещо модернізовані та наповнені новим змістом семінари, семінари-практикуми, семінари-наради, семінари-тренінги, практикуми, мета яких – допомогти бібліотекарям у набутті та оновленні теоретичних знань, удосконаленні практичних умінь і навичок, використанні їх у професійній діяльності.

Семінарська форма навчання, як форма підвищення професійного рівня, склалася за десятиліття. До проведення семінарів залучаємо спеціалістів районної бібліотеки з консультаціями, презентаціями за темою. Так, наприклад, на базі ЦРБ пройшли семінари: «Сільська бібліотека і громада: проблеми і перспективи», «Сільська бібліотека – шлях від традиційної книгозбірні до центру інформації», «Краєзнавча діяльність бібліотек; сучасне бачення», «Інформаційне забезпечення навчального процесу», «Робота бібліотек на допомогу формуванню правової свідомості користувачів», в рамках яких працівники бібліотечних установ району обмінювалися досвідом роботи, отримували практичні та методичні рекомендації, знайомилися з оглядом фахових видань та електронних ресурсів: «Знайомтесь: бібліотеки інших країн», «Нові надходження». Практикуються анкетування «Бібліотекар і сучасність: пошук формули успіху».

Кожна навчальна програма включає інтерактивні елементи: ділові ігри, керовані обговорення «Як зробити цікавою сучасну бібліотеку», професійні діалоги «Вирішуємо разом». З цією метою учасникам семінару пропонується знайти способи вирішення певних проблем бібліотечної роботи, а за отриманими результатами оцінюється професіоналізм бібліотекарів.

Використовуємо і практичні заняття, виконання домашнього завдання: розробити рекламний проспект, буклет, програму, план заходу тощо. За результатом виконаних завдань аналізуються отримані відомості, узагальнюються та поширюються кращі практики.

Кожного року проводяться виїзні семінари на базі сільських бібліотек-філій, так звані бібліовізити «Вчимось у колег». Такі заходи стимулюють бібліотекаря-господаря показати колегам свої досягнення та набутки, співпрацю з місцевою владою, організаціями та установами села, найактивнішими читачами, показати свій професійний досвід. Тематика їх різноманітна: «Краєзнавча робота бібліотек» (с. Старий Корець), «Формування та модернізація книжкових фондів» (с. Головниця), «Робота бібліотеки з дитячим читачем» (с. Великі Межирічі), «Особливості інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів» (с. Світанок).

Бібліотекарі під час таких візитів знайомляться з роботою бібліотеки, обмінюються досвідом, займаються на практичних заняттях та обговорюють проблемні питання. Творчі відрядження – найбільш емоційна форма навчання. Є приказка, що краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Особистісне спілкування, створення ділових контактів працюють на тривалу перспективу.

Дуже привабливим є проведення семінарів-тренінгів та занять-практикумів, котрі проводимо окремо з групами за графіком. Це тренінг «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами», заняття-тренінг «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування», заняття-практикум «Публічна бібліотека – від безбар'єрності до веб-доступності». Ця форма підвищення кваліфікації фахівців дає відчутний результат. Вона, як своєрідний інструмент апробації тих чи інших нових ідей, інновацій, поглядів, поєднує процес засвоєння нових теоретичних знань з активною соціально-психологічною взаємодією членів групи, що базується на формуванні конкретних умінь і навичок.

Однією з форм підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців є Школа професійної майстерності. В минулому вона мала назву «Школа передового досвіду», що працювала на базі сільських бібліотек с. Користь, с. Великі Межирічі. Відтепер Школа діє на базі ЦРБ. Тематика занять різноманітна: «Культура та мистецтво спілкування бібліотекаря і читача», «Робота з громадськістю та імідж сільської бібліотеки», «Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ», «Бібліотечні технології в обліку книжкових фондів: від методики до практики». Такі заходи надзвичайно ефективні. Під час проведення занять піднімаються актуальні проблеми бібліотечної практики, ведеться пошук шляхів їх вирішення, колеги діляться досвідом своєї роботи. Головною метою професійного навчання є спонукання

бібліотекарів до якісних позитивних змін у своїй діяльності шляхом надання нової інформації, обміну думками.

Традиційними формами професійного навчання бібліотекарів Кореччини є години методичного консультування, проведення методичних днів «Основи бібліотечної професії», виїздів на місця для надання методичної та практичної допомоги, стажування новопризначених працівників. Вони включають цикл заходів з питань методичної та практичної допомоги. Відповідно проводяться методичні інструктажі, даються основні завдання на наступний період та здійснюється контроль за їх виконанням.

Вже багато років практикуються професійні конкурси бібліотекарів. Конкурс – прекрасна можливість показати свою професію якнайкраще. Вони проходять за участю аудиторії читачів і завжди є яскравим і святковим видовищем. Сьогодні, певною мірою, їх заміняють урочисті імпрези в День бібліотек.

Участь у конкурсах професійної майстерності сприяє поглибленню професійних знань, розвитку творчої ініціативи і є своєрідним контролем за самоосвітою та сприяє виявленню найкращих з числа професіоналів. Проводимо їх під різними назвами «Бібліопані-2009», «Бібліотекар року», «Кращий за професією».

Досвід проведення конкурсів переконливо свідчить, що такі заходи надзвичайно ефективні, спонукають до творчості, неординарного ставлення до бібліотечної професії. Вони стимулюють зростання фахового рівня працівників, розвивають їх творчий потенціал.

Також організовуються загальні конкурси, на яких оцінюється діяльність бібліотек за всіма напрямами. Це конкурс «Краща бібліотека року», «Захист бібліотечної професії». Кожна установа – учасник конкурсу – повинна продемонструвати якісні зміни бібліотечного середовища, показовий бібліотечний захід. Мета таких професійних змагань – підняття престижу і соціального статусу бібліотечної професії, привернення уваги громадськості та органів влади до діяльності бібліотеки, поглиблення партнерських стосунків із зацікавленими організаціями.

Нещодавно до практики бібліотечної роботи ввійшли майстер-класи, спрямовані на отримання практичних навичок для подальшого застосування в бібліотечній роботі.

Майстер-класи стали особливими методичними заходами. Розповідь доповнюється показом інформаційних матеріалів, що дозволяє глибше розкрити тему. У Копитівській ПШБ проходив майстер-клас «Творчість, майстерність, інновації», у Крилівській – «Професіоналізм + традиції». Тут відбувається обмін ідеями, технологіями, досвідом роботи.

Освоєння нових інформаційних технологій є одним із найважливіших напрямів сучасної професійної освіти бібліотекарів. Система підготовки кваліфікованих користувачів ПК та мережі Інтернет реалізується шляхом організації навчань на базі ЦРБ. Проходять навчання бібліотекарі ПШБ за навчально-тематичним планом «Автоматизовані бібліотечні технології», «Комп’ютерні технології у роботі публічно-шкільної бібліотеки» за модулями.

Спільно з відділом освіти проведено навчання «Електронний облік підручників». На базі ЦРБ відбулися навчання бібліотекарів «Електронна система моніторингу базової мережі публічних бібліотек України (ЕСМаР).

Практикується проведення електронних презентацій роботи кожної бібліотеки «Презентуємо себе», бенефіс-презентації «Бібліотеки Кореччини запрошують на побачення».

Зростанню творчої майстерності працівників системи, пошуку нових форм сприяє також участь у щорічних обласних оглядах-конкурсах: «Бібліофест», тематичних конкурсах, конкурсах міні-грантів.

Дієвим інструментом процесу модернізації бібліотек є проектна діяльність. У результаті перемоги в конкурсі проектів програми «Бібліоміст» на базі ЦРБ, ЦДБ, філій сіл Головниця, Крилів, Копитів, Устя відкриті Пункти доступу до мережі Інтернет, що значно сприяло зростанню іміджу книгозбірень, уваги і підтримки з боку районної та місцевої влади.

Богданівська ПШБ покращила матеріальну базу за рахунок отриманого гранту в сумі 50 тис. грн.

На сьогодні бібліотечні працівники вищезгаданих бібліотек сприяють у задоволенні інформаційних запитів і потреб користувачів, зокрема, студентів вищих та середніх навчальних закладів, учнів загальноосвітніх шкіл, які мають реальну можливість оперативно одержувати необхідну для навчання інформацію з мережі Інтернет, спілкуватися з ровесниками з інших країн, отримувати знання про сучасні технології.

Тому робота з організації підвищення кваліфікації працівників бібліотек відзначається постійним пошуком і впровадженням інновацій, зумовлених викликом часу і перспективами розвитку бібліотечних технологій, а в тім і розвитку бібліотечної системи району.

Методичний відділ здійснює пошук та формує нові, сучасні ідеї. Цьому сприяє одна з основних функцій методичної роботи – аналітична. Методична служба аналізує умови, в яких функціонують бібліотеки, вивчає проблемні зони, пропонує шляхи їх вирішення, використовуючи як традиційні, так і нові форми.

Важливою складовою методичної роботи є видавнича діяльність**.** Методичні рекомендації, інструктивно-методичні листи, методично-бібліографічні матеріали: «Інформуємо, плануємо, пропонуємо», «Книжкова виставка як засіб інформаційного впливу на читача», «Краєзнавча робота бібліотеки: сучасне бачення», «Формування інформаційної культури читачів», «Календар знаменних і пам’ятних дат…», «Олександр Довженко – співець краси рідного краю», «Відзначення бібліотеками 70-річчя Перемоги». Підготовлені методичною службою, вони є методичним порадником для бібліотекарів з відзначення пам’ятних дат, проведення масової індивідуальної роботи з читачем, виявлення та запровадження передового бібліотечного досвіду та орієнтують на те, що чільне місце у масових заходах має належати літературі, книзі.

Методичним відділом вивчається та узагальнюється цікавий досвід роботи бібліотек району: «Бібліотека – інформаційний центр школи» (досвід роботи Головницької ПШБ), «Сучасна бібліотека – книга + комп'ютер» (досвід роботи Крилівської ПШБ), «Бібліотека – інформаційний центр краєзнавства» (досвід роботи Старокорецької ПШБ), «Бібліотека в реальному та віртуальному світі» (досвід роботи Копитівської ПШБ) тощо. Матеріали також розповсюджуються на всі сільські ради для вивчення, проводяться Дні ради з виїзними колегіями на місцях.

Для вивчення стану та визначення пріоритетних напрямів діяльності бібліотек щороку узагальнюються підсумки діяльності публічних бібліотек Кореччини, готується статистичний щорічник «Бібліотеки Кореччини в цифрах і фактах».

Для ефективної роботи в методичному відділі ведеться «Банк ділової інформації», де розміщені матеріали на допомогу працівникам бібліотечних установ у їхній практичній діяльності, законодавчо-регламентуючі документи з питань бібліотечної справи, бланки статистичної звітності, акти, схеми плану та аналізу бібліотечної діяльності, різноманітна рекламна продукція, рекомендації з питань бібліографічного опису документа, аналіз, узагальнення тощо.

Бібліотекарі району беруть участь у навчаннях на базі Рівненського обласного НТЦ, курсах підвищення кваліфікації, Школі молодого бібліотекаря, вебінарах, скайп-консультуваннях, організованих РОУНБ.

Сьогодення диктує нові вимоги до безперервної освіти бібліотечного персоналу, що базуються на принципах випереджаючого навчання. Це передбачає отримання нових знань і навичок, котрі дозволяють працівникам вільно орієнтуватися в соціальних та виробничих умовах, почувати себе комфортно в бібліотечному середовищі. Над цим і працює методична служба бібліотек Кореччини.

КОСТОПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН

А.В. Захожа, завідувачка методичного сектору Костопільської ЦРБ

Історія бібліотек Костопільщини починається в 30-ті роки ХХ ст. У великих селах і в Костополі (1939 р.) виникають осередки «Просвіти», при яких організовуються хати-читальні. У післявоєнний період відкрита перша книгозбірня (1944 р.), організаторами якої стали Демидюк А. А. і Шиліна В. М.

У різні періоди діяльності бібліотек методична робота мала свої характерні завдання, напрями, тенденції, технології. Вона формувалася й змінювалася залежно від поглядів суспільства на призначення та завдання бібліотеки, як соціального інституту.

У 40-х роках в практику роботи бібліотек впроваджувалися бесіди, голосні читання та обговорення книг, серед яких, наприклад: Всеволодський «Амурские ребята», Горбатов «Непокоренные», Василевська «Просто любов».

Здійснювалися інструктажі з проведення посівної кампанії, організовувалися виставки сільськогосподарської літератури. Зверталася увага на лісовивізку, покращення роботи хат-читалень, методику роботи з книгою, ведення облікових документів, зокрема читацьких формулярів одного стандартного формату.

Організовувалися семінари за участю представників райкому партії та райкому комсомолу, райвідділу культури, тримісячні практикуми бібліотекарів Печалівки, Костопіля, М. Селищ. Надіслано 12 методичних листів на допомогу весняній та збиральній кампаніям.

У 1950-ті роки бібліотечна мережа нараховувала 34 бібліотеки: 3 міські, 14 сільських, 10 колгоспних, працювали 4 пересувки в місті та хати-читальні в селах. Методистами здійснювалися систематичні виїзди в села, де під час перевірок роботи надавалася методична допомога. Щомісячно при районній бібліотеці проходили дводенні семінари, на яких надавалися консультації та проводилися практичні заняття.

В бібліотеках велася пропаганда матеріалів ХХІ з'їзду КПРС та семирічного плану, інформаційна допомога партійному та комсомольському навчанню. У бібліотечній роботі використовувалися методичні матеріали обласної та республіканської бібліотек.

У 60-ті роки велася активна робота щодо пропаганди суспільно-політичної літератури та робота на допомогу сільському господарству.

Бібліотечні працівники на семінарах систематично діляться досвідом роботи.

1 серпня 1975 року проведена централізація бібліотечної мережі. До складу ЦБС ввійшло 48 бібліотек-філій, ЦРБ та ЦДБ, організовано відділи: методично-бібліографічний, комплектування та обробки літератури, організації використання єдиного фонду, обслуговування читачів. Зусилля методичного відділу спрямовувалися на інтенсивний розвиток системи: фонди переведені на ББК, суттєво поліпшилася матеріально-технічна база, оформлюються кутки

передового досвіду, створюються ДІФи, на виробничих ділянках діяли галузеві пересувки, удосконалювалося бібліотечне обслуговування дітей, як результат створено 14 кімнат юного читача.

У ці роки система отримала бібліобус, котрий щомісяця доставляв літературу у бібліотеки-філії, забезпечував виїзне обслуговування читачів у селах Лісопіль, Мар'янівка, Олександрівка. А під час жнив методичним відділом здійснювались виїзди на зерноочисні токи та до комбайнерів, де присутні мали змогу переглянути актуальні книжкові виставки, прослухати бесіду чи інформацію відповідної тематики та переглянути виступ агітбригади районного будинку культури.

У 80-ті роки вся діяльність методичного відділу була спрямована на підвищення ефективності пропаганди ідейно-теоретичної спадщини В. Леніна, політики КПРС і СРСР, нової конституції, літератури на допомогу інтернаціональному і патріотичному вихованню та на забезпечення пропаганди в кожній бібліотеці теоретичної спадщини класиків марксизму-ленінізму, продовольчої програми СРСР.

Почала впроваджуватися система підвищення кваліфікації кадрів та надання практичної допомоги на місцях. У ці роки більше 10 бібліотек носили звання «Бібліотека відмінної роботи».

Діяли три школи передового досвіду на базі Звіздівської бібліотеки – з питань пропаганди науково-природничої літератури, на базі Злазненської бібліотеки – з питань формування та зберігання книжкових фондів, на базі Золотолинської бібліотеки – з питань керівництва читанням дітей.

Проведено 5 семінарів з впровадження вимог довідкового посібника «Організація роботи ЦБС», «Робота бібліотек в світлі рішень XXVII з'їзду Компартії України», «Бібліотека і виробництво», «Морально-правове виховання трудящих та розумне використання вільного часу».

Наприкінці 80-х років у бібліотеках працює 23 клуби за інтересами «Наша біографія», тематика засідань яких присвячувалася ювілею більшовицької революції. В районі діяли дві школи передового досвіду: на базі Берестовецької бібліотеки з питань керівництва дитячим читанням та Яполотьської – з організації, збереження та використання книжкових фондів. Узагальнено та розповсюджено досвід «Робота бібліотек Костопільської ЦБС на допомогу впровадженню в життя трудящих здорового побуту».

У 90-ті роки перед бібліотеками району постають нові завдання, з'являються нові форми обслуговування населення. Так, на основі розпорядження голови Костопільської райдержадміністрації від 24 грудня 1997 року за № 504-р «Про реформування системи бібліотечного обслуговування населення Костопільського району» 15 березня 1998 року створена перша в Україні ЦСПШБ. Вона зареєстрована як самостійний державний суб'єкт з правами юридичної особи. Має свою бухгалтерію. Бібліотечну систему очолила Захарчук Ніна Миколаївна. Структура ЦС ПШБ включала 32 бібліотеки, в т.ч. 9 шкільних відділів, зокрема 2 – у селах Постійне та Деражне. У ЦРБ функціонують відділи обслуговування (абонемент, читальна зала, комерційна

зала), інформаційно-бібліографічний відділ, відділ організаційно-методичної роботи, відділ комплектування та обробки літератури.

У період реорганізації методичною службою проведена робота з розробки регламентуючої документації, злиття фондів шкільних та публічних бібліотек, переліку нових послуг. Значна увага звертається на діяльність бібліотек в нових умовах господарювання, впровадження платних послуг, нових форм організації та оплати праці, питання бібліотечного маркетингу.

На базі Мащанської сільської бібліотеки почала діяти школа передового досвіду з питань народознавства.

Наприкінці 90-х років методистами проводилися семінарські заняття: «Діяльність бібліотек на допомогу реалізації Програми удосконалення еколого-пропагандистської роботи та формування екологічної культури на 1998-2000 роки» та обласний семінар бібліотечних працівників «Бібліотеки централізованої системи на допомогу навчально-виховному процесу».

Бібліотеки Костопільської ЦСПШБ неодноразово відвідували фахівці з інших районів та областей України для ознайомлення з досвідом роботи в нових умовах.

На початку нового тисячоліття, з розвитком науково-технічного прогресу, значно покращилася робота книгозбірень району. Практикуються конкурси професійної майстерності «Бібліотекар року», проводилися семінарські заняття за темами: сучасні тенденції бібліотечної політики; публічно-шкільні бібліотеки в інформаційному просторі; бібліотеки на допомогу навчально-виховному процесу, національно-патріотичному вихованню, формуванню правової культури населення; бібліотека і громада тощо. Пріоритетним напрямом роботи методичного відділу стає краєзнавство. З цією метою було проведено семінар «Краєзнавча діяльність публічно-шкільних бібліотек, як фактор духовного відродження національної культури».

Широкого розмаху набувають виїзні семінари: на базі Берестовецької ПШБ (2001 р.) та шкільної бібліотеки №8 – «Бібліотеки і екологічний моніторинг», на базі Борщівської ПШБ – «Діяльність бібліотек з обслуговування територіальної громади».

Про ефективність роботи в нових умовах йшла мова на обласному семінарі-практикумі «Об'єднання публічних і шкільних бібліотек: етапи реалізації» (2002 р.) та науково-практичній конференції директорів державних та обласних бібліотек «Використання нових технологій – зростання іміджу сучасної бібліотеки» (2004 р.)

Методичним центром збиралася та систематизувалася інформація про досвід роботи ПШБ району. Інформація висвітлювалася на сторінках районної газети, а згодом видавалася буклети та брошури. З 2000 до 2013 р. було узагальнено і видано досвід роботи 15 книгозбірень.

Новий етап у бібліотечне життя внесла комп'ютеризація. У 2002 році було придбано 2 комп'ютери, в 2004-му розпочато роботу зі створення ЕБД в АБІС ІРБІС.

Завдяки українсько-польсько-данському проекту «Реалізуємо право на інформацію» (2007р), Костопільська ЦРБ отримала комплекти комп'ютерної техніки. Тому зусилля методистів були спрямовані на підвищення професійної майстерності працівників у володінні ПК. В зв'язку з цим розпочалися семінари-тренінги для працівників районної бібліотеки, згодом і для сільських.

У наступні роки важливими темами навчань стали: створення електронних ресурсів, баз даних, користування мережею Інтернет та соцмережами, надання комп'ютерних послуг користувачам, «Електронна система моніторингу мережі публічно-шкільних бібліотек України», «Створення електронної Бази даних «Користувачі».

Професійне спілкування, обмін досвідом, демонстрація кращих форм бібліотечної практики відбувається завдяки блогу (http://kostlibr.blogspot.com), сформованому методистами.

Одним з напрямів методичної роботи в цей період стає допомога бібліотекам системи у підготовці проектних заявок на конкурси «Сучасна бібліотека йде в люди», «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету ІІ», «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету», програми «Бібліоміст» та ін.

Працівники методичного відділу забезпечують участь та надають допомогу фахівцям Костопільського району в обласному фестивалі-конкурсі інноваційного досвіду «Бібліофест».

Методичними працівниками організовано і проведено громадські обговорення «Якою має бути бібліотека нашої громади?», по завершенню яких відбувся круглий стіл за участю представників влади та громадськості, здійснено моніторинг роботи бібліотечної системи.

На виконання розпорядження голови облдержадміністрації «Про раду з питань вивчення рідного краю» методичним центром зібрано та сформовано 61 історичну довідку про населені пункти Костопільщини.

Методичною службою проведена паспортизація публічних бібліотек, шляхом збору інформації про населені пункти району та заповнення паспортів бібліотек.

В умовах неоголошеної війни на Сході України, працівники відділу провели цикл тренінгових занять «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах військової загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами». У межах цієї роботи бібліотекарі почали працювати з вищезгаданою категорією людей: надавати консультації, забезпечувати їх необхідною інформацією. У книгозбірнях створюються інформаційні куточки для ВПО.

Методично забезпечувалося проведення в бібліотеках конкурсів «Краща книга Рівненщини», кращий плакат-мотиватор читання; участь в проектах «Долі, обпалені війною», «Письменницький маршрут».

Діяльність бібілотек системи, інновації, історії успіху висвітлюються в ЗМІ, на сайті Костопільської ЦС ПШБ (http://kostlibr.at.ua), методичному блозі та в соціальних мережах Фейсбук та Вконтакте.

Сьогодні методичний відділ розробляє і реалізує нові підходи до професійної компетентності бібліотечного персоналу, поширює проектну діяльність, залучає фахівців до різноманітних конкурсів, намагається впроваджувати нові інформаційні технології та використовувати їх, активно формує сучасний професійний світогляд бібліотечного персоналу.

МЛИНІВСЬКИЙ РАЙОН

Кожна історія має свій початок, свої витоки

Літопис Млинівської районної бібліотеки бере свій початок від перших повоєнних років: 20 травня 1944 року прийняла свої перших відвідувачів районна бібліотека, що займала дві кімнати. Її завідувачкою призначено Віру Семенівну Могільниченко. Книжковий фонд розміщувався в 4-х книжкових шафах, а комплектування бібліотечного фонду проводилося з Рівненської обласної бібліотеки. Серед надходжень переважала тематика Другої світової війни.

50-ті роки – період відкриття хат-читалень та бібліотек у селах Смордва, Підгайці, Хорупань, Війниця, Підбрусень. У цей час працівники районних бібліотек залучаються до методичної роботи та надають практичну допомогу бібліотекам цих сіл. Як завідувач районної бібліотеки увійшов до історії бібліотечної справи Млинівщини Гайдук Віталій Пилипович, який 1957 року вніс зміни до структури бібліотеки. Від 1959 року в штат районної бібліотеки введено посаду методиста. Методична робота в цей період націлювалась на практичну допомогу – організовувались виїзди бібліотекарів-методистів в села. З метою залучення читачів до бібліотеки проводились подвірні обходи, закріплювались книгоноші за сім'ями, які не мали змоги відвідувати бібліотеку. Для організації обслуговування працівників колгоспів на фермах, тракторних бригадах створювались бібліотечки-пересувки, проводились масові заходи.

В період 60-х років методистом в районній бібліотеці працює Осипчук Галина Тимофіївна, Пастух Валентина Сергіївна, Малиновська Галина Олександрівна. У 1963 році до Млинівського району приєднано Демидівський та Острожецький райони. В цей період організація книжкових фондів стала одним з основних завдань районної бібліотеки. З цією метою проводились семінарські заняття на теми: «Організація комплектування книжкових фондів в бібліотеках», «Облік та збереження книжкових фондів», «Очищення книжкових фондів бібліотек від застарілої літератури», «Методика вивчення складу та використання книжкових фондів» та ін. Проводились навчання сільських бібліотекарів: «Робота бібліотеки по обслуговуванню працівників сільськогосподарського виробництва», «Індивідуальна робота з віруючими», «Робота сільської бібліотеки з дітьми»... В практику роботи впроваджується досвід кращих бібліотек з керівництва читанням різних груп читачів. 1964 року введена посада методиста по роботі з дітьми.

У 1976 році почала діяти централізована бібліотечна система, до складу якої ввійшли 76 бібліотек (72 сільські, ЦРБ, районна дитяча бібліотека, Демидівська міська бібліотека для дорослих, Демидівська міська бібліотека для дітей). В цей період у Млинівській ЦРБ працюють старший методист Коваленко Ольга Іванівна, методист Левчук Світлана Миколаївна. Вони надають допомогу в організації пропаганди книги, доведенні її до широкого кола читачів, у формуванні галузевих пересувок у літніх таборах, на токах, в ланках, у

підготовці бесід, голосних читань, оглядів новинок літератури та преси. На місцях звертали увагу на створення куточків передового досвіду (в бібліотеці, на тваринницьких фермах). Під час перевірок практикуються бригадні виїзди – крім працівників районних бібліотек включаються завідувачі сільських бібліотек (позаштатні методисти). Висновки та пропозиції перевірки фікусуються у «Зошиті зауважень і пропозицій», визначаються терміни виконання зауважень та встановлюється контроль за їх виконанням. Семінарські заняття проводяться на базі кращих бібліотек. У підвищенні кваліфікації бібліотечних працівників особлива увага надається молодим бібліотекарям – організовуються практикуми, стажування. З метою вивчення передового досвіду запроваджуються взаємовідвідування працівниками бібліотек згідно плану-графіка, складеного методистами. У результаті оперативної методичної допомоги збільшується кількість читачів, книговидача суспільно-політичної та сільськогосподарської літератури.

У 80-ті роки створюється методичний відділ районної бібліотеки, збільшується штат працівників. Романович Людмила Миколаївна призначається завідувачкою методичного відділу (1980-2015 рр.), методистами працюють Хрустовська Неоніла Іванівна, Вальчун Руслана Петрівна, бібліографами Райська Ліля Володимирівна, Переходько Лідія Петрівна. У цей період особлива увага звертається на краєзнавство. Надавалась методична допомога в бібліотеках зі створення краєзнавчих куточків, виготовлення альбомів «З історії сіл Млинівщини», «Партизанський рух на Ровенщині», «В боях за Млинівщину» та ін. Методична робота цих років була спрямована на покращення формування та збереження бібліотечних фондів в умовах централізації та забезпечення участі в соціалістичних змаганнях «Бібліотека відмінної роботи». У районі створюються КДК, куди входять і бібліотеки. Докорінно змінюється методична діяльність районної бібліотеки, до якої стали залучатись усі працівники підрозділів ЦРБ. У цей період налагоджується тісна співпраця зі ЗМІ: висвітлюється досвід бібліотек в районній газеті, проводяться літературні програми на місцевому радіо.

На базі відділу комплектування ЦРБ працювала обласна школа передового досвіду, яка дала можливість визначити шляхи поліпшення формування бібліотечного фонду, вивчити та запровадити наш досвід у бібліотеках області. Регулярно проводяться семінари, практикуми, школи передового досвіду на базі ЦРБ та кращих сільських бібліотек сіл Малі Дорогостаї, Війниця, Вовничі, Бокійма, Острожець, Добрятин.

Початок 90-х років характеризується змінами у відповідності до нових соціальних умов та потреб. В різні періоди методисти Кулик Алла Мілентіївна, Лісевич Тетяна Миколаївна, Базюк Валентина Миколаївна, Ковальчук Неоніла Петрівна, Усанова Інна Анатоліївна, Матвійчук Наталія Леонідівна надають методичну та практичну допомогу бібліотекам щодо популяризації книг з історії України, народознавства, краєзнавства. Ведеться робота по створенню у бібліотеках системи народознавчих та краєзнавчих куточків. Запроваджуються в практику роботи бібліотек платні послуги, що дозволило придбати нові

книги, періодичні видання. В організаційно-методичному відділі проводяться показові Дні краєзнавства, круглі столи «Суспільство і навколишнє середовище», Шевченківські читання.

На допомогу підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників проводяться семінари, семінари-практикуми, школи молодого бібліотекаря, виробничі наради. В програми семінарських занять запроваджуються ділові ігри, конкурси, професійні діалоги, аналіз домашніх завдань. У 1994 році на базі ЦРБ діяла обласна школа методиста, в її програмі цікаво й змістовно проведено обласний конкурс «Кращий за професією».

У січні 1996 року відбулися зміни в адміністративному устрої району: утворено Демидівський район, до якого відійшли 20 бібліотек.

У 2002 році відбулася реорганізація ЦБС, внаслідок якої Млинівська ЦСПШБ нараховує 34 бібліотеки: ЦРБ, ЦДБ та 32 сільські ПШБ. Штат методичного відділу нараховував два працівники: завідувачка методичного відділу та провідний методист.

Бібліотеки Млинівської ЦСПШБ – осередки інформаційної, просвітницької та виховної діяльності, центри культури та дозвілля для всіх верств населення. У полі зору працівників методичного відділу – правова освіта населення, патріотичне та екологічне виховання, робота на допомогу навчально-виховному процесу, співпраця з державними та громадськими організаціями, ЗМІ. Книгозбірні району приймають участь у реалізації Національної програми «Діти України», районних програм «Українська родина», «Ветеран», «Програми поповнення та збереження бібліотечних фондів на 2000-2005 рр.», акції «Подаруй бібліотеці книгу». У межах обласного проекту «Екологічний резонанс» методичним відділом закладу розробляється проект «Жива вода 2005–2008 рр.». У бібліотеках проведено низку заходів: тиждень екологічних знань, екологічну гру «Юні Робінзони», екологічну мандрівку «Дивосвіт рідної природи», свято Нептуна та інші.

Враховуючи інформаційні потреби користувачів на базі бібліотек створено ЦРІ. До послуг жителів громади понад 90 найменувань періодичних видань. Методичним відділом все активніше впроваджуються нові форми роботи, що проводяться в тісній співпраці з органами місцевої влади, закладами освіти та культури. Започатковано такі форми роботи як «Свято села», презентації виставок народних умільців та художників краю, прем’єри книг, бенефіс читача, вшанування ветеранів війни та праці вдома тощо. Під час семінарів, шкіл передового досвіду, методисти проводять показові заходи з впровадження у бібліотеках району годин народознавства, історії, днів краєзнавства, екологічних та краєзнавчих подорожей, родинних свят, зустрічей трьох поколінь тощо.

Значна увага в роботі методичного відділу надається морально-правовому вихованню. У бібліотеках організовуються: тижні правових знань, правові читацькі діалоги, виїзні круглі столи «Молодь і право», під час яких молодь зустрічається з працівниками правоохоронних органів, юристами, лікарями та

працівниками соціальних служб. Ці заходи сприяють кращій обізнаності молоді з питаннями правової сфери, цікавій дискусії та вільному спілкуванню.

У ці роки методичним відділом ЦРБ були розроблені цільові комплексні програми: «Бібліотека. Книга. Інтелект», «Край, в якому ти живеш», «З книгою – до дітей». Бібліотеки працювали за «Програмою підтримки національного книговидання, популяризації української книги та сприяння книгорозповсюдженню в Млинівському районі на 2009–2013 рр.».

У 2010 р. методичним відділом та бібліотекарями ПШБ сіл Малі Дорогостаї, Підгайці, Бокійма, Пугачівка, Довгошиї було підготовлено проектні заявки та отримано перемогу в конкурсі програми «Бібліоміст». Так, бібліотеки отримали 15 комп'ютерів з відеокамерами, навушниками та з підключенням до Інтернет, 4 сканери, 4 принтери. В книгозбірнях було створено інтернет-місця користувачів, що посприяло розвитку інноваційних бібліотечних послуг та задоволенню інформаційних потреб населення.

Жителі громад отримали нові можливості пошуку інформації, навичок роботи на ПК, спілкування з друзями і рідними через Скайп, створення та використання електронної пошти, блогів та інших електронних сервісів. Це сприяло росту авторитету бібліотек та залученню нових користувачів. 2012 року бібліотеки взяли участь в соціологічному дослідженні «Якою має бути бібліотека нашої громади?», що дозволило виявити проблеми в роботі закладів і сприяло поліпшенню обслуговування громад.

На сьогоднішній день методично-бібліографічний відділ нараховує чотири працівники: завідувачка відділу Базюк Валентина Миколаївна, методист Монастирська Юлія Степанівна, завідувачка бібліографічного сектору Поліщук Ольга Олександрівна, бібліограф Миронець Наталія Миколаївна. Відділ забезпечує управління інноваційними процесами, пошук і розробку нових форм та методів роботи бібліотек, надає методичну допомогу у визначенні пріоритетних напрямів у питаннях обслуговування та задоволення інформаційних запитів користувачів різного віку.

Робота інформаційно-бібліографічного сектора спрямована на створення та видання інформаційних ресурсів, формування повнотекстових баз даних, оцифрування краєзнавчих матеріалів, створення ДБА. Бібліографи беруть участь в обласній корпоративній системі описів видань. По місцевому радіомовленню презентуються дати та події місяця, нові видання бібліотеки, проводяться літературно-музичні заходи.

Методисти координують роботу бібліотек району в проведенні обласного конкурсу «Краща книга Рівненщини», обласного конкурсу інноваційного досвіду «Бібліофест», конкурсу плакатів-мотиваторів читання, численних районних конкурсів та акцій, націлюють та надають допомогу бібліотекарям району в написанні проектів та участі в конкурсах. У практику роботи бібліотек району впроваджені нові форми роботи: Дні нової книги в установах та організаціях, обслуговування користувачів за місцем проживання, організація зелених читальних зал, літніх книжкових терас, Дні бібліотеки, флешмоби, квести, конкурси «Міс Начитаність», «Марафон читання» та інші.

З метою підвищення фахового рівня бібліотечних працівників методичним відділом проводяться креативні форми навчання: проблемно-цільове навчання, дні фахівця, творчі лабораторії, школи професійної майстерності, майстер-класи, тренінги, методичні дні «Час відвертої розмови», фахові дискусії та обміни досвідом, виїзні зональні семінари-практикуми.

Працівники відділу завжди в творчому пошуку нових актуальних форм та методів роботи аби зробити кожну бібліотеку району цікавою і доступною жителям громади.

ОСТРОЗЬКИЙ РАЙОН

Острозька центральна районна бібліотека як головна книгозбірня району надає методично-консультативну допомогу сільським бібліотекам-філіям.

Починаючи з 50-их років, методисти здійснювали виїзди в книгозбірні району з метою перевірки та корекції їхньої роботи, де проводили бесіди з активними читачами, розставляли книжковий фонд, звертали увагу на правильність ведення документації. До кожного виїзду готувалися заздалегідь: складався план, в якому вказувалися основні завдання обстеження. Діяльність сільських бібліотек фіксувалася на папері та зберігалася в окремих папках.

Щомісяця проводилися семінари, де велика увага приділялася практичним заняттям. Найчастіше навчали шифруванню книг, як виписувати книжкові формуляри та каталожні картки.

Для того, щоб працівники книгозбірень району мали змогу детально ознайомитися з усіма процесами бібліотечної роботи, практично освоїти техніку та методику бібліотечної справи на базі районної книгозбірні проходили триденні практикуми.

Вся проведена методична робота обліковувалась у спеціальному зошиті.

У 1954 р. методистом районної бібліотеки була Н.К. Козачук, яку пізніше змінив Ю.Я. Іванов, що працював на цій посаді майже 20 років.

Для працівників районної книгозбірні було багато роботи в сільських бібліотеках: книжкові фонди переходили на десяткову класифікацію, створювались алфавітні та систематичні каталоги, а книжковий фонд хат-читалень вливався в фонд сільських бібліотек. Відсутність транспортної мережі ускладнювала роботу. Добиралися попутними машинами, підводами, йшли пішки. Часом на це витрачався ледь не цілий день.

Цікаво проходили інформаційно-бібліографічні уроки, краєзнавчі п’ятниці та заняття народного університету культури. За цю роботу Н.К. Козачук, на той час уже працівник відділу обслуговування, була відзначена республіканським товариством книголюбів та нагороджена іменним годинником.

З метою кращої методичної допомоги в роботі сільським філіям у 1967 р. районною книгозбірнею було створено зведений план методичної роботи та графіки виїздів, що затверджувалися районним відділом культури. Започатку-вала свою діяльність методична рада, до складу якої входило 7 чоловік.

В 1975 р. в районі працювало три школи передового бібліотечного досвіду: на допомогу сільськогосподарському виробництву на базі бібліотеки села Межиріч, з питань релігії на базі бібліотеки с. Плоске та школа з довідково-бібліографічної та інформаційної роботи на базі книгозбірні с. Оженин.

Цього ж року, в районній бібліотеці створено методичний кабінет, де було зібрано нормативно-інструктивні документи, практичні матеріали, необхідні для роботи сільських бібліотек та оформлено стенди: «Планування, облік та звітність сільської бібліотеки», «Основні показники роботи бібліотек Острозького району», «Інформаційно-бібліографічна робота», «Досвід кращих – всім бібліотекам».

Кращий досвід роботи висвітлювався на шпальтах районної газети «Зоря комунізму».

У 80-тих роках велика робота проводилася з впровадження різноманітних форм заохочення бібліотечних працівників, зверталася особлива увага на якість та ефективність виховної роботи на допомогу виробництву, оформлення наочної агітації, на методи обслуговування населення та пропаганду книги бібліотеками району.

Практикувалися взаємоперевірки між сільськими книгозбірнями.

Працівники методичного центру здійснювали комплексні перевірки, надавали допомогу з різних аспектів бібліотечної практики книгозбірень Острозького району, готували та поширювали методико-бібліографічні матеріали, що використовувалися при складанні річних, перспективних, квартальних планів та проведенні масових заходів.

Був організований та доповнювався новими методичними матеріалами довідково-бібліографічний апарат методичного центру, який складався з картотек:

- ✓ бібліотечних працівників;
- ✓ методичних матеріалів;
- ✓ контролю;
- ✓ на допомогу навчально-виховному процесу;
- ✓ народні умільці краю;
- ✓ краєзнавчої – «З глибини століть до сьогодення: Рівненщина»;
- ✓ тематичних папок-накопичувачів.

На сучасному етапі методичний центр Острозької центральної районної бібліотеки спрямовує свою діяльність на забезпечення ефективної, якісної та комфортної роботи книгозбірень системи. У відділі працюють К.А. Чайка – завідувачка методичного відділу та методист І.В. Федорчук.

Основна увага зосереджена на впровадженні інноваційного досвіду в бібліотечну роботу, здійсненні інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу та наданні допомоги бібліотекарям району в проведенні заходів з використанням засобів комп’ютерного сервісу.

Працівники методичного відділу відвідують бібліотеки-філії з метою надання методичної та практичної допомоги в оволодінні комп’ютерною грамотністю, впровадженні інноваційних технологій в бібліотечну роботу.

У 2011 р. методистами започатковано проведення районного фестивалю-параду літературних героїв. Це дійство сприяє привернення уваги до книги та залученню дітей та молоді до бібліотеки. Учасниками свята стають бібліотеки і читачі Острожчини.

Проводяться семінари: «Імідж бібліотеки – через рекламу», «Робота бібліотеки на задоволення інформаційних та дозвіллєвих потреб користувачів-дітей», «Інноваційні підходи в обслуговуванні молодих користувачів», тренінги, ділові ігри: «Будуємо власний імідж», «Бібліотекар майбутнього», практичні заняття із навчання роботи в Інтернеті, формування електронних ресурсів в програмі ІРБІС, створення презентацій у PowerPoint та ін.

Особливою популярністю користуються майстер-класи, що дозволяють представляти авторські моделі бібліотечних заходів, фантазувати, вносити новизну, творчо підходити до роботи. Зокрема, на базі Вілійської публічно-шкільної бібліотеки пройшов майстер-клас з питань краєзнавства, майстер-клас з питань використання соціальних сервісів в бібліотечній роботі провела завідувачка ПШБ с. Грем'яче.

У 2013 р. було проведено творчу лабораторію на базі Оженинської публічної бібліотеки, що була побудована на інтерактивних методиках, використовувалися форми навчання, де основна роль у виробленні рішень належала самим учасникам.

Працюючи у малих групах, бібліолаборантами було розроблено план заходів щодо популяризації книги та читання, виготовлено макет рекламного постеру та підготовлено флешмоб.

Працівниками відділу готуються та видаються методичні рекомендації, інформаційні бюлетені, бібліографічні списки, огляди творчості, добірки інтернет-сайтів, створюються тематичні колекції дисків: «На допомогу навчально-виховному процесу», де зібрано документальний, фото- та відеоматеріал, що широко розкриває життєвий та творчий шлях класиків української та зарубіжної літератури; «Шпаргалка школяра», що вміщує презентації у форматі PowerPoint на допомогу навчальній програмі; «Краєзнавство» – збірка документів, що відображають історію та традиції рідного краю; «Фаховий записник» – методичні тематичні консультації; «Кіно на колесах» – колекція найкращих мультфільмів. Усього нараховується близько 170 дисків.

Методисти беруть участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних та районних конкурсах, дослідженнях, фестивалях, тренінгах, семінарах.

Так, неодноразово були учасниками Ярмарку бібліотечних інновацій у Києві та Львові (2013-2014 рр.)

Працівники методичного відділу займаються проектною діяльністю.

У 2014-2015 рр., за підтримки Рівненського обласного відділення Української бібліотечної асоціації, працівниками відділу було реалізовано два масштабні проекти: «Острожчина без туберкульозу», що передбачав підвищення рівня поінформованості мешканців Острозького району щодо профілактики і лікування туберкульозу, зниження дискримінації по відношенню до хворих на туберкульоз, популяризацію здорового способу життя, та «Острожчина читає», спрямований на популяризацію книги та читання серед різних верств населення.

У 2014 р. методисти Острозької ЦРБ стали учасниками проекту «Громадські інформаційні центри у Вінницький, Закарпатській, Львівській та Рівненській області – ІІ етап», співфінансованого програмою польського співробітництва для розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща у межах програми «Підтримка демократії» Фундації Міжнародної Солідарності. Це дало можливість познайомитися з кращими практиками просування електронних

послуг та функціонуванням електронного урядування в Польщі, а також створити Громадський інформаційний центр на базі районної книгозбірні.

Працівниками методичного центру розробляються і власні проекти. Великою популярністю користується проект «ЛітнєКіноНаВухахСтояння», що стартував у 2013 р. Його реалізація включає діяльність мобільного кінотеатру «Кіно на колесах». Він був створений з метою організації змістовного дозвілля дітей, особливо з малозабезпечених родин, школярів, які в літній період залишаються на місцях, забезпечення комфортних умов для їх творчої самореалізації, розширення кола спілкування.

Проектом передбачалися щотижневі виїзди працівників центральної районної бібліотеки із комплектом мультимедійного обладнання та ноутбуком до книгозбірень району відповідно до розробленого графіку.

В рамках дії проекту «КіноНаВухахСтояння» відбувався показ художніх та анімаційних фільмів: від класики кінематографії до сучасних блокбастерів, а також проводилися розважально-пізнавальні заходи: віртуальні подорожі, інтелектуальні квести, літературні огляди, розвиваючі ігри, вікторини, театралізоване караоке, майстер-класи, тренінги, зустрічі з відомими острожанами. У 2014 р.цей проект отримав перемогу в обласному фестивалі-конкурсі інноваційного бібліотечного досвіду «Бібліофест» у номінації «Моя активна аудиторія».

Велика увага звертається на навчання працівників, розвиток їхнього творчого потенціалу. Це курси підвищення кваліфікації, тримодульне навчання на базі РОУНБ. Програма «Бібліоміст» (2011-2012 рр.), тренінг «Зв'язки з засобами масової інформації та основи піару для публічних бібліотек» організованого ГО «Свобода слова» у співпраці з програмою «Бібліоміст» (2013 р.), дистанційне навчання-курси «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек», проведені тренерами НТЦ РОУНБ в межах Програми «Бібліоміст» (2013 р.), навчальні поїздки до провідних бібліотек Вінниччини, Закарпаття, Миколаївщини.

Потрібно відзначити участь методиста І.В. Федорчук у навчання по програмі «Лідерство» для молодих бібліотекарів (2013-2014 рр.), що здійснювалося Творчим центром ТЦК за підтримки Програми «Бібліоміст», в рамках якого вона отримала можливість ознайомитися з досвідом роботи бібліотек Латвії.

Методичний центр займається розробкою та виготовленням рекламної продукції: оголошень, афіш, буклетів, листівок та ін.; популяризує бібліотечні послуги, книги та читання, використовуючи соціальні мережі, проводить інформаційно-просвітницькі, агітаційні, рекламні акції, з метою створення позитивного іміджу бібліотеки та інформування місцевої громади з певних питань; здійснює рекламно-інформаційне забезпечення діяльності бібліотек системи в засобах масової інформації.

Як підсумок наполегливої праці, Острозька ЦРБ увійшла до п’ятірки найуспішніших бібліотек України за версією культурно-видавничого проекту «Читомо».

Список бібліотечних фахівців, які працювали в методичному відділі у 1950-2016 рр.: Козачук Надія Кузьмівна, Іванов Юрій Іванович, Казнодій Людмила Яківна, Новак Василь Степанович, Поліщук Анатолій Зотович, Оношко Ганна Андронівна, Шпічак Любов Петрівна, Матвійчук Тетяна Григорівна, Васильчук Катерина Андріївна, Федорчук Ірина Віталіївна.

Використані джерела:

1. Дві книгозбірні Острозького району увійшли до п’ятірки найуспішніших бібліотек України // Життя і слово : Газета Острозької районної державної адміністрації, 2015. - №91/92/14 листоп./. - С. 8
2. День бібліотек відзнили перемогою // Життя і слово : Газета Острозької районної державної адміністрації, 2014. - №81/82/11 жовт./. - С. 8
3. Електронну грамотність вивчали у Польщі //Життя і слово : Газета Острозької районної державної адміністрації, 2014. - №63/64/9 серп./. - С. 8
4. Мапа бібліотечного досвіду [Текст] : (за матеріалами Четвертого обл. фестивалю-конкурсу «Бібліофест») / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка; Рівнен. обл. від-ня Укр. бібл. асоц. ; упоряд. Н. Волян; відп. за вип. О. Л. Промська. – Рівне, 2014. – 55 с. : іл.
5. Поліщук, Є. Рухайся, твори, читай!/ Є. Поліщук //Замкова гора: Острозька громадсько-політична газета, 2015. - №29/18 лип./. - С. 1,3
6. Федорчук, І. Бібліотекар Острожчини в числі лідерів/ І. Федорчук //Життя і слово : Газета Острозької районної державної адміністрації, 2013. – №99/100/14 груд./. – С. 8
7. Федорчук, І. Перший районний фестиваль-парад літературних героїв / І. Федорчук //Життя і слово : Газета Острозької районної державної адміністрації, 2011. - №47/48/18черв./. - С. 11
8. Федорчук, І. Як бібліотекарі Острожчини лаборантами стали... / І. Федорчук //Життя і слово : Газета Острозької районної державної адміністрації, 2013. - №93/94/23 листоп./. – С. 8
9. Шпічак Л. «Ми прагнемо словом освятити душі» (до питання про історію центральної районної бібліотеки) / Л. Шпічак // Історія музейництва і пам’яткоохоронної справи в Острозі та на Волині: Наук. збірник. – Вип. 3. – Острог, 2011. – 527 с.

РАДИВИЛІВСЬКИЙ РАЙОН

В.Г. Копцюх, завідувачка методичного відділу Радивилівської ЦРБ

Протягом останнього десятиліття істотно змінилися завдання і напрями методичної діяльності Радивилівської ЦРБ. Серед цілей, що нині вирішує методична служба району – формування і підтримка позитивного іміджу кожної бібліотеки системи, впровадження інновацій, реалізація бібліотечних послуг, спрямованих на якісне задоволення потреб населення, підняття престижу і ролі бібліотеки й бібліотекаря в житті місцевої громади. Створення сучасної та успішної бібліотеки можливе за умови забезпечення системи якісного навчання, актуалізації знань, самоосвіти та високої мотивації бібліотекарів.

Підвищення кваліфікації бібліотечних працівників Радивилівського району здійснюється усіма відділами центральної районної бібліотеки з урахуванням специфіки їхньої діяльності. Координує роботу на цій ділянці методичний відділ ЦРБ.

Методична служба району забезпечує інформаційну підтримку бібліотечного фахівця і створює сприятливі умови для формування його інформаційної компетентності та інформаційної культури. У методичному кабінеті ЦРБ до уваги бібліотекарів виставка фахових документів «На допомогу бібліотечному працівнику», папки накопичувальної інформації «Бібліотека: інновації, досвід роботи», «Формування, організація і збереження фондів», «Інформаційне обслуговування людей з обмеженими фізичними можливостями», «Інноваційні бібліотечні послуги», «Бібліотека – на допомогу навчально-виховному процесу», «За здоровий спосіб життя», «Бібліотека та естетичне виховання». Інформацію про нововведення та цікаві інновації з практики колег системи зібрані в папці «Пропонуємо свій досвід». Оформлені стенди «Методичний інформаційний вісник», «Сучасна бібліотека: пріоритетні напрями діяльності», де висвітлені основні показники роботи бібліотек району, графіки виїздів працівників ЦРБ та РДБ в сільські ПШБ, графіки підвищення кваліфікації працівників системи, а також розміщені методичні матеріали до визначних подій та дат району, методичні видання ЦРБ на допомогу бібліотекарям, інформації та фотодокументи бібліотек системи, що відображають нові форми роботи з користувачами та інноваційні підходи до популяризації книг.

Щорічно методичний відділ бібліотеки видає і розповсюджує посібники, консультативні презентації, методико-бібліографічні матеріали, інструктивно-методичні листи, бібліографічні покажчики, рекомендації з різних напрямів діяльності, до ювілейних і знаменних дат, на допомогу організації обслуговування різних груп читачів.

З метою забезпечення збереження історико-культурної спадщини Радивилівщини, сприяння відродженню традицій краян та для якісного обслуговування користувачів з питань краєзнавства, видаються: щорічний

поточний бібліографічний покажчик «Новини краєзнавчої літератури», рекомендаційний бібліографічний покажчик «Культурне життя Радивилівського краю», збірники: «Історичні сторінки краю», «Легенди рідного краю», «Побут і звичаї нашого краю», довідники: щорічний рекомендаційний інформаційно-бібліографічний довідник «Календар знаменних та пам'ятних дат Радивилівщини», «Радивилівщина – сузір'я видатних людей», «Історія бібліотечної справи Радивилівщини» тощо.

Допоміжним ресурсом є створений працівниками районної ланки блог «Краєзнавчий гід», що надає необмежений та оперативний доступу до краєзнавчих документів. Результатом створення блогу стала акумуляція і збереження документальної культурно-історичної спадщини краю, забезпечення оперативного доступу до інформації, залучення до краєзнавчої пошукової роботи місцевої громади, збільшення кількості реальних та віртуальних відвідувачів бібліотеки.

З метою запровадження та реалізації інноваційної діяльності в бібліотеках системи, методичною службою ЦРБ підготовлено низку буклетів: «Інтернет-центр: реалії та перспективи», «Запроваджуємо інноваційні послуги», «Законодавча інформація в мережі Інтернет: Пункт Доступу Громадян до офіційної інформації», «Освітній навігатор», «Офіційні сайти органів державної влади, підприємств та організацій Радивилівщини» тощо.

Використовуючи програму АБІС ІРБІС створена база даних «Сценарії». Вона постійно оновлюється новими матеріалами як з мережі Інтернет, так і сценаріями, підготовленими працівниками бібліотек системи, що дозволяє їм оперативно підбирати матеріали для проведення бібліотечних заходів.

На допомогу бібліотечним працівникам створено методичний блог «Бібліотечний портфель», де всі бажаючі можуть переглянути найновіші методичні матеріали, консультації, видання, ознайомитися з цікавим досвідом роботи інших бібліотек.

Підвищення кваліфікації бібліотекарів є одним із пріоритетів діяльності методичного відділу. Тематика і форми навчань визначаються згідно результатів аналізу роботи бібліотек, виявлених проблемних питань, опитувань бібліотечних працівників. Практикується проведення семінарів-практикумів, семінарів-тренінгів, творчих лабораторій, стажувань, практикумів, майстер-класів.

Ефективною комплексною формою підвищення компетентності бібліотечних працівників є семінари-практикуми, під час яких учасники отримують теоретичні знання і практичні навички, зокрема в ході семінару «Публічно-шкільна бібліотека: нові підходи в організації роботи з користувачами» були розглянуті питання створення комфортних умов та впровадження інноваційних форм роботи з користувачами. У ході заходу бібліотечним працівникам було запропоновано поділитися на три команди, котрі готували та презентували міні-проекти щодо організації нових підходів у роботі з користувачами. Кожна команда аналізувала роботу «суперників», робила свої зауваження, доповнення, демонструвала своє бачення виконання даної роботи. У межах семінару-

практикуму «Соціокультурний простір бібліотеки у контексті співпраці з молоддю» відбувся круглий стіл за участю спеціалістів районного центру соціальної служби сім'ї та молоді, міського центру культури та дозвілля молоді, представників різних молодіжних громадських організацій, таких як: пейнтбольний клуб «Екшен», Інтернет-радіоклуб «МОреНЕбо», на якому обговорювалися шляхи залучення молоді до читання та бібліотеки, організації їх змістовного дозвілля. У результаті з'явилися нові молодіжні клуби за інтересами, а саме: клуб любителів поезії та молодіжний клуб «Гран-прі».

Практикується проведення виїзних семінарів-практикумів на базі кращих бібліотек, що сприяє актуалізації знань і обміну досвідом. Так, на семінарі «Креативність підходів у просуванні читання молоді засобами бібліотеки», що проходив на базі публічно-шкільної бібліотеки с. Михайлівка, окрім консультацій та презентацій, котрі надавали спеціалісти методичного відділу, завідувачка бібліотеки презентувала свою діяльність під назвою «Бібліотека вчора, сьогодні, завтра» і показала майстер-клас за участю членів клубу за інтересами «Проба пера» з написання віршів.

Цікаво відбувся семінар «Організація краєзнавчої роботи публічної бібліотеки в умовах формування інформаційного суспільства» на базі публічно-шкільної бібліотеки с.Підзамче. Бібліотекар продемонструвала власний досвід краєзнавчої роботи, розкрила етапи формування музейної експозиції, співпраці з громадою та партнерами, екскурсію по музейній експозиції «Хто не знає минулого, не вартий майбутнього».

Такого типу семінари-практикуми відбулись і в інших закладах. До прикладу: на базі РДБ і НВК «Школа №2 ліцей» ім. П. Стрижака – «Публічна бібліотека і формування цілісної особистості дитини», на базі ПШБ с. Ситне – «Публічна бібліотека: пошук ідей, майстерність, співпраця». У ході таких заходів поряд із різноманітними консультаціями, тренінгами проводилися майстер-класи, творчі лабораторії, практичні заняття тощо.

Результатом таких заходів стала активізація діяльності сільських ПШБ із запровадження нових форм та методів бібліотечної роботи, залучення громади та активу села до вирішення проблем бібліотеки, що сприяє підняттю іміджу бібліотеки та її працівника.

Одним із ефективних методів навчань бібліотечних працівників є практикуми та тренінги. Особливість їх полягає в тому, що вони проводяться в малих групах. Саме в процесі таких заходів бібліотекарі мають змогу опанувати нові практичні навички, методики та створити власний ресурс. Так, за результатами практикумів: «Організація інформаційних ресурсів на електронних та паперових носіях. Створення власних електронних ресурсів», «Організація створення музейних експозицій в публічно-шкільних бібліотеках», «Як зробити веб-сторінку публічно-шкільної бібліотеки успішною», «Оцифрування краєзнавчих документів», «Робота бібліотек в Вікі-проекті «Долі, обпалені війною»», «Буктрейлер – сучасна форма реклами книги» в 13 бібліотеках системи створено власні бази даних, діють 14 музейних експозицій, 9 веб-сторінок в Інтернеті, оцифровано понад 500 краєзнавчих

документів, зібрано та представлено у Вікіпедії близько 500 матеріалів про учасників бойових дій Другої світової війни, підготовлених працівниками ПШБ, створені буктрейлери.

Дієвість публічної бібліотеки залежить від співпраці з місцевою владою, громадою, меценатами, спонсорами тощо. Саме на отримання професійних навичок із фандрейзингу та написання проектів був направлений практикум «Сільська бібліотека і громада: проблеми та перспективи співпраці», що дав змогу кожному працівнику виявити свою творчість.

Особливою популярністю сьогодні користуються майстер-класи і творчі лабораторії. Можливості цих форм навчання дуже великі. Вони розвивають професійне мислення, розширюють арсенал навичок та вмінь. Наприклад, на майстер-класі «Рекламно-іміджева діяльність» бібліотечним працівникам було продемонстровано електрону презентацію з досвіду підготовки рекламної продукції ЦРБ, запропоновано консультацію про сучасні вимоги та зміст до друкованої продукції та розроблено концепцію рекламної кампанії бібліотечної події. В рамках майстер-класу був проведений тренінг з методики просування бібліотечних послуг, після чого кожен з учасників самостійно створив рекламу свого закладу та його можливостей.

Урізноманітнити роботу з малими групами користувачів дозволяють майстер-класи з хенд-мейду. На таких заняттях бібліотекарі навчилися виготовляти ляльки-мотанки, вироби методом декупажу та квілінгу.

Бібліотекарі завжди знаходяться у пошуку нових форм популяризації книги та читання. На черговому майстер-класі з організації книжкових інсталяцій «Книжковий стіл на тарілці» була розкрита методика та зміст залучення молоді до читання у неформатний спосіб. Для організації «книжкового столу» необхідно було розробити «книжкове меню» з асортиментом літературно-книжкових страв: «Краєзнавчий аперитив» (твори місцевих авторів), «Історичний салат» (історична література), «Асорті здоров'я» (книги про народні методи лікування), «Детективний вінегрет» (література детективного жанру), «Містична закуска» (фантастика), «Поетична фуагра» (поезія сучасних авторів), «Фольклорний пудинг» (твори про народні пісні, звичаї та обряди), «Мистецький десерт» (література з архітектури та живопису). Бібліотечні працівники професійно розбирали книжкові «страви» по складниках, ділилися враженнями, вносили корективи, знайомилися з новими літературними іменами. Такий захід радивилівські бібліотекарі широко запроваджують у своїй роботі.

У практиці роботи методичного відділу – організація і проведення професійних конкурсів бібліотекарів, зокрема «Радивилівська книгиня». Вони дають можливість показати вагомість професії, всесторонню обізнаність бібліотекарів, їхнє креативне мислення, надають руху нереалізованим професійним і особистісним творчим можливостям, виявляють талановитих співробітників, стимулюють їхню подальшу творчу діяльність. Вони підіймають престиж і статус бібліотечної професії, формують інноваційну поведінку самих бібліотечних фахівців. Відповідно до положення, учасницям

були запропоновані конкурсні завдання: «Візитна картка», «Бібліотечна підкова», «Мистецтво бібліотечного зваблювання», «Моє хобі», «Чи ж зрозуміє хто тебе?», «Парад літературних героїв», «Моє бачення бібліотеки майбутнього. Переможці були оцінені в номінаціях: «Міс Творчість», «Цариця Ерудиція», «Принцеса Чарівність», «Леді Досконалість», «Міс Компетентність», «Королева глядацьких симпатій», «Принцеса артистизму», «Міс Оригінальність». Абсолютна переможниця здобула титул «Радивилівська книгиня» і отримала матеріальну винагороду.

Незабутнє враження справив конкурс «Клуби за інтересами – сучасні центри спілкування користувачів бібліотек», в ході якого кожен з учасників намагався якнайкраще представити роботу свого клубу, при цьому виявивши свою креативність, індивідуальність тощо. Унікальний досвід роботи бібліотечних клубів за інтересами набув поширення в інших ПШБ. В конкурсі «Кращий бібліотечний плакат» працівники проявили творчі підходи до створення реклами свого бібліотечного закладу.

Провідним аспектом діяльності методичного відділу залишається консультаційна допомога. Відповідно до тематики заходів із підвищення фахового рівня працівників, відділом готуються методичні поради, консультації, презентації з різних аспектів бібліотечної роботи. Консультаційна допомога стосується проблемних питань роботи в сучасних умовах, утвердження власного іміджу, розгортання інноваційної діяльності, вивчення потреб користувачів та їх задоволення рівнем обслуговування в бібліотеках.

Працівники відділу виявляють та узагальнюють цікавий досвід роботи бібліотек району За останні три роки були підготовлені та поширені: «Популяризація книги в публічно-шкільній бібліотеці засобами масової роботи» – ПШБ с. Козин, «Вивчення та формування читацьких інтересів читачів-дітей та культура читання» – ПШБ с. Хотин, «Співпраця бібліотекаря і вчителя-предметника. Предметні тижні» – ПШБ с. Жовтневе, «Робота бібліотеки з людьми похилого віку та з ОФМ» /у межах клубу за інтересами «Надвечір'я»/ – ЦРБ, «Гарна та і ця робота – вибирай на смак» /професійно-орієнтаційна робота/ – ПШБ с. Крупець тощо.

У центрі професійної уваги методистів – питання якості обслуговування користувачів бібліотек системи. З цією метою методичною службою проводяться соціологічні дослідження: «Веб-спілкування та мережевий етикет», «Робота пунктів доступу громадян до офіційної інформації в публічно-шкільних бібліотеках системи», «Запровадження інноваційних послуг», «Бібліотека та читач у віртуальному просторі. Місце зустрічі» та ін. В результаті проводиться аналіз сильних і слабких сторін надання та впровадження бібліотечних послуг, окреслюються шляхи подолання проблемних питань.

Методична діяльність бібліотеки сьогодні – це, в першу чергу, партнерство з бібліотеками району, спільні зусилля спрямовані на методичне забезпечення актуальних питань бібліотечної справи краю, на покращення якості бібліотечних послуг, впровадження сучасних інформаційних технологій у

бібліотечні процеси, підвищення суспільного статусу бібліотек у громаді та особистого іміджу.

Список використаних джерел:

1. Зведені річні звіти про діяльність бібліотек Радивилівської системи за період 2013–2015 рр.
2. Інтерактивні технології навчання у системі професійного розвитку бібліотечних працівників : методика та рекомендації з використання / уклад. Г. Д. Ковальчук ; Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Х., 2012. – 38 с.
3. Методична діяльність в ракурсі сьогодення: досвід роботи [Електронний ресурс] // Олександрійська центральна районна бібліотека ім. Д. І. Чижевського: [сайт]. – Режим доступу: https://sites.google.com/site/olx-lib/metodicnastorinka/metodicna-dialnist-v-rakursi-sogodenna-dosvid-roboti (25.04.2014). – Назва з екрану. 3. Організація системи підвищення кваліфікації

РОКИТНІВСЬКИЙ РАЙОН

Рокитнівська центральна районна бібліотека була організована в 1944 році як Рокитнівська районна масова бібліотека після звільнення Рівненської області від нацистських загарбників. Функціонувало двадцять сільських та дві міські бібліотеки. З січня 1963 до січня 1965 року районна бібліотека в зв'язку з ліквідацією району не працювала. З січня 1965 року її діяльність відновилась.

Документальні матеріали районної масової бібліотеки за 1946–1955 роки не збереглися, а за 1956–1962 роки віднайдені частково.

Методична робота займала важливе місце в діяльності бібліотеки. Довгі роки очолювала методичний відділ Ющенко Ніна Іванівна. Працювали Гуз М.І, Боровська А.О., Єремейчук В.О., Панько Л.Н., Смоляр Л.М., Довгаль В.В., Дудик Л.І., Пахнюк М.І., Лісовець О.М.

Зміст методичної роботи в той період – це семінари, стажування, практикуми, виїзди (комплексні, контрольні), наради.

Районні семінари організовувались відповідно до політики партії за темами:

– 1989 рік – «Назустріч 50-річчю возз'єднання західноукраїнських земель в єдину Українську РСР», «Актуальні питання роботи бібліотек на допомогу перебудові сільськогосподарського виробництва»; «Робота бібліотек по пропаганді творів сучасної художньої української літератури».

– 1990 рік – «Роль бібліотек в формуванні науково-матеріалістичного світогляду трудящих на сучасному етапі», «Бібліографічне обслуговування читачів бібліотеки-філії».

– 1991 рік – «Робота бібліотек з питань духовного відродження», «Робота бібліотек по пропаганді національної культури».

Вивчення діяльності бібліотек-філій, надання допомоги під час виїздів на місця проводились з питань:

– перебудова діяльності бібліотек в світлі рішень XXVII з'їзду КПРС і XIX Всесоюзної партконференції;

– робота бібліотек-філій на допомогу сприянню прискорення науково-технічного прогресу агропромислового комплексу;

– робота бібліотек в організації змістовного дозвілля;

– робота бібліотек в естетичному вихованні трудящих;

– діяльність бібліотек на допомогу моральному та духовному розвитку молоді та юнацтва.

Основна суть методичної роботи сьогодні полягає в управлінні змінами. Динамічні перетворення в усіх сферах життя змінюють суспільну роль бібліотек. Сьогодення вимагає від бібліотекарів високого професіоналізму, компетентності, оволодіння та готовності до оновлення знань в галузі інформаційних технологій, професійної освіти, тож лиш завдяки диференційовано розробленій системі безперервної освіти зможуть бути підготовлені професіонали, які відповідають сучасним вимогам.

Ще зовсім недавно такі поняття, як «електронні ресурси», «онлайнові технології», «веб-сайт», «електронні видання», «віртуальна бібліотека»,

«інформаційний портал» були для нас чимось загадково-недосяжним і незрозумілим. Пройшло зовсім небагато часу і комп'ютерні технології стрімко і впевнено увійшли в бібліотечну галузь, піднявши тим самим рівень обслуговування користувачів.

І ось у травні 2004 року в нас сталась приємна новина: Рокитнівська ЦРБ однією з перших придбала інтегровану бібліотечно-інформаційну систему ІРБІС: модуль адміністратора, каталогізатора і читача з обмеженням обсягу до 25000 записів в одній базі даних. У травні цього ж року на базі нашої бібліотеки відбувся обласний семінар-практикум з вивчення цієї програми. Були присутні колеги з Рівного, Сарн, Володимирця і Березного. Заняття проводив науковий працівник з міста Києва Лев Рудзкий.

23 березня 2011 року нашу бібліотеку відвідала регіональний представник програми «Бібліоміст» пані Оксана Краплич.

Метою приїзду п. Оксани була перевірка підготовки приміщень (читальної зали ЦРБ, публічно-шкільних бібліотек сіл Борове, Масевичі, Рокитне, Старе Село) до одержання комп'ютерної техніки від програми «Бібліоміст». 28 жовтня 2011 року відбулось офіційне відкриття іфнтернет-центрів в Рокитнівській ЦСПШБ, що стало можливим завдяки перемозі в конкурсі програми «Бібліоміст» "Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету".

11.06. 2012 року в читальній залі Рокитнівської ЦРБ у межах проекту «Бібліоміст» продовжилось навчання бібліотечних працівників Рокитнівської ЦРБ, Масевицької, Рокитнівської, Борівської, Старосільської публічно-шкільних бібліотек. Тема навчання (модуль 3): «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек». Програма була розрахована на 5 днів: з 11 до 15 червня. Навчання по модулях 1 і 2 працівники пройшли в РОУНБ. Розпочала навчання для бібліотекарів системи тренер, головний бібліотекар обласної бібліотеки Щербан Раїса Миколаївна. Перейняла естафету Олександра Леонідівна Промська, заступник директора з наукової роботи та автоматизації бібліотечних процесів обласної бібліотеки. Наступною гостею та тренером виступила Волян Наталія Петрівна, головний бібліотекар обласної бібліотеки.

Теоретичні знання наші тренери закріплювали практичними завданнями (ми писали план роботи, проекти, складали вебліографічні списки, пробували себе у блогосфері тощо.

Відходить у минуле застаріла «книгозбірня»: сьогодні на часі бібліотека – потужний комунікаційний центр. Українські бібліотеки вже ступили на «міст» інновацій, де роблять перші, але впевнені кроки вперед.

З впровадженням у практику роботи інформаційних технологій, вивченням та впровадженням бібліотечного досвіду європейських країн, змінився підхід до навчання бібліотечних працівників.

Робота методичного відділу була спрямована на:

– допомогу бібліотекам в удосконаленні обслуговування користувачів;

– розвиток інформаційних технологій;

– надання якісних бібліотечних послуг населенню з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

– створення комфортного бібліотечного середовища для сільської громади;

– формування медіа-центрів, інформаційне обслуговування навчально-виховного процесу.

Саме з цією метою працівниками методичного відділу Рокитнівської ЦРБ розроблено програму безперервного навчання бібліотечних працівників комп'ютерним технологіям з урахуванням рівня їхньої підготовленості.

Тематика і форми навчання визначаються виходячи з аналізу роботи бібліотек. Практикується проведення семінарів-практикумів, міні-тренінгів, творчих лабораторій, стажування, майстер-класів.

Пріоритетним напрямом методичного забезпечення діяльності бібліотек є підвищення професійної компетентності бібліотечних працівників. У звітному 2013 році проведено заходи з підвищення кваліфікації: з цією метою проведено навчання бібліотечних працівників на теми «Бібліографічні бази даних з прикріпленням повних текстів документів» та «Організація та надання бібліотечних послуг з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для людей з обмеженими можливостями». Проводились групові заняття з вивчення комп'ютерної грамотності «Основи комп'ютерної грамотності. Основи роботи в Інтернет», три методичні дні, практикум-школа для новопризначених бібліотекарів «У бібліотеці новий співробітник».

У звітному 2014 році проведено семінар-практикум «Використання нових технологій – зростання іміджу сучасної бібліотеки» (14 червня), тренінг з метою реалізації в районі Плану організації та впровадження ініціативи «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)» (13 жовтня); семінар «Стратегія розвитку бібліотек району на 2015 рік» (4 грудня).

У 2015 році методичним відділом на виконання плану роботи Рокитнівської ЦСПШБ 2-4 березня на базі Рокитнівської центральної районної бібліотеки відбулося навчання на тему: «Моя бібліотека у Вікіпедії» для бібліотечних працівників району. 26, 27, 30 березня 2015 року провідним методистом ЦРБ Дудик Л.І. для бібліотечних працівників районної ланки (відділу обслуговування ЦРБ, РДБ) та для бібліотекарів публічно-шкільних бібліотек сіл Рокитне, Борове, Масевичі, Карпилівка, Кам'яне, Хміль, Познань та смт Томашгород було проведено навчання за темою «Можливості Веб 2.0 для популяризації книги та читання: створюємо буктрейлер». 23 вересня з метою навчання бібліотечних працівників був проведений міні-тренінг на тему «Етика електронного листування». 20 жовтня 2015 року з метою підвищення фахової кваліфікації бібліотечних працівників провідним методистом ЦРБ Дудик Л.І. було проведено навчання бібліотечних працівників на тему «Бібліотеки як центри надання інформації виборцям». Були розглянуті питання: «Місцеві вибори 2015», «Бібліотеки як центри надання інформації» та проведено практичне заняття «Як перевірити себе у списку виборців». Проведено майстер клас «Вишивка бісером» під керівництвом Марії Гуз.

Працівники публічно-шкільних бібліотек Рокитнівської ЦСПШБ включилися у проект «Долі, обпалені війною». Цей проект був організований Рівненською обласною універсальною науковою бібліотекою. Метою проекту є увічнення безсмертного подвигу українського народу, вшанування пам'яті полеглих українських солдат у боротьбі з ворогом, продовження традиції шанобливого ставлення до ветеранів війни, які загинули, і тих, що живуть ще серед нас, уродженців Рокитнівського району, які брали участь у бойових діях в роки війни. Провідні методисти провели велику роботу з редагування матеріалів про учасників бойових дій району. Всього зібрано інформацію про 114 учасників бойових дій нашого району часів воєнного лихоліття. Зібрана інформація про кожного учасника оброблялася, редагувалася, систематизувалася, тобто ретельно готувалася для висвітлення в Інтернеті. Ці матеріали знайшли своє відображення на сайті бібліотеки «Рокитнівщина краєзнавча!» за адресою http://rokitnekraj.at.ua/index/doli_obpaleni_vijnoju/0-26 в розділі «Долі, обпалені війною» та частково в електронній енциклопедії «Вікіпедія».

Серед бібліотечних працівників регулярно проводяться конкурси професійної майстерності.

Було організовано конкурс творчої майстерності «Книжкові виставки – важлива форма роботи з популяризації книги серед населення». Основним завданням конкурсу є виявлення творчого потенціалу бібліотечних працівників, стимулювання та впровадження в практику роботи інноваційних ідей.

27 серпня 2015 року було організовано конкурс творчої майстерності «Я пропоную свій досвід». Конкурс проведено з метою виявлення ефективних форм роботи бібліотечного досвіду району, творчого потенціалу бібліотечних працівників.

Бібліотечні працівники району представляли свій досвід на обласному конкурсі інноваційного досвіду «Бібліофест».

Практикується проведення навчань на базі окремих бібліотек, що сприяє актуалізації знань і обміну досвідом. Змістовною була програма бібліотечного візиту «Вчимося у колег», що відбувся на базі бібліотеки с. Борове.

Важливою складовою методичної діяльності є відвідування фахівцями сільських бібліотек системи. Тематика виїздів – популяризація книги та читання, просування кращих зразків світової літератури, краєзнавство в бібліотеках, робота на допомогу навчальному процесу, розвиток ПДГ, соціальний аспект, робота з фондом. Ведення облікових документів та ДБА; довідково-бібліографічна та інформаційно-бібліографічна робота. За підсумками виїздів розробляються рекомендації щодо усунення недоліків, складається довідка або інформація про виїзд, визначаються терміни виконання та надання інформацій за результатами роботи.

Важливим засобом консультаційно-методичного впливу є підготовка методичних матеріалів. У звітному році було підготовлено методичні матеріали «Збираємо історію свого села по крупинці (з досвіду роботи ПШБ сіл Карпилівка, Залав'я), «Вчимося у колег» (на прикладі публічно-шкільної бібліотеки с. Борове), методичні листи-поради «Нові форми роботи».

Сформовані тематичні папки актуальних матеріалів «Вчимося писати проект», «Інноваційні бібліотечні послуги», «Сучасні форми і методи роботи з користувачами», «В нотатник бібліотекаря» та інше.

На веб-сайті бібліотеки розміщена рубрика «Сторінка фахівця» на допомогу бібліотекарю. Вона включає такі розділи: офіційні документи, конкурси, гранти, проекти, корисні сайти, українська бібліотечна енциклопедія.

Знання, отримані бібліотечними працівниками на методичних заходах, сприяють вдосконаленню роботи з користувачами і поліпшенню якості послуг, що надаються, впровадженню сучасних інформаційних технологій у бібліотечні процеси, підвищенню суспільного статусу бібліотек у громаді.

Використані джерела:

1. Гуз М. Хто володіє інформацією, той володіє світом // Новини Рокитнівщини / Інформаційно-аналітичний часопис. – 12 червня. – 2004 р. – С. 2

2. Джерела, що наповнюють життя / Рокитнівська централізована система публічно-шкільних бібліотек. – Рокитне, 2004. – С. 4-10.

3. Рокитнівська централізована система публічно-шкільних бібліотек [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – 2014. – Режим доступу: http://rok-libr.at.ua. – Назва з екрана.

САРНЕНСЬКИЙ РАЙОН

Л. К. Лавор, завідувачка методично-бібліографічного відділу Сарненської ЦСПШБ

Перші публічні бібліотеки на території Сарненського району виникли в кінці XIX ст. в період Російської імперії. Їх організовували, переважно, різні громадські організації з метою поширення знань серед народу, тому ці бібліотеки називались «народними».

Державна публічна бібліотека в Сарнах була відкрита у 1939 році. Діяльність книгозбірні, перервану Другою світовою війною, відновили у 1945 році. Вона була розміщена у звичайній хаті на перехресті вулиць 17 Вересня та Широкої. Зі створенням району публічна бібліотека набула статусу районної. Бібліотека обслуговувала читачів у 7-ми пересувних бібліотечних пунктах. У 1948 році була заведена інвентарна книга на фонд районної бібліотеки.

Вже на початку своєї діяльності бібліотека спрямувала зусилля на допомогу вирішенню соціальних проблем, зокрема, ліквідації безпритульності населення. З цією метою були налагоджені тісні контакти зі освітніми закладами для організації заходів в позаурочний час. Для читачів проводилися голосні читання, політінформації, огляди літератури, оформлялися бібліотечні плакати, книжкові виставки до знаменних і пам'ятних дат. Поступово бібліотека розширювала сферу впливу, форми і методи пропаганди книги. Популярності серед читачів набули обговорення книг, читацькі конференції, колективні бесіди, бібліографічні огляди літератури, спрямовані на розширення їх світогляду, підвищення рівня культури, професійно-виробничих навичок.

Книги централізовано привозили з бібколектору, а бібліотекар пересувного фонду розподіляв їх по селах. Щорічне надходження видань на одну бібліотеку складало 100-150 примірників. У цьому ж 1954 році районну бібліотеку перемістили в приміщення з 4-х кімнат на вулицю Кірова (нині Просвіти). Загальний книжковий фонд масових бібліотек на 1 січня 1960 року становив 152541 тис. прим. книг. Ним користувалося 9649 тис. читачів, які за рік прочитали 175 950 тис. книг.

Методичний відділ при районній бібліотеці почав функціонувати з 1959 року. Основними формами методичного впливу були: заходи системи підвищення кваліфікації; виїзди на місця з наданням методичної та практичної допомоги; підготовка методичних розробок, спрямованих на підвищення ідеологічного впливу бібліотек. У методичному відділі працювали досвідчені висококласні спеціалісти Севастьянкевич Надія Миколаївна та Бондар Мальвіна Іванівна, які досконало знали усі ділянки бібліотечної роботи.

Центральна районна бібліотека стала методичним центром для всіх бібліотек району. Працівники методичного кабінету регулярно виїжджали у сільські бібліотеки для надання практичної та консультативної допомоги в плануванні роботи, проведенні масових заходів, індивідуальної роботи з читачами, веденні облікової документації. Так, у 1966 році методисти здійснили 192 виїзди, 13

фронтальних перевірок, надали 172 консультації різної тематики. Крім того, методичні кабінети для сільських бібліотек куща діяли у смт Степань і смт Клесів, а при бібліотеках району працювало 11 позаштатних методистів. Таким чином, протягом року в методичному відділі накопичувалася інформація про мережу бібліотек, кадровий потенціал, книжкові фонди, масову і бібліографічну роботу, фінансування тощо. У 1978 році методичний кабінет було реорганізовано у відділ організаційно-методичної і бібліографічної роботи та введено посади бібліографа, завідувачів секторів краєзнавчої та масової роботи.

У 60-70 роках у бібліотечних закладах району проводилась величезна масова робота, у якій пріоритетною була пропаганда рішень з'їздів КПРС і КПУ, літератури про життя В.І. Леніна та його соратників, книг з питань атеїзму, комуністичної моралі, марксистсько-ленінської теорії. Разом з тим широко пропагувалася технічна, природнича, художня і сільськогосподарська література, книги про мистецтво і спорт. Так, наприклад, у 1966 р. районна бібліотека організувала 33 книжкові виставки, провела 4 читацьких конференції, 8 обговорень книг, 257 голосних читань, що свідчить не лише про високий професіоналізм бібліотечних працівників, але й про активність читачів, які брали безпосередньо участь у всіх цих заходах. У 1969 р. районну бібліотеку очолила Гаврилова Олександра Григорівна, яка працювала до 1993 року.

Одним з пріоритетних напрямів методичної діяльності була організація бібліотечних фондів. Розвитку інформаційних ресурсів, активному їх використанню сприяла діяльність новоствореного відділу комплектування і обробки літератури та організація і використання ЄКФ, ключовими завданнями якого були: вивчення якісного складу фондів, забезпечення планового, профільного його розвитку, координація комплектування, залучення додаткових коштів з метою поповнення книгозбірень району новою літературою. Характерним для періоду 60–70-тих років є оновлення та поліпшення ядра фонду ЦРБ за рахунок книг цільового призначення. Складовою частиною нових надходжень стали аудіовізуальні матеріали, звукозаписи, ноти тощо.

Значну роль у формуванні фондів відіграла рада з комплектування, до складу якої входили не лише бібліотечні працівники, а й провідні спеціалісти основних галузей народного господарства Сарненщини. Замовлення здійснювалися на основі ТТП з урахуванням економічного і культурного профілю району.

З метою налагодження індивідуального обліку фонду системи в ЦРБ створено генеральний обліковий каталог, в бібліотеках-філіях – контрольні каталоги (пізніше їх функції виконував алфавітний каталог).

Для раціонального використання бібліотечних ресурсів, сприяння доукомплектуванню та поліпшенню якісного складу діючих фондів установ району, створено відділ обмінно-резервного фонду, котрий щорічно перерозподіляв 300-350 творів друку. Цією літературою доукомплектовано бібліотеки музею, районної лікарні, навчальних закладів міста.

Наприкінці 80-х – на початку 90-х років кількість надходжень до бібліотеки значно зросла. Для поповнення фондів на бібліотеку-філію виділялося в середньому 720 крб, щорічне придбання літератури складало від 150 до 300 примірників творів друку.

У 1989-90 рр. Сарненська ЦРБ була базою проведення Республіканської школи передового досвіду з питань управління формуванням бібліотечних фондів. Протягом двох років на її базі пройшли стажування завідувачі відділів комплектування всіх областей України.

Нові соціально-економічні умови після проголошення Акту Незалежності України поставили перед бібліотеками завдання реформування галузі. Методичний відділ сприяв переорієнтації роботи книгозбірень відповідно до нової ситуації, реалізації Закону «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

У 90-і роки, в період становлення української держави, йде переорієнтація бібліотек на створення національного інформаційного середовища, максимальну повноту зібрання української книги, матеріалів з українознавства, краєзнавства. Протягом 1995-1997 рр. відбулися зміни в організаційно-методичній діяльності ЦРБ. Методичний відділ готує сценарії та забезпечує проведення цікавих масових заходів, запроваджує окремі елементи бібліотечного маркетингу, зокрема здійснює рекламу бібліотек та їх послуг. Ринок диктує свої умови для бібліотек. Йде пошук нових форм роботи. В бібліотеках району з 1997 року запроваджуються платні послуги. Залучаються фінанси спонсорів для підтримки функціонування бібліотек. Кошти, отримані від платних послуг, використовуються на придбання книг, періодичних видань та необхідного бібліотечного інвентарю.

У 2002 році відбулося об’єднання шкільних та публічних бібліотек, створено нову структуру – ЦСПШБ. Оцінюючи реальні можливості розвитку бібліотек в умовах реорганізації, Сарненська ЦСПШБ взяла активну участь у її реалізації. В умовах обмеженого фінансування доводилося прикладати багато зусиль для поповнення фондів різними видами документів. Вирішенню цієї проблеми сприяло об’єднання інформаційно-документальних ресурсів публічних і шкільних бібліотек в ході реорганізації мережі книгозбірень області. Об’єднання бібліотек дало можливість скоординувати передплату та збільшити кількість надходжень до книгозбірень. Постійно змінюється та оновлюється, відповідно до інформаційних потреб користувачів та появи нових часописів, фонд періодичних видань.

Методичний відділ перейменовується у методично-бібліографічний відділ зі штатом 4 працівники: два методисти і два бібліографи. Розпочинається видання біобібліографічних нарисів із серії «Гордість краю» про життя та діяльність видатних уродженців краю та буклети з досвіду роботи бібліотек. В часописі «Сарненські новини» щокварталу виходить окрема сторінка «Бібліотечні обрії», де розміщується матеріал про роботу бібліотечних закладів району.

У червні 2014 р. бібліотеки Сарненського району були обрані базою для вивчення інноваційного бібліотечного досвіду в межах професійного візиту бібліотекарів України, організованого Програмою «Бібліоміст-Україна».

Однак, і в позитивні процеси час вносить свої корективи. На початку 2015 року відбулося часткове роз'єднання публічно-шкільних бібліотек, внаслідок чого зменшилася мережа Сарненської ЦСПШБ: з 41 до 36 закладів з трьома бібліотечними пунктами. До відділу освіти було передано 22 ставки бібліотекарів.

Нині організаційно-методична діяльність Сарненської ЦСПШБ спрямовується на удосконалення роботи бібліотечних установ району, надання методичної та практичної допомоги, впровадження інноваційних форм обслуговування, участь у конкурсах та проектах. Першочергове значення надається професійному зростанню бібліотечних кадрів. Фахове консультування та піклування професійним ростом бібліотечних кадрів є однією з основних функцій методичної роботи, що ставить за мету розширення та поглиблення професійних знань бібліотекаря відповідно до посад та обов'язків, оновлення знань та засвоєння інновацій. Цікавою і корисною виявилась форма проведення виїзних кущових семінарів-практикумів.

Важливе місце в системі підвищення кваліфікації бібліотечних працівників займає проведення методичних днів, в ході яких можна краще вивчити проблеми конкретної бібліотеки, надати методичну і практичну допомогу бібліотекарю. На базі Сарненської центральної районної бібліотеки для бібліотечних працівників системи щороку проходять методичні дні «Уроки бібліотечної майстерності». Спеціалісти центральної районної бібліотеки надають консультації з питань ведення облікових документів бібліотек, організації масових заходів, виконання планових показників та проводять огляди фахових видань.

Пройде небагато часу і стане історією сучасний період розвитку мережі бібліотек Сарненщини. Проте, незважаючи на складність нашого буття, бібліотеки району будуть завжди відкриті для читачів, популяризуватимуть безцінні скарби людської думки, надбання науки, культури та мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Біжнюк М. Працюємо в нових умовах / М. Біжнюк // Сарненські новини. – 2003. – 3 квіт. – С. 8.

2. Бричкова Р. І хлібом-сіллю, і піснею, і словом багаті наші книгозбірні: [Всеукраїнська наук.-практ. конф. дир. держ. та обл. універсальних наукових бібліотек] / Р. Бричкова // Сарненські новини. – 2004. – № 135/136. – С. 4.

3. Гольонко В. Бібліотека нового типу – користувачам / В. Гольонко // Сарненські новини. – 2008. – 25 лист. – С. 6.

4. З історії Сарненської районної бібліотеки [Електронний ресурс] // Сарненська централізована система публічно-шкільних бібліотек. – Режим доступу : http://lib.sowa.com.ua/istoriya_bib.htm. – Заголовок з екрана.

5. Кузьмич М. Публічно-шкільні бібліотеки: два роки потому… / М. Кузьмич // Сарненські новини. – 2004. – 16 верес. – С. 3.

6. Лавор Л. Бібліотекарі України на Сарненщині / Л. Лавор // Сарненські новини. – 2014. – № 42/17 черв./. – С. 5.

7. Левитська О. Ю. Бібліотечні фонди Сарненського району: етапи розвитку / О. Ю. Левитська // Історія бібліотечної справи Рівненщинби : зб. статей і тез доповідей наук.-практ. конф. «Бібліотеки Рівненщини: історія і сучасність». – Рівне : Волинські обереги, 1999. – С. 87–90.

МІСТО КУЗНЕЦОВСЬК

Підвищення кваліфікації бібліотекарів

Р. П. Семенюк, завідувачка відділу менеджменту
та інформації Кузнецовської міської бібліотеки

Поширеною є думка, що бібліотекарю потрібні лише інтуїція та досвід. Звичайно, важливість цих якостей незаперечна, але функції бібліотеки, як соціального інституту, загострили потребу в компетентних фахівцях, оскільки бібліотекар це і психолог, і педагог, і вихователь в одній особі. Знання сучасних досягнень, психологічних і педагогічних методик і прийомів – це новий рівень обслуговування.

Професійний бібліотекар повинен знати:

• основи бібліотечної справи, бібліографії;

• основні бібліотечні технологічні процеси;

• форми і методи індивідуальної та масової роботи з користувачами;

• передовий досвід бібліотечної роботи вітчизняних та світових бібліотек.

Головним завданням Кузнецовської міської бібліотеки є становлення бібліотеки, як головного інформаційного центру на базі запровадження сучасних ІКТ. Бібліотекарі постійно підвищують свій професійний рівень. Для цього у бібліотеці розроблена програма «Безперервне фахове навчання бібліотечних працівників», затверджена директором бібліотеки.

Головними завданнями Програми є :

• застосування, використання нових інформаційних технологій у бібліотечній справі;

• впровадження комп'ютерних технологій для забезпечення оперативності, повноти і якості задоволення інформаційних потреб, удосконалення бібліотечно-бібліографічних послуг, створення комфортного інформаційного середовища;

• підвищення культури бібліотечного обслуговування, інформаційної культури читачів;

• сприяння трансформації бібліотечних фахівців з посередників між виробниками та користувачами інформаційних ресурсів у технологів і організаторів інформаційної сфери;

• забезпечення безперервної бібліотечної освіти, надаючи особливу увагу новим інформаційно-освітнім технологіям, інноваційним формам навчання;

• організація професійних конкурсів, атестації працівників;

• формування стійкого працелюбного колективу.

Однією з найбільш розповсюджених традиційних форм підвищення кваліфікації залишаються семінари. У межах семінарів використовуються різні форми занять: лекції, консультації з різних аспектів бібліотечної практики, огляди фахових видань та методичних матеріалів, презентації набутого досвіду.

Ефективними є інтерактивні елементи навчання: майстер-клас, «мозковий штурм», ділова гра, воркшоп, показ масових заходів тощо.

Відкрилися нові можливості для популяризації книги та читання, привернення уваги до бібліотеки як сучасного центру дозвілля, особливо для молоді.

Завдяки тренінгам, спрямованим на опанування нових практичних знань з використанням цифрових технологій, бібліотекарі активно використовують сервіси соцмереж, створюють мультимедіа-ресурси, рекламують бібліотечні послуги в інтернет-середовищі, створюють оригінальні візуальні рекламні продукти.

Так, тренінг «Вчимося працювати у програмі Stop-motion анімація»[8] дозволив опанувати технологію створення бібліотечних відеопродуктів, використовуючи дану програму для популяризації бібліотеки та бібліотечних послуг через власний канал на YouTube. Семінар-тренінг «Вчимося працювати у програмі PowToon»[9] відкрив нові можливості для створення анімованих відео-презентацій про бібліотеку. Нині їх нараховується чотири.

Популярною формою популяризації книги, особливо місцевих авторів стали буктрейлери[10]. Технологію їх створення, особливості подачі матеріалів та візуальні ефекти були розглянуті в рамках практичних занять. Всього бібілотекарями створено понад 30 буктрейлерів за мотивами книг.

Протягом багатьох років поспіль Кузнецовська міська публічна бібліотека щорічно проводить конкурс професійної майстерності, яспрямований на реалізацію творчого потенціалу бібліотекарів, розвиток їхньої ініціативи. Тематика конкурсів кожного року різна, зокрема були проведені конкурси: професійної майстерності зі створення буктрейлерів «Книга в кадрі», з оформлення кращої книжкової виставки, зі створення бібліотечного плакату, на кращу презентацію місцевих митців, на краще порт-фоліо «Моя бібліотека».

[8] Stop-motion — це відео матеріал, отриманий з послідовностей кадрів, знятих на фото або вибраних з відео.

[9] PowToon – безкоштовний онлайн додаток для створення анімаційних відеопрезентацій з додатковими платними можливостями.

[10] Буктрейлер – це короткий відеоролик за мотивами книги, кліп за книгою.

СПОГАДИ

Ольга Федорівна Суха, провідний методист Корецької ЦСПШБ

Районна бібліотека завжди була методичним центром розвитку бібліотечної справи в районі. Характерною рисою методичного впливу на роботу книгозбірень в період 70-х років було сприяння розгортанню змагання за звання «Бібліотека відмінної роботи». У ці роки методична діяльність спрямовувалася на допомогу в обслуговуванні книгою трудівників села, створювалися ДіФИ (довідково-інформаційні фонди); на виробничих ділянках формувалися пункти видачі літератури. До методичної діяльності залучалися працівники структурних підрозділів, які надавали методичну і практичну допомогу книгозбірням під час виїздів на місця.

Методичним центром проводилися заходи з підвищення кваліфікації працівників. На базі кращих сільських бібліотек проводилися виїзні семінари. У 1975 році на базі Старокорецької сільської бібліотеки відбувся обласний семінар «Назустріч XXV з'їзду КПРС» з показовим тематичним вечором «Наш XXV – наш партійний з'їзд».

В 1977 році проведена централізація бібліотек. До складу ЦБС увійшло 47 сільських бібліотек. Функції методичного центру вже виконував новостворений методично-бібліографічний відділ, що нараховував 4 працівники. У районі діяла школа передового досвіду з питань обслуговування працівників сільського господарства (на базі Користівської бібліотеки-філії) та з питань комплектування і збереження книжкових фондів (на базі Великомежиріцької бібліотеки-філії).

В 80-х роках методична робота спрямовувалася на популяризацію суспільно-політичної літератури, виховання молоді та ідейно-виховну роботу серед трудящих. Активізувалась робота методичної ради та ради при директорі ЦРБ. Кожен методист мав закріплені за ним сільські бібліотеки і відповідав за їхню роботу. Пріоритетним у роботі методичного відділу було підвищення кваліфікації працівників.

З часом організація роботи бібліотек змінювалася, тому й змінювалися форми роботи. Методичний відділ готував сценарії загальносистемних масових заходів. Закріплений районний працівник відповідав за проведення такого заходу в сільській бібліотеці.

В 90-му році в ЦРБ зроблено внутрішній капітальний ремонт приміщення. Відтоді на базі бібліотеки проводилось багато обласних семінарів.

У 1992 році проходив міжрегіональний семінар бібліотечних працівників на тему «Краєзнавча робота бібліотеки» з виїздом у бібліотеку-філію села Жадківка, де відбулося засідання літературно-мистецького клубу «Фольклорний заспів». Для зустрічі учасників семінару методичним відділом організовано бібліогурт «Україночка» та підготовлено програму «Жива легенда Поліського краю».

Також відбувся обласний семінар директорів ЦБС та їхніх заступників з Хмельницької та Рівненської областей, з виїздом у бібліотеки-філії сіл Користь, Великі Межирічі.

1993 рік: у ЦРБ відбулася науко-практична конференція «Скарби української народної кераміки на Кореччині» з участю мистецтвознавців академії наук зі Львова, краєзнавців з Рівного.

Традиційним у 90-х роках було проведення фестивалів книг, фольклорних свят. При методичному відділі діяв літературно-мистецький салон «Берегиня», де організовувалися виставки свічок, інкрустація соломкою, унікальних і рідкісних книг, персональні виставки бібліотечних працівників.

2009 році відбулася школа методиста на базі районної бібліотеки з виїздом у Головницьку публічно-шкільну бібліотеку для ознайомленням з досвідом «Роль ПШБ с. Головниця в інформаційному забезпеченні освітнього процесу».

Т.Ф. Полюхович, екс-директор Корецької ЦБС

Бабюк Віктор Павлович працював директором Корецької дитячої бібліотеки в 1956-1958 рр. та навчався заочно в Ленінградському бібліотечному інституті.

Цікавий епізод…Його курсова робота з питань обслуговування читачів була визнана найкращою і Віктору Павловичу запропонували надрукувати її на сторінках журналу «Бібліотекар». Проте він відмовився, адже йому допомагала бібліотекар бібліотеки райкому партії. Така притаманна йому чесність.

Віктор Павлович пізніше був запрошений на роботу в обласну бібліотеку, котру згодом очолив. Провів велику роботу з виготовлення документації нової обласної бібліотеки. За його сприяння було збудоване нинішнє приміщення установи.

Я багато років працювала в Корецькій районній бібліотеці під його керівництвом. Це була високоосвічена, виважена, фахова людина. Працювати з ним було легко, достойно. Він ніколи нікого не принижував, давав простір розвитку духовного зростання. Зауваження по роботі давав завжди коректно. Це була неабияка особистість, яка зайняла гідне місце в розвитку бібліотечної справи Рівненщини.

Людмила Олександрівна Бондар, директор Радивилівської ЦСПШБ (1997-2004 рр.)

Загалом 28 років мого трудового стажу припадає на роботу в установах культури Радивилівського (до 1992 року – Червоноармійського) району Рівненської області.

З них 18 років я провела в стінах бібліотеки. Починала завідуючою сільської бібліотеки, а потім була переведена в районну бібліотеку на посаду бібліотекаря відділу комплектування та обробки літератури. З 1997 року до 2004 року працювала спочатку директором централізованої бібліотечної

системи, а потім – директором централізованої системи публічно-шкільних бібліотек.

У народі кажуть, що життя – це не ті дні, що минули, а ті дні, що запам'яталися. А запам'яталося чимало.

Об'єднання бібліотек району в ЦБС, підготовка зведених каталогів, котрі в сільських бібліотеках були практично відсутні і приходилось їх створювати, виїзди в сільські бібліотеки з метою надання методичної і практичної допомоги, скрутні часи, коли в бібліотеки надходило обмаль нової літератури і відсутність фінансування для придбання періодичних видань, пошук спонсорів для вирішення цього питання, створення любительських об'єднань та клубів за інтересами та багато інших робочих моментів.

Але разом із колективом бібліотеки ми намагалися подолати всі труднощі, вийти переможцями зі скрутних ситуацій. Завдячуючи наставникам Лемешко Ніні Пилипівні, Матвеєвій Софії Михайлівні, Корсунюк Надії Антонівні та іншим, які навчили нас практичним навичкам роботи, навчили працювати з читачами, ми вирішували поставлені перед нами завдання.

Нелегкі випробування прийшлося здолати, коли, працюючи на посаді директора, довелося пройти чергове реформування: створення системи публічно-шкільних бібліотек, адже необхідно було об'єднати бібліотеки двох сфер – культури і освіти. Чимало виникало запитань, в тому числі не бракувало і господарських клопотів.

Початок нового століття змінив традиційну роботу бібліотек, новинкою стало впровадження новітніх технологій.

В 2001 році на нараді директорів бібліотечних систем області, що проводилась в обласній державній науковій бібліотеці, Ярощук Валентина Петрівна і Щербан Раїса Миколаївна, директор Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки та її заступник, запропонували прийняти участь в реалізації проекту «Інтернет для публічних бібліотек» (LEAP). Колектив бібліотеки погодився на цю пропозицію. Ми змогли вчасно підготувати пакет необхідних документів, пройшли курс навчання роботи на комп'ютері, навчилися працювати в Інтернеті, оволоділи пошуковими системами.

І після отримання комп'ютерної техніки, обладнавши Інтернет-центр, проводили безкоштовне навчання читачів бібліотеки комп'ютерній грамотності. Для нашого районного містечка це було щось надзвичайне, адже на той час підключення до інтернет-мережі не було майже ні в кого з жителів району.

За минулий період районна бібліотека взяла участь у реалізації не багатьох проектів. Значно розширився спектр її послуг.

А все могло скластися не так, якби нам не допомагали, не підтримували і не консультували фахівці своєї справи, Бібліотекарі і Методисти, просто Люди з великої букви В.П.Ярощук, Р.М.Щербан, Т.В.Борисюк, С.П. Ступницька та інші працівники обласної бібліотеки.

Вже понад 10 років я не працюю в бібліотечній сфері, але набутий досвід і сьогодні допомагає мені в моїй повсякденній роботі. За цей час я неодноразово зверталася за допомогою в обласну бібліотеку і завжди отримувала конкретну інформацію з необхідних питань.

І зараз я з великою зацікавленістю спостерігаю за досягненнями працівників обласної універсальної бібліотеки, які постійно знаходяться в пошуках нового, відшуковуючи щораз нові можливості отримання знань та необхідної інформації відвідувачами бібліотеки.

Відкритість, доступність, висока якість послуг, що надаються в стінах бібліотеки, впевнене впровадження новітніх технологій, щоденний пошук нових «родзинок» бібліотечної роботи – все це сприяє розширенню спектру новаторських можливостей в наданні послуг відвідувачам бібліотеки і робить бібліотеку сучасною, прогресивною, креативною установою. Так тримати!

Список скорочень

АБІС ІРБІС – Автоматизована бібліотечно-інформаційна система ІРБІС
АЕС – атомна електростанція
АРМ – автоматизоване робоче місце
АТО – антитерористична операція
ББК – бібліотечно-бібліографічна класифікація
БД – база даних
ВПО – внутрішньо переміщені особи
ДБА – довідково-бібліографічний апарат
ДІФ – довідково-інформаційний фонд
ДНПБУ ім. В.О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського
ДНУ – державна наукова установа
ДОК – дерево-обробний комбінат
ЄКФ – єдиний книжковий фонд
ЗвЕКК – зведений електронний краєзнавчий каталог
КДК – культурно-дозвіллєвий комплекс
МЗС РП – Міністерство закордонних справ Республіки Польща
ММСУ – Міністерство молоді та спорту України
МОНУ – Міністерство освіти і науки України
МФВ – Міжнародний фонд «Відродження»
НАПНУ – Національна академія педагогічних наук України
НВК – навчально-виховний комплекс
НОП – наукова організація праці
НТІ – науково-технічна інформація
НТЦ – навчально-тренінговий центр
ПДГ – пункт доступу громадян до урядової інформації
ПК – персональний комп’ютер
ПШБ – публічно-шкільна бібліотека
ПШБФ – публічно-шкільна бібліотека-філія
РАПО – районне аграрно-промислове об’єднання
РДГУ – Рівненський державний гуманітарний університет
РОБМ – Рівненська обласна бібліотека для молоді
СРСР – Союз радянських соціалістичних республік
ТТП – тематико-типологічний план
ЦБС – централізована бібліотечна система
ЦНТІ – центр науково-технічної інформації
ЦОГ ЕІ – центр обслуговування громадян електронною інформацією
ЦРБ – центральна районна бібліотека
ЦРДБ – центральна районна дитяча бібліотека
ЦРІ – центр регіональної інформації
ЦСПШБ – централізована система публічно-шкільних бібліотек